

OLTART
revistă de cultură
nr. 27 • mai 2019
SLATINA

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt,
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: **Victor TIȚA**
Secretar de redacție: **Oana GLASU**
Colegiul de redacție: **Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,**
Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ.
Tehnoredactare: **Hoffman Design** hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: **Dumitru ȚICLEANU**

Revistă editată de **Asociația Culturală OltArt.**

Tiparul realizat la imprimeria editurii Hoffman

www.EdituraHoffman.com

www.EdituraHoffman.ro

www.LibrariaHoffman.ro

Tel. 0740 984 910

ISSN 2285 – 598X

ISSN-L 2285 – 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2019

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Coperta I – Rudolf Schweitzer-Cumpănă – Cumpăna satului

Cuprins

- 5 **Anul omagial al satului românesc** *Tufeni. Punctele mele cardinale*
 – Dorin POPESCU
- 10 **Interviu** *Suntem oameni pentru că vorbim*
 – Simona DUMITRACHE de vorbă cu Paul ARETZU
- 13 **Eseu** *Omul s-a născut în exil* – Cornel NICULAE
- 16 **Universală** *Nicolai Berdiaev. Despre demnitatea creștinismului și lipsa de demnitate a creștinilor (III)* – traducere de Aurel TINCA
- 19 **Poezie** Constantin PREDA
 Costel STANCU
 Luminița IGNEA
- 25 **Calendar Aprilie**
- 26 **Restituiri** *Un nobil francez stabilit la Slatina. Medicul Ernest de Lapommeraye* – Aurelia GROSU
- 31 **Vitralii** *Alexandru Odobescu – rigoare, spectacol și aventură (II)*
 – Silviu GORJAN
- 34 **Anul omagial al satului românesc** *Pe urmele marilor ierarhi vâlceni: Justinian Patriarhul și Bartolomeu Mitropolitul*
 – Zenovia ZAMFIR
- 37 **Raftul cu cărți** *Ecoul clipelor de ceară – o proiecție a realului în propria conștiință* – C. VOINESCU
 Grațierea Benga sau Despre topografierea culturii
 – Cristian Paul MOZORU
 Subtilitatea nefericirii în conjuncție cu patimile – Daniel MARIAN
 Angi Melania Cristea și poezia sa caleidoscopică
 Vali Orșan – Așezându-se în răsturnare – Romeo Aurelian ILIE
 Poetul și tristețea sa – Daniel LUCA
 Problematica eului poetic și a amovibilității acestuia în lirica poetei Daniela Toma – Mihaela MERAVEI
 Un aristocrat al cuvântului – Raluca FARAON
- 53 **Cartea zilelor noastre** *Avocată la mineri. Povești de pe Coasta de Vest*
 – Adrian SIMEANU
- 55 **Limba noastră** *O samă de cuvinte* – Cornel NICULAE
- 57 **Calendar Mai**
- 58 **Poezie** Carmen SECERE
 Octavian MIHALCEA
 Dan MITRACHE

- 64 **Balcanica** *Influența literaturii române prin poeți precum Coșbuc și Eminescu asupra creației lirice a poetului albanez Asdren*
– Oana GLASU
- 70 **Proză** *Corcodușii în floare*– Mihaela ALBU
Casa de pe strada teilor – Veronica BACIU
- 77 **Calendar Iunie**
- 78 **Eroi au fost** *Dicționar. Distincții acordate unor militari români care s-au remarcat în al Doilea Război Mondial* – Doru DINA
- 81 **Anul omagial al satului românesc** *De la „ROST” la „Bucătăria hoinară” (I)* – Claudia BALAȘ
- 85 **Anul omagial al satului românesc** **Un poem de...** Petruț PÂRVESCU
Călușarii
- 87 **Anul omagial al satului românesc** *Pentru cine bat clopotele*
– Alexandru FIFOIU DELASEACA
- 90 **Meridiane lirice** Petrit NIKA
- 93 **Muzica** *Eufonii și mașinării davinciene* – Katya KELARO
- 99 **Muzica zilelor noastre** *L-am revăzut pe Walter. Nemții la Sinaia*
– Adrian SIMEANU
- 101 **Scena** *Andrei Strihan – munte al Thaliei* – Bucur SERGHIE
- 104 **Poezie** Simona PETRIȘOR
Ionela POZMAC
Florina UNGUREANU
- 110 **Didactica** *Poezii pentru copii* – Cristina TRUȚĂ
- 114 **Evenimente**

Materialele pentru nr. 28 (august 2019) al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la 20 iunie a.c. în word, Times New Roman, 14, cu diacritice și corectură.

Anul omagial al satului românesc

Tufeni. Punctele mele cardinale

Dorin POPESCU

Motto: „Tu mă iartă, o, mă iartă, /
Casa mea de humă, tu, /
Despre toate-am scris pe lume, /
Numai despre tine nu!”
(Grigore Vieru)

Când spun Tufeni, tone de emoție nedeslușită mi se revoltă în sânge. Amintiri dintr-un rai părăsit îmi circulă iute toate cotloanele inimii. Sângele uită de toate hainele pe care le va fi primit din orașele care mi-au găzduit trupul, de la Sarajevo la Moscova, de la Odessa la Bruxelles, de la Sankt-Petersburg la Varna, de la Istanbul la Paris. Emoția și duiosia îmi biruie repede geografiile trecătoare. Și toate aceste geografii devin în mintea mea *semne ale trădării* – **în 1984, la 14 ani, am plecat din Tufeni biruit de poveștile lui Jules Verne și niciodată nu am mai revenit acolo, acasă, decât spre a pleca din nou.**

Însă gândul cel mai ascuns al vieții mele, pe care l-am știut dintotdeauna fără a mi-l rosti, gândul care trăiește tainic dincolo de poarta încuiată cu lacăt greu din inima mea, acolo unde nici cuvintele nici trădările nu ajung, ca într-o poveste fără cuvinte care îți face inima să zburde, gândul acesta tainic m-a însoțit mereu în lume, de aproape (iată!) 35 de ani – că orice aș face, orice aș fi, **de acasă, din Tufeniul meu natal, niciodată nu am plecat cu adevărat.**

Gândul acesta secret mă ține în viață, nu atriile sau ventriculele de sub cămașă.

E de ajuns să știu asta când mă întorc în rai, atunci când pot. De pe șosea, venind dinspre Bârla de Argeș, înainte de a face curba spre județul Olt și spre Tufeni, emoția reîntâlnirii cu satul părintesc este mai puternică decât toate geografiile *mincinoase* ale carierei și vieții mele. Iar inima mea știe asta și bate. Bate ca niciodată. **A cincea cameră, camera secretă a inimii mele, îmi vorbește atunci din nou.** Gândul care locuiește singur într-o a cincea cameră a inimii mele, nedepistabilă la cardiograme, cere din nou drept la viață.

Pentru mine, *acasă* este Tufeni și Tufeni este *acasă*. Tufeni este locul primelor mele memorii, casa părintească în care am crescut, locul în care îmi strâng părinții la piept, **speriat și revoltat că va veni o vreme când din casa/curtea noastră părintească nu va mai ieși nimeni să mă întâmpine, să mă strige, să mă iubească, să mă întoarcă în ea.**

Tufeniul este punctul meu de sprijin, raiul copilăriei, vatra neamului meu, focul care îmi întreține combustia. **Tufeniul este punctul meu de sprijin al (tuturor) punctelor mele cardinale.**

Poți face aproape tot ce vrei în viață. Poți *deveni* tot ce vrei. **Lumea – un Tufeni oleacă mai mare, un sat**

global – este în așteptarea zeilor promiși. Însă viața ta nu va mai fi niciodată la fel după ce vei fi fost izgonit din Rai.

Poate nu voi fi simțit asta cât credeam că Tufeniul și eroii săi – Mama și Tata – sunt nemuritori. Abia după ce unul dintre ei a plecat către Dumnezeu și a ales să locuiască în cimitirul din Vale – sub lumina unui felinar pe care îl caut primul când ajung *acasă* – cerul acesta pe care îl credeam departe se va fi prăbușit peste toate iluziile. **Am simțit pedeapsa fugii din Rai când a murit Mama.**

Însă Tata locuiește încă acolo, în casa și curtea părintească pe care străbunicii și bunicii mei, apoi Tata și Mama, au ridicat-o și o țin vie.

Confund adesea Tufeniul cu Tata, Marin, fiu al satului, fără de care Tufeniul n-ar fi fost niciodată la fel. Dascăl de istorie cu zeci de generații care au iubit satul acesta și această Țară doar pentru că el a făcut posibilă această iubire, fiu al câtorva bărbați din neamul Popeștilor a cărui origine se pierde acolo, în Tufeni, de unde nici ei nu vor fi plecat vreodată în ultimele veacuri. Însă ceea ce este straniu este că la fel de firesc **confund Tufeniul cu Mama,** Maria – munteancă frumoasă coborâtă din povestea Rucărului de Argeș, venită – și rămasă – în Tufeni din dragoste pentru Tata.

Și chiar dacă eroii mei, Tata și Mama, vor părăsi odată casa/curtea părintească, ea tot vie va rămâne în inima mea. Pentru că acolo sunt și primele mele amintiri despre frați (Florin și Emil), primele mele emoții cu ei, joaca în curte și fotbalul de pe stradă, grădina din spatele curții, cele 600 de tulpini de vie tăiate de alea pe care ne visam geografiile, iarba verde din curte în care mai târziu locuia un

Trabant galben și vechi, frica de a ajunge noaptea la toaleta din grădină, stelele de pe cer care sunt mai strălucitoare dacă le vezi din grădina curții noastre, cărțile din bibliotecă, hamacul din casa de *vis-a-vis*, făcută de noi din „calupi” de ciment, grădina în care ni se joacă astăzi copiii (foto) etc.

Unele dintre aceste cărți m-au făcut să visez. Unele dintre aceste cărți mi-au construit tentația evadării din Rai. Fără Jules Verne și poveștile sale marine, fără cărțile bibliotecii din sală, așezate răzvrătit pe sertarele de lemn, când verzi, când albastre, ale acesteia, probabil că nu aș fi trăit această *saga* a rupturii.

Tata și Mama construiseră acolo, în sală, una dintre cele mai bogate biblioteci de sat de pe atunci. Cumpărau cărți din salarii modeste, de dascăli. Ne ascultau poeziile pregătite pentru serbare și ne lăsau să ne hârjonim cât vrem în bibliotecă după ce săpam via, după ce udam florile, după ce culegeam prunele, după ce

hrăneam vaca... Această hârjoană mi-a fost fatală. Această hârjoană a hrănit în mine visul de a ajunge la mare. Una dintre cele mai vechi fascinații ale vieții mele, marea, a ucis-o pe cealaltă – satul natal, satul părintesc, Edenul copilăriei mele. **Atunci am plecat din sat și atunci am început să mor.**

Partir c'est mourir un peu...

Tufeniul este mai mult decât casa mea părintească, mai mult decât un simplu depozit al primelor mele amintiri despre mine, al primelor mele înțelegeri despre viață. **Tufeniul este un eres absolut**, care pleacă de la legendele tatălui meu, de la poveștile în care nu înceta să creadă, de la datele pe care acesta le-a strâns o viață pentru a le reda sub formă de monografie. **Tufeniul este eresul care începe să trăiască istoric odată cu Mihai Viteazul**, care își cultivă propriul folclor din vremuri fără presă și carte. Tufeniul este povestea despre așezarea acolo a unor pelerini sosiți din lume, care vor fi găsit aici liniștea râului Vedea – care se joacă voios la câțiva kilometri de sat – și o pădure deasă, câmpii mănoase, sol roditor și dealuri molcome. Aici se va fi hotărât celebrul neam al boierilor Simu să se retragă și să construiască.

Cel mai vestit dintre frații Simu, Anastase (n. 25 martie 1854, Brăila - d. 28 februarie 1935, București), a fost academician, doctor în științe politice și administrative, colecționar de artă, secretar la Legația României la Berlin, membru de onoare (1933) al Academiei Române și mai târziu senator de Brăila în 3 legislaturi. În 1910 a fondat Muzeul Simu, care a ajuns în câțiva ani cel mai valoros muzeu privat din țară. Sunt convins că eforturile fratelui meu Florin, astăzi profesor de istorie în sat, de a colecta și prezenta aspecte inedite

din activitatea Muzeului și deopotrivă a familiei Simu, vor face mai vie, mai cunoscută și mai prețuită istoria satului nostru.

De unul dintre frații Simu se leagă, deloc paradoxal, chiar și istoria orașului și portului Constanța. Potrivit regretatului scriitor din Tufeni Ion Georgescu, „Boierii Simu au fost norocul comunei Tufeni, care s-a dezvoltat în prima jumătate a secolului trecut. Al treilea dintre frații Simu, Vladimir, cel mai mic, devenise inginer de poduri și șosele. **Fusese secundul lui Anghel Saligny la construirea podului de peste Dunăre, la Cernavodă.** Se născuse în 1862 și venise în a doua parte a vieții lui la Tufeni, la moșia fratelui său, după ce făcuse **prima sistematizare a orașului și portului Constanța**”.

Conacul boierilor Simu, fosta Casă Mare a satului („un conac asemănător cu cel al titanului literaturii ruse, Lev Tolstoi, de la Iasnaia Poliana” – Ion Georgescu), este astăzi, grație unui proiect de restaurare după schema inițială a construcției, sediul Primăriei Tufeni, una dintre cele mai frumoase construcții din zonă, poate chiar din întregul județ (foto).

Conacul boierilor Simu, fosta Casă Mare a satului; astăzi sediul Primăriei Tufeni

Tufeniul este locul magic al creșterii familiei mele și al neamului Popescu, despre care tata, cu mândrie, pomenește că ar fi pornit de la primul preot cu școală al satului, Mărin Popescu (supranumit „Popa Oaie”, pentru că purta barbă). De la Mărin Popescu (probabil primul bărbat din neam care a purtat acest nume) ne vin și numele, și obârșia, și poveștile. Este locul în care străbunii și bunicii mei pe linie paternă, de la Mărin la Radu, de la Radu la Păun, de la Păun la Ilie, de la Ilie la Marin și de la Marin la noi, se vor fi născut și vor fi crescut aici. Tatăl meu își aduce aminte cum bunicul său Păun îi povestea că făcuse armata la Regimentul de Gardă de la Palatul Regelui Carol I, având misiunea de a o păzi pe Regina Maria (pe atunci principesă) inclusiv la călărie și vânatoare. Un tezaur uman de o valoare inestimabilă pentru trecutul satului meu este Tata. Un depozit de povești și legende pe care nu te mai saturezi să le auzi, să le înțelegi, să le iubești etc. Povești care încep cu Popa Mărin, continuă cu Radu (o enigmă neelucidată încă), cu Păun (de la care amintirile Tatălui meu sunt deja directe) și apoi cu Ilie, care a luptat în al doilea război mondial și pe care l-au prigonit comuniștii, confiscându-i averea și viața. Sunt mândru că fratele meu Florin predă aici istoria locului, într-un fel de *moștenire de familie* care va lăsa cândva Tufeniului, prin grija lui Florin și a tatălui meu, sunt sigur, o monografie de excepție.

Tufeniul este *saga* neamului nostru, Popescu, din care numai noi, *ultimii*, vom fi îndrăznit să îl trădăm. Plecând de tot din el.

**Străbunicul meu, Păun Popescu
(1880 - 1952), în uniformă
Regimentului de Gardă
de la Palatul Regelui Carol I**

Cine vizitează Tufeniul poate găsi acolo motive de mândrie (refacerea din temelii a Casei boierilor Simu – cu parc, luciu de apă și iaz cu pește; reconstrucția școlilor, grădinițelor și a Liceului Tehnologic din Tufeni, cu sală de sport modernă; reluarea activităților culturale ale Ansamblului Folcloric Tufeneanca etc.).

Însă, oricât de mult s-ar învrednici unii dintre fiii satului, **astăzi Tufeniul meu drag este în cădere liberă.**

Drama satului românesc (*satul global*, urbanizarea, destrămarea tradițiilor, progresul tehnologic, atracția fatală a marilor orașe etc.) **face din Edenul de altădată al copilăriei mele un teritoriu părăsit de zei.**

Din peste 8.000 de suflete care trăiau acolo în urmă cu doar 30 de ani, ultimul recensământ consemnează doar cca 1.700 de oameni. Fiecare a treia

casă este locuită doar de amintirile celor ce vor fi trăit în ele. Nu mai lucrează aici, ca în vremurile lui Simu, oameni din 15 sate împrejur. Târgul de Duminică nu mai are fala de odinioară, iar prima nădejde a fiilor satului este să părăsească vatra cât mai curând. Curtea școlii mele din Tufeni-Vale este năpădită de bălării, clădirea în care am învățat carte în primii mei ani de școală și unde Mama mea a predat atâtor generații de copii frumoși este în moarte clinică, iar Cimitirul în care locuiește Mama devine *primitor* doar în zilele Paștelui, când oamenii încă vin de peste tot spre a fi *acasă*.

Satul meu părintesc, Tufeniul, este în tot ceea ce scriu și în tot ceea ce fac. El stă pitit în cămara cea mai secretă a inimii mele, speriat de contactul cu lumea reală. Numai câteodată un cântec iscusit de sirene îl face să vorbească, iar când vorbește

ceva din misterul și forța sa se destramă.

Prin onoranta propunere de a semna editorialul revistei *OltArt*, redactorul-șef al acestei prestigioase reviste, domnul Constantin Voinescu, mi-a oferit generoasa oportunitate de a auzi în sfârșit, în Anul omagial al celebrării satului românesc de către Patriarhia Română (2019), **cântecul de sirenă al satului meu fără de care aceste rânduri nu ar fi existat.**

Cu gândul la toate satele Olteniei la fel de pline de povești, legende și mituri, dar și cu gândul la satele dobrogene pe care talpa mea le calcă în fiecare zi, din acest loc (Tomisul) al exilului meu interior, **dedic aceste rânduri modeste satului meu natal, satului meu părintesc, satului meu mitic, Tufeni (și eroilor săi, Tata și Mama), fără de care nu aș fi avut niciodată puncte cardinale.**

Nicolae Grigorescu – *Ciobănaș*

Interviu

Suntem oameni pentru că vorbim

Simona DUMITRACHE de vorbă cu Paul ARETZU

Înțelepciunea pare, azi, anacronică, este aruncată de cei mai mulți la coș. Oamenii preferă spontaneitatea, trăirea imediată, emoția, iraționalitatea (sau raționalitatea pragmatică). Poate fi situația din urmă o soluție de viață?

După cum se vede, poate fi. Nu se moare din lipsă de înțelepciune. Întrebarea este dacă acest mod are viabilitate spirituală, morală, dacă duce undeva. Natura lumii este, în ciuda aparențelor, una ordonată. Dacă omul este haotic, se produce un dezacord, ca atunci când într-un angrenaj piesele nu se potrivesc. Înțelepciunea a fost, în lumea antică, în cea medievală, chiar în cea modernă, o mare virtute, apanajul filosofilor, al celor dedați meditației. Era, deopotrivă, o știință și o artă, având ca scop priceperea de a vieții. Înțelepciunea răspundea oricărei întrebări, liniștea pasiunile, lecuia instinctele. Or, oamenii de azi caută viața cât mai agitată, spectacolul, distracția, câștigul fără efort (chiar fraudulos), eva-

darea (mai ales prin mijloace electronice) într-un surogat, o realitate seducătoare, dar iluzorie. Altădată, înțeleptul conducea *republica*. Azi, într-adevăr, a dispărut vocația de înțelept, considerată emfatică. I-au luat locul consilierii de toate felurile, comentatorii politici, purtătorii de cuvânt etc. S-a pierdut plenitudinea acestei calități și se realizează pe felii, pe specialități. A dispărut echilibrul original: acum, mai mulți oameni formează unul singur.

De ce s-a întâmplat acest lucru? Este un indiciu al regresului?

Suntem oameni pentru că vorbim. Dacă vorbim mult și prost, ni se diminuează această prerogativă. Înțeleptul este taciturn, vorbește puțin și exprimă mult, pentru că știe să comprime sensuri multiple. Vorbirea lui este presărată cu tăceri semnificative. Vorbește cu cuvinte, nu cu vorbe: binecuvântează. Înțelepciunea absolută, Dumnezeu, vorbește cu facere. Femeile sunt mai apropiate de Prototip, pentru că nasc, pentru că fac mâncare (hrană), pentru că acceptă (cu înțelepciune) o cuminenie a dăruirii. Înțelepciunea este relevantă de modalitatea în care tratezi evenimentele fundamentale: viața, moartea, sacrificiul, iubirea, timpul, veșnicia. Este atitudinea pozitivă. Înțelepciunea nu este sceptică, nu este tristă. Este gândire în favoarea profunzimii umanului.

Banii pot conferi înțelepciune?

Fără îndoială, nu. Înțelepciunea este apanajul minții, al duhului (sufletului). Ea dă soluții și celui sărac și celui bogat (cum s-a întâmplat cu sclavul Epictet și cu împăratul Marc Aureliu). Înțelepciunea este, în sine, o bogăție. Cu banii este o altă problemă, ei denaturează fondul uman, atrag lăcomia, invidia, dau senzația puterii, exclud umilința de bun simț. Or, în fața lui Dumnezeu, toți suntem la fel. Viața noastră este alcătuită, în mare măsură, din gânduri, din cuvinte, din sentimente, din fapte. Dacă găsim proporția potrivită, suntem înțelepți și putem aspira la fericire.

Există o rețetă a celui mai bun mod de a ne petrece viața?

Acest mod se numește chiar înțelepciunea vieții. Dar, de fapt, constă în mulțumirea de sine. La sfârșitul vieții, fiecare își face un bilanț. Cei mai mulți sunt nemulțumiți, unora nu le mai pasă, sunt indiferenți, alții, puțini, sunt aproape mulțumiți, deși pe toți îi neliniștește iminența morții. Moartea, însă, vine ca o oboseală, ca o odihnă. *Rețeta de viață* nu poate fi decât una personală, valabilă o singură dată, descoperită pe măsură ce este trăită, care nu se poate aplica și altora. Ar mai fi rețeta contemplației, a obținerii unei stări permanente de extaz (proprie orientalilor). Dar aceasta nu este trăire, ci, mai curând, un mod de eschivare. Îi este foarte greu omului să ajungă la adevăr. O soluție existențială ar fi cea a muncii pământului sau a muncii creatoare. În toate cazurile, omul caută fericirea, mulțumirea. Fericirea este, de fapt, chiar fericirea de a fi. Dacă nu înțelegi că viața, cu bucurii și dureri, cu sănătate, cu boală, cu așteptări și împliniri, cu creație, cu procreație, cu

iubire, cu dezamăgiri, cu zi, cu noapte, cu zi iar, este unică și că ți s-a dat șansa ei, ți s-a oferit posibilitatea de a experimenta un miracol, atunci te vei afla, indiscutabil, în afara înțelepciunii. Toate își primesc răspunsul în Dumnezeu și, ca și Dumnezeu, viața este inefabilă.

Înțelepciunea se poate dobândi?

Nimeni nu se naște înțelept, deși există o înțelepciune a copilăriei, pe care cei în vârstă ar dori s-o mai aibă. Este vorba, în acest caz, de un mod de viață genuin, bazat pe intuiții, pe instincte. Or, înțelepciunea trebuie să fie conștientă, înseamnă meditație și înțelegere a mecanismelor lumii. Lumea a fost făcută cu o înțelepciune totală, după legi ale perfecțiunii, iar înțeleptului i se cuvine să extragă din ea mici părți, la care cei mai mulți nu au niciun acces. Înțelepciunea este deducție și revelație.

Putem găsi înțelepciunea în cărți, la filosofi, la scriitori, în cultură, în tradiție?

Se poate găsi și acolo, dar în primul rând în viață. Înțeleptul este un vizionar, are har. Un cărturar lipsit de experiența gândită a vieții este ca o floare crescută în glastră. Este frumoasă, are miros, dar nu are libertate.

Există în filosofia creștină răsariteană, la teologii ruși, conceptul de sofologie, înțelepciunea-chibzuință, care asigură legătura dintre Creator și lume. Poate face parte din cadrul nostru de discuție?

Există, într-adevăr, în concepția unor filosofi creștini ruși (Vladimir Soloviev, Pavel Florensky, Serghei Bulgakov), prezența unei entități feminine (evocată în *Cartea Înțelepciunii* și în

Cartea Proverbelor, din *Sfînta Scriptură*), care conține taina creației, o emanație care, alături de Sfînta Treime, menține transformarea haosului în cosmos, preschimbarea materiei în viață, asigură prezența dumnezeirii în creație și în om, permanența acestora în vocația mîntuirii. Sofiologia nu este acceptată în dogmă, dar nici refuzată. Este un adaos filosofic.

În viața cetății este nevoie de înțelepciune?

Cînd are în responsabilitate destinul unui întreg popor, conducătorul trebuie să fie înțelept, sau să se înconjoare de oameni înțelepți. Trebuie să fie drept, serios, responsabil, echilibrat.

Posibilitățile omului sunt limitate. Ce este de făcut?

Înțelepciunea ne învață să ne mulțumim cu cît avem, dar și să facem totul pentru a avea mai mult.

Înțeleptul are umor?

Nici nu se poate altfel. Înțeleptul este senin, prietenos, altruist, loial, receptiv la tradiție și la noutate, reunește toate calitățile umane. Nu stă deoparte, se află întotdeauna în centrul înfăptuirii. Lumea trebuie să aibă o direcție înțeleaptă, asigurată de toți înțelepții ei.

Înțelepciunea se ia?

Nu se ia, se transmite.

Nicolae Grigorescu – *Păstoriță*

Omul s-a născut în exil

Cornel NICULAE

**„Cu geamăt și cu tremur
vei trăi pe pământ.”**

(Septuaginta – Geneza)

Nu Dumnezeu s-a născut în exil, ci omul. Adevărata sa naștere a fost în afara paradisiului, de unde a fost izgonit de tatăl său, Demiurgul: „Și Dumnezeu a zis: Iată, Adam a devenit ca unul dintre noi: cunoaște binele și răul; acum nu cumva să întindă mâna și să culeagă din pomul vieții, să mănânce și să trăiască veșnic. Și Dumnezeu l-a alungat din grădina desfătărilor, ca să muncească pământul din care a fost luat.” (Geneza 3-4).

„Grădina desfătărilor” – din care a fost evacuată perechea adamică – era un fel de extindere sau anexă a laboratorului divin. După „confecționarea” celor doi, Demiurgul îi depune în peisaj, goi de determinări, străini de cunoaștere și veșnicie. Ființe cvasifiziologice, extrem de aproape de zoologia pură, li se pun interdicții strașnice, lor, care viețuiau într-o stare de cecitate sau obnubilare morală. Erau, împreună cu Nietzsche, dincolo de bine și de rău.

Deslușim cum Universalul pune un Individual – omul – într-o poziție de vacuum ontologic: este o pură formă fără conținut. Golul. Vidul. Nimicul. Doar „chip și asemănare”. Întregul pune în parte doar aparența de om; cu alte cuvinte, universalul nu coboară în individual, nu-l însușește cu esența

care este. De aceea, e greu de înțeles despre ce desfătări ar fi vorba, când omul, ca om, nu era decât cel mult o promisiune. Așa că, dacă nu i se dă ca să poată fi, omul, fie și dintr-o naivitate plină de grație, ia. Șarpele apare în mit doar, așa zicând, din necesități didactice. Ispita era în el. Volutatea profanării Interzisului Cosmic, pasiunea negării limitelor impuse – sunt în om. Omul s-a născut spunând „Nu”. Neascultarea nu a fost stimulată din exteriorul demonic, ci din exteriorul divin: interdicția de a fi. Dar șarpele era înăuntru, iar trezirea lui a fost trezirea cunoașterii.

Cu gestul Evei se declanșează Big Bang-ul uman, iar deplasarea omului către sine însuși nu este încheiată nici în zilele noastre.

Omul trebuia să plece pentru a fi el. Pentru a fi pur și simplu. Necrezând în absolutul promis, începea să se găsească pe sine: bun și rău. Probabil că Sartre avea dreptate punând existența înaintea esenței.

În fond, jocul din paradis a fost unul despre putere și nu despre înzestrarea omului cu cele trebuincioase existenței sale: creatura nu trebuia să fie egalul creatorului. S-a născut, în acest fel, o relație – să-i spunem – seniorială, în care seniorul este, firește, Demiurgul, iar cel care trebuie să asculte, supusul, este omul. Aceasta numai și numai în virtutea „facerii” sale fizice doar, pentru că cealaltă, spiri-

tuală, a fost lăsată, nu-i așa?, în... plata Domnului. Dumnezeu îl acuză pe om de neascultare, așa cum va fi acuzat și Socrate mai târziu, trecând sub tăcere cosmică faptul că „trusa de prim ajutor” a omului era goală: caracterul, cu a sa constelație de valori, nu este ereditar, nu ține de nicio genetică divină, ci de Timp, de exercițiu istoric, de ființare.

Este ceea ce Dumnezeu ținea sub obroc. Omul a învățat binele și răul trăindu-și istoria, în care se relevă un tipar numai al lui. De acum, este pe cont propriu. Ceea ce îndeobște a fost numit „cădere” a omului a fost, de fapt, o Înălțare extrem de chinuită a omului către propria identitate și demnitate. Câștigate trudnic și adesea pierdute deplorabil. Ce este, la urma urmei, istoria omului? Un lung șir de înfăptuiri extraordinare, dar și un altul, mai lung, de căderi (adevărate căderi?) în fapte odioase. Rezervele sale de inteligență și creativitate s-au metamorfozat compensatoriu, de nenumărate ori, în tot atâtea (cel puțin) de prostie, iraționalitate pură, stupizenie. În mod emblematic, istoria, cu toate că a început prin Adam și Eva, s-a exprimat generic prin Cain și Abel (faptele fraților!). Printr-o crimă. Cain îl omoară pe Abel, iar în „faptă” e amestecat și Dumnezeu-Seniorul, care, exact ca șarpele, provoacă în om resentimentul, dorința de putere, o psihologie negativă. Îi reproșează lui Cain: „Dacă ai adus jertfa cum trebuie, dar n-ai împărțit-o cum trebuie, oare n-ai păcătuit?”.

S-a văzut, iată, că (precum în cer așa și pe pământ), la fel ca-n paradis, și-n istorie Zeul se dovedește slab pedagog, în ciuda iubirii clamate față de om. Un catastrofal administrator al iubirii față de creatura sa preferată: blestemă pământul muncit de om și-l

blesteamă pe Cain: „Cu geamăt și tremur vei trăi pe pământ.” Cu toate jurămintele ulterioare ale lui Dumnezeu, omul nu-l va crede niciodată pe deplin. Puținii care s-au încumetat să se predea cu arme și bagaje au fost lacrimi într-un ocean de sânge. Pedagogia divină s-a dovedit un eșec: Dumnezeu trece pe lângă om și omul trece pe lângă Dumnezeu fără să se întâlnească vreodată, întocmai ca paralelele lui Euclid. Fiecare cu singurătatea proprie, fiecare cu propriile disperări și speranțe că, poate, el, Zeul, se va naște din nou, din propria nenaștere, poate și omul va face la fel și, atunci, zeu și om vor înflori pentru prima oară într-o nouă și suavă geometrie a sentimentelor.

Graba aproape frenetică cu care este alungat Adam din așa numita „grădină a desfătării”, pentru ca „acum, nu cumva să întindă mâna și să culeagă din pomul vieții”, îl va îndurera pe om ca o amintire de neșters. Rugăciunea s-a născut în exil. Omul vrea viața, nu moartea. E terorizat de timp.

Probabil în pactul (de fugă) paradigmatic, când carnea, oasele, sângele, ochii, inima devin timp, adică frumusețe și moarte, s-au născut – cu pași înceți, din „geamăt și tremur” – filosofia și poezia. Veșnic nelămurit în singurătatea cosmică absolută, veșnic mirat, omul a fost, este și va fi o veșnică întrebare pusă Universului. Parcă fără rost, înfinit mai slab față de elemente ale naturii mult mai durabile îl găsește pe om și Eminescu, cu o mahnire clasică: „Numai omu-i schimbător,/ Pe pământ rătăcitor”. Nefiind de esență divină, omul, înălțându-se la întrebare, a căzut (dacă tot trebuia s-o facă) în cunoaștere. Cunoașterea este putere (este puterea!), iar Dumnezeu n-a fost dispus s-o împartă. Raptul l-a dus în exil, în pribegie, unde intero-

garea îl va urmări veșnic, ea fiind destinul omului. Permanentă căutare, în jăratecul îndoielii, a urmelor trecute și viitoare – ale lui și ale lumii – s-a constituit în drumul către adevăr. Adevărul lumii și al lui.

Iarăși, nu neascultarea l-a exilat pe om, ci cunoașterea. Acesta e păcatul original. Filosofia este numele lui, iar poezia este lacrima pe care o îmbracă. Îmi place să cred că iscodirea filosofică s-a născut odată cu Eva: din păcat, dar a crescut în exil. În paradis nu este posibilă întrebarea. Prin urmare, Big Bang-ul uman are un parfum feminin: nașteri și re-nașteri, faceri și des-faceri; inimă și cântec. Un fel de spirit de finețe care-l face mereu gelos pe Marele Senior.

Bărbatul, războinic, dionisiac și bezmetic adesea, cu toată rațiunea sa, bântuit de îndoieli ca și de certitudini adesea otrăvite, își caută țărmlul desenând lumea cu femeie cu tot în geometrii neașteptate lichefiate în bufnița Minervei și-n poezie. Prin geometrie încearcă să configureze limitele nelimitate ale Creației, iar prin poezie – să-nchidă rana provocată de smulgerea coastei de către Demiurg pentru plămădirea Evei.

Așa s-a făcut trecerea de la unu la doi. Poezia este – mi se pare – dincolo de a fi o consecință a exilului uman, nostalgia lui unu. Pentru că pierderea lui Adam în Eva sau, altfel spus, a bărbatului în femeie, e tot o formă de exil. Bărbatul, pentru a ajunge la firea sa proprie, trebuie să treacă prin femeie. Pentru a ajunge la unu, trebuie să treacă prin doi. Este vama de neocolit a dragostei, cea râvnită de zei. Toate se adună în Unu prin dragoste, printr-un „dor nemărginit“, amintindu-l, iar, pe al nostru Eminescu.

Mie mi se pare că exilul omului a fost posibil printr-un deficit de dragoste a Demiurgului, care a simțit în creatura sa un posibil rival în ceea ce înseamnă Puterea Absolută. Omul nici nu era propriu-zis om, cu toate ale sale, și lui Dumnezeu i-a fost teamă de el. I-a fost teamă de om, care nu știa măcar că este. Dar va ști târziu, în exil, când va fi capabil să-și spună cu uimire: gândesc, deci exist!

Sigur, nu e suficient. S-a văzut asta. Pentru a face progrese, pentru a-l îndupleca pe Cain să nu-l mai ucidă pe Abel, pentru a întrerupe exilul, pentru a regăsi pe Unu, omul, dincolo de Isus sau, poate, împreună cu el, trebuie, în sfârșit, să vadă urgența lui „exist, deci iubesc“.

Nicolai Berdiaev.

Despre demnitatea creștinismului și lipsa de demnitate a creștinilor (III)

Traducere de Aurel TINCA

Umanitatea creștină a comis, în istoria sa, o triplă trădare față de creștinism. Mai întâi, ea l-a deformat, apoi ea s-a rupt complet de el, în sfârșit, și aceasta a fost cea mai mare greșeală, a început să-l blesteme pentru răul pe care tocmai ea îl crease. Când se critică creștinismul, se critică păcatele și viciile umanității creștine, se critică neaplicarea și deformarea de către om a adevărului lui Hristos. Și tocmai din cauza acestor deformări, a acestor păcate, a acestor vicii umane, lumea s-a îndepărtat de creștinism.

Omul aduce creștinismului o deformare, apoi, ridicându-se contra ei, se ridică împotriva credinței creștine. Nu veți găsi în cuvintele lui Crist, în poruncile Sale, în Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiție, în învățătura Bisericii, în viața sfinților, fapte contra cărora se ridică detractorii creștinismului. Unui principiu ideal trebuie să i se opună un altul, unui fapt real trebuie să i se opună alt fapt real. S-ar putea apăra cauza comunismului arătând că el a fost deformat și că niciodată n-a fost aplicat cum a fost creștinismul. Comuniștii varsă sângele și denaturează adevărul pentru a-și atinge scopurile, creștinii s-au comportat la fel, dar a asimila comunismului creștinismul, plecând de la faptul acesta, ar fi o eroare evidentă.

În Evanghelii, în poruncile lui Christ, în învățătura Bisericii, în exemplul sfinților, în realizările perfecte ale creștinismului, veți găsi bunavestire a Împărăției lui Dumnezeu, o chemare la iubirea față de aproapele nostru, la blândețe, la sacrificiu, la curățenia inimii, dar nu veți găsi chemări la violență, la ostilitate, la răzbunare, la ură, la lăcomie de bani. Din contră, în teoria, în ideologia lui Marx, care a inspirat comunismul, veți găsi aceste chemări la violență, la ațâțare dușmănoasă a unei clase împotriva alteia, la răzbunare, la lupta pentru interesele personale, și nimic care să se refere la dragoste, la sacrificiu, la bunătate, la puritatea spirituală. Creștinii, în istorie, au comis adesea aceste greșeli și au făcut-o în numele lui Christ, dar niciodată ei nu îndeplineau astfel poruncile Sale. Adversarii creștinismului se complac în a spune că adeseori creștinii au recurs la forță pentru a-și apăra și propaga credința. Faptul este în el însuși incontestabil, dar el arată că creștinii erau orbiți de pasiune, că natura lor nu era încă luminată, că starea lor de păcat deforma cauza cea mai dreaptă și cea mai sfântă și că ei nu înțelegeau din ce Spirit erau. Când Petru, voind să apere pe Iisus, scoase sabia, lovi cu ea un servitor al celui mai

înalt preot și îi tăie o ureche, Iisus îi zise: „Bagă-ți sabia în teacă, fiindcă toți cei care vor scoate sabia, de sabie vor pieri” (Matei XXVI, 51-52).

Adevărul divin al creștinismului, primit de oameni, se refractă în natura lor păcătoasă, în conștiința lor limitată. Revelația și viața religioasă creștină, ca orice revelație și orice viață religioasă, presupune nu numai existența lui Dumnezeu, ci și existența omului. Și acesta din urmă, cu toate că este luminat cu lumina grației care purcede de la Dumnezeu, acomodează la ochiul său spiritual această lumină divină, impune revelației limitele naturii sale și a conștiinței sale.

Noi știm din Biblie că Dumnezeu s-a revelat evreilor. Dar mânia, pizma, răzbunarea pe care o manifestă Dumnezeu-Iehova, nu sunt proprietățile naturale ale lui Dumnezeu, și nu sunt de la El decât o imagine refractată în conștiința poporului evreu, ale cărui erori erau inerente. Adevărul creștin fu nu numai limitat, ci și denaturat. Fuseră denaturate de oameni, și ideea de Dumnezeu, care a fost personificat adesea ca un despot oriental, ca un monarh absolut, și dogma Mântuirii, care se interpreta ca sentința unui proces judiciar, intentată de un Dumnezeu mâniat împotriva omului, care calcă voința Sa; și această putere de înțelegere deformată, omenesc limitată de dogmele creștine, făcu pe oameni să se înstrăineze de creștinism. Se denatură însăși ideea de Biserică. Oamenii o înțelegeau prin ceea ce avea ea exterior, identificând-o cu ierarhia, cu riturile, cu păcatele „creștinilor enoriași”; (oamenii) vedeau în ea, înainte de toate, o instituție. Înțelegerea mai adâncă și mai interioară a Bisericii, considerând-o un organism spiritual, ca pe corpul mistic al lui Cristos (după definiția

apostolului Pavel), era împinsă în plan secund, nu era accesibilă decât unei minorități. Liturghia, sacramentele, erau considerate ca niște rituri exterioare, sensul lor adânc și misterios scăpa acestor pseudocreștini. Și lumea păra-sea Biserica, scandalizată de vicile clerului, de greșelile instituțiilor bisericești, prin prea marea analogie cu instituțiile guvernamentale, prin credința prea exterioară a enoriașilor și fățarnicia unei smerenii fățișă.

Trebuie totdeauna să ne amintim că este în Biserică un element divin și un element uman, că viața Bisericii este viața „theandrică”, acțiunea reciprocă a divinului și a umanului. Temelia divină a Bisericii este eternă și infailibilă, sfântă și curată, ea nu poate să fie denaturată și porțile Infernului nu o vor învinge.

Elementul divin în Biserică este Hristos, capul Său, învățătura morală evanghelică, principiile fundamentale ale credinței noastre, dogmele Bisericii, tainele, acțiunea grației Sfântului Duh. Însă partea umană a Bisericii este supusă greșelii, schimbătoare; ea poate prin aceasta să producă deformări, maladii, căderi, alterații, așa cum poate să găsească prin aceasta o mișcare creatoare, o dezvoltare, o îmbogățire, o renaștere. Păcatele omenirii și ierarhia Bisericii nu sunt păcatele Bisericii, luată în esența Sa divină, și nu-i micșorează sfințenia. Creștinismul se revoltă contra naturii umane, cere ca aceasta să fie luminată și transfigurată, și natura umană îi rezistă și tinde s-o deformeze.

Este o luptă continuă între divin și uman, în cursul căreia, când divinul luminează umanul, când umanul denaturează divinul.

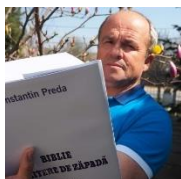
Creștinismul înalță pe om și îl plasează în centrul lumii. Fiul lui Dum-

nezeu devine om, se încarnează și prin chiar aceasta sacrifică natura umană. Creștinismul indică omului scopul cel mai înalt al vieții, evocă originea sa supremă și cea mai înaltă, misiunea sa cea mai înaltă, dar religia creștină, spre deosebire de celelalte religii, nu lingușește natura umană, în starea sa păcătoasă și decăzută, ea cere ca omul să se înfrângă eroic.

Natura umană, doborâtă la pământ prin păcatul originar, este foarte puțin receptivă. Ea nu ajunge să conștientizeze adevărul divin al creștinismului, îi e greu să conceapă noțiunea theandrică, anunțată prin venirea lui Hristos, Dumnezeu-Omul. Christ ne învață să iubim pe Dumnezeu, să iubim omul, pe aproapele nostru. Dragostea către Dumnezeu și dragostea față de om sunt indisolubil legate. Prin Dumnezeu-Tatăl, noi ne iubim frații și prin dragostea acestor frați se revelează dragostea noastră față de Dumnezeu. „Dacă ne iubim unii pe alții, Dumnezeu rămâne

în noi și dragostea Sa este împlinită în noi”. (Prima epistolă a Sf. Ioan, cap. IV, vers. 12). Christ era Fiul lui Dumnezeu și Fiul omului, el ne revelă omeneșul lui Dumnezeu și divinitatea omului.

Însă omul natural adoptă cu greutate această dragoste deplină, „divină și umană”. Când se întoarce spre Dumnezeu și se îndepărtează de om, se pregătește să iubească pe Dumnezeu, însă simte pentru om indiferență și cruzime. Așa era el în Evul Mediu. Când el se întoarce spre om, gata să-l iubească și să-i slujească, se îndepărtează de Dumnezeu, combătând însăși ideea de Dumnezeu ca fiind nefastă și contrară naturii umane. Așa era în timpurile noi, în umanism, în socialismul umanitar. Apoi, călcând în picioare adevărul theandric, disociind dragostea față de om și dragostea față de Dumnezeu, oamenii atacă creștinismul și îl acuză de propriile lor fapte rele.

Poezie

Constantin PREDA

de când ți-am ținut sânii în palme

de când ți-am ținut sânii în palme
măinile mele miros a mere ionatane
măinile mele, de fapt
sunt măinile unui sfânt fugit din icoane

de când ți-am ținut sânii în palme
măinile mele miros a pădure
măinile mele, de fapt
sunt două cazanii de mure

de când ți-am ținut sânii în palme
de când mi-a fluturat rochia ta pe frunte
măinile mele miros a pârâu
ce izvorăște din munte

de când ți-am ținut sânii în palme
de când am mușcat din buzele tale ca dintr-o prescură
simt o flacăra
cum îmi arde pe gură

de când ți-am ținut sânii în palme
de când ai venit să mă cutreieri
inima mea este
un ceasornic cu greieri

e prima noapte-n care te respir

e prima noapte-n care te respir
ca pe-o picătură de aer, ca pe-o picătură de mir
pe perini moi de mohair
eu, gol-goluț, sub patrafir

e prima noapte de fraged delir
suspina clapele de la clavier
luna atârna, nebuna, de-un fir
afară trec căruțe cu coviltir

nici nu te miri, nici nu mă mir
 buzele tale au pus pe inima mea bir
 ești o superbă gețiană, sunt un candid zefir
 e prima noapte-n care te respir

psalm

ce-ai făcut din mine?
 un cireș înflorit
 un tâlhar mai dulce
 ca vinul sfințit

un tâlhar mai dulce
 ca vinul cu miere
 un pustnic ce duce
 luna-n ciubere

ce-ai făcut din mine?
 un lup și-o pădure
 îmi bați în inimă
 cu o secure

îmi bați în inimă
 îmi bați în tâmples
 atâta primăvară
 n-am crezut c-o să se-ntâmples

ce-ai făcut din mine?
 un sfânt fugit din icoane
 îmi bați în palme
 (din flori) cele mai frumoase piroane

ce-ai făcut, dragostea mea
 ce-ai făcut?
 m-ai blestemat să-ți fiu
 dăbravă-n așternut

m-ai blestemat să-ți fiu
 un cireș înflorit
 un lup care noaptea
 bate toaca la schit

Costel STANCU

Ea poartă în loc de inimă
un săculeț din care curge nisip.
Eu îl adun în pumni și, fir cu fir,
îl torn înapoi, să nu se piardă nimic.
Scurt va fi ceasul desenat pe apă al
vieților noastre! Ori, dimpotrivă, prea lung!
Niciodată egal. Simt că, din clipă în clipă,
aș putea obosi și atunci totul o să se
risipească, or să se repeadă ceilalți cu palmele
lor hulpave să ia totul. Ea poartă
în locul inimii un săculeț din care curge nisip.
Eu i l-am găurit eu i l-am găurit,
îmi vine să strig la orice adiere de vânt,
la orice răsuflare. Mă târâi în urma ei, sfios
ca raza de lună ce atinge cornul melcului
și se retrage grăbită în sine.
Ea mă alungă, eu o urmez, aproape nevăzut.
Am grijă ca săculețul inimii ei
să nu rămână niciodată gol.

să fie poezia o defulare a spiritului înaintea morții?
scriu o pasăre doarme pe grindă îi simt umbra grea pe față
ce nevoie are ea de visele mele? sunt singur chiar înainte de a
mă naște am văzut o cârtiță fugind dintre foile albe -
memoria celui care pleacă uitând
să închidă fereastra dinspre râu
râsul în oglindă umila terapie ce-mi mai rămâne
când tu mă părăsești ca pe un sânge străin
dintre toate pedepsele am ales să te uit
ceva modern și fără vărsare de sânge caut
și plâng ca un rege umilit
după o aspră victorie
în câmpul de mure

construiești un castel din hârtie apoi îi dai foc singur
 ești un mic dumnezeu rușinat de creația sa
 fericit pierzi măsura timpului respiri tot mai rar
 a doua zi
 găsești un iepure alb în locul mulțimii îndoliate
 tu nu ești vinovat
 tu nu ții oglinzi în casă tu te iubești pe ascuns apoi
 umbli hipnotizat cu mâinile înainte
 soarele e împins într-o parte
 în trei zile cerul e vindecat
 așa cum treci pe străzi aplecat în
 față ca un lăutar peste vioara lui obosit
 ireal pare totul în imaginația ta monstrul
 e ucis a nu știu câta oară de copilul cu o nua în mână
 absurd strigi spaima te trage afară din somn
 haosul poate fi pur și simplu o convenție oarecare o
 încăpere cu toate ușile și ferestrele deschise
 în care nu intră nimeni până la sfârșit

20.

Mor.
 Tu mă speli cu pământ,
 se mișcă imaginare lumi în cuvânt.
 Mâinile celui trimis
 să mă salveze îmi par uneori prea aproape,
 viața mi se risipește, în cercuri,
 pe ape.
 Ating în joacă marea –
 ca gongul pielea-i sună,
 vom trece-n
 altă lume împreună.
 Firimiturile reîntregi-vor pâinea
 pe masa celui lacom, vreodată?
 Încremenite-s toate, doar distanța
 dintre moarte și înțelesul ei e schimbată
 din clipă-n clipă. Doamne, nu mai înțeleg:
 cât din sine însuși poate pierde omul
 pentru a rămâne întreg?

Luminița IGNEA

autofagie

de mult nu mai strig în pustie,
 în sticle mesaje nu pun de mult,
 mi-e dat de ajuns să îmi fie
 năpraznicul zilei tumult.

sunt ochiul hrăpăreț ce respiră
 din slovă nubila ispită
 și-i soarbe c-o foame vampiră
 cerneala de pe trup nezbârcită.

dar buzele-s mute, zăvorul
 tristeții e greu și mâncat de rugină
 secăt pe vecie-i izvorul
 ce-n gând susura a lumină.

pe foi îngălbenind tot nescrise
 și mâna mi se ofilește cu-ncetul,
 regină-s pe-o țară de vise,
 tăcerii natale, profetul.

și-n lanțul trofic al celei ce-i sunt,
 o ultimă și slabă verigă,
 rămân o Casandră ce prin timpul cărunt
 pustiu-n pustiu încă-l strigă.

poezie cu vedere la viață

eu cresc în burta morții,
 un embrion cuminte,
 dau ascultare sorții,
 privind doar înainte,

placenta ei obscură
 istorii a supus,
 dar încă mă îndură
 privind numai în sus.

iar dacă mă va trece
 sicriului de os,
 prin transparența-i rece
 privind numai în jos,

îi cer doar poezia
 ce-n viață mă mai ține,
 să-mi sorb vremelnicia,
 privind adânc în mine.

de atunci umblu însetat și gol
 și desculț,
 de atunci n-am încetat
 să mă lepăd de mine,
 pentru a mă găsi.

fericirea nu-i decât o minciună
 pusă între două coperte.

Arcadia

nu am simțit nevoia de fericire,
 însuși cuvântul îmi era străin,
 eram sătulă dacă primeam de mâncare,
 setea mi-o potoleam dintr-o cană
 cu smalțul sărit,
 pe la începutul verii mama dădea
 la strâmtat câte o rochie veche,
 e ceva de speriat cum mai crește fata asta,
 se plângea la vecine,
 tata mai vindea câte un exemplar
 din colivia sa cu păsări colorate
 să-mi cumpere de-ncălțat;

nu-mi lipsea nimic,
 se poate spune că eram fericită,
 până în ziua în care cineva
 mi-a pus o carte în mână.

de atunci umblu însetat și gol
 și desculț,
 de atunci n-am încetat
 să mă lepăd de mine,
 pentru a mă găsi.

fericirea nu-i decât o minciună
 pusă între două coperte.

Calendar

Aprilie

1 aprilie 1917 – s-a născut, la București, pianistul, compozitorul și pedagogul **DINU LIPATTI** (m. 2. 12. 1950, Geneva)

3 aprilie 1893 – s-a născut, la Dobrotinet (Curtișoara), Olt, prozatorul **DAMIAN STĂNOIU** (m. 8. 07. 1956, București)

4 aprilie 1949 – s-a născut, la Gârcov, Olt, poeta **MARIETA MARANCEA**

6 aprilie 1984 – a murit, la București, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (n. 29. 03. 1908, Caracal)

8 aprilie 2012 – a murit, la Slatina, prozatorul, poetul și publicistul **PAUL DOGARU** (n. 5. 07. 1944)

11 aprilie 1942 – s-a născut, la Corabia, poetul, eseistul și traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (m. 10. 08. 1984, București)

14 aprilie 2015 – a murit, la Slatina, cantautorul **MARIUS OVIDIU PEDA** (n. 21. 08. 1967, la Slatina)

17 aprilie 1935 – s-a născut la Negreni, Olt, publicistul, eseistul și autorul de antologii literare critice **AUREL TINCA**

18 aprilie 1970 – s-a născut la Tufeni, Olt, eseistul, criticul literar, diplomatul și profesorul universitar **DORIN POPESCU**

18 aprilie 1974 – a murit, la București, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (n. 16. 09. 1906, Corabia)

19 aprilie 2008 – a murit, la Pitești, publicistul, cercetătorul și arheologul **PAUL DICU** (n. 01 august 1926, Topana, Olt)

23 aprilie 1922 – s-a născut, la Corabia, prozatorul, eseistul și istoricul de artă **PAVEL CHIHAIA**

23 aprilie 1960 – s-a născut, la Obârșia, Olt, pictorul **GHEORGHE DIACONU**

23 aprilie 1964 – a murit, la București, filosoful **MIHAI UȚĂ** (n. 14. 11. 1902, Caracal)

24 aprilie 1989 – a murit, la București, criticul și istoricul literar **MARIN NIȚESCU** (n. 25. 08. 1925, Perieți)

Restituiri

Un nobil francez stabilit la Slatina. Medicul Ernest de Lapommeraye

Aurelia GROSU

În secolul al XIX-lea societatea românească, aflată în pragul modernității, se îndreaptă cu pași siguri spre lumea occidentală. Instinctiv sau intenționat a ales modelul francez pentru formularea ambițiosului program de europenizare.

Dacă românii, cu precădere tinerii, numiți de cei mai conservatori „bonjuriști”, sunt seduși de Paris, constatăm și reversul medaliei. Tot mai mulți străini se stabilesc, temporar sau definitiv, în Țara Românească, statistica arătându-ne o predominanță a francezilor, iar eleganta limbă franceză este adoptată rapid de protipendada autohtonă.

Printre cei care în timpul războiului Crimeei (1853-1856) vin în Țara Românească se află și medicul francez Ernest de Lapommeraye, născut la 19 septembrie 1828 în departamentul Seine.

Din mărturisirile mai recente ale unei strănepoate, distinsa doamnă Ileana Stoianovici, aflăm că ilustrul înaintaș avea o descendență nobiliară și făcea parte din familia marchizului Ernest Berdalle de Lapommeraye. De altfel, numele întreg al dr. Ernest de Lapommeraye era Pierre Berdaille Ernest de Lapommeraye.

Stabilit în Slatina ca medic al județului Olt, la propunerea Departamentului din Întreg, se integrează cu

ușurință în viața orașului și reușește să ocupe o poziție însemnată, datorată în bună măsură căsătoriei cu fiica unei familii de rang și bogate. Confirmarea ne este dată de *Lista cu alegători din Slatina (1857-1858)*, întocmită în vederea pregătirii alegerilor pentru Adunarea Electivă a Țării Românești care urma să aleagă domnitorul în spiritul Convenției de la Paris (aug. 1858). Lista cuprinde 150 de persoane care aveau calitatea de alegător, printre care și dr. Lapommeraye, într-un sistem bazat pe votul cenșitar. La încheierea listei se face specificarea că ultimii cinci, inclusiv dr. Lapommeraye, nu aveau dreptul să voteze pentru Adunarea Electivă pentru că nu beneficiau de împământenirea mare (cetățenia), însă puteau vota pentru Consiliul Comunal. În anii 1877 și 1884, dr. Ernest de Lapommeraye figurează pe lista de persoane eligibile la Senat, ceea ce înseamnă că se rezolvase chestiunea naturalizării. De altfel, în anul 1878 dr. Ernest de Lapommeraye, împreună cu alți medici, este distins prin Înalt Decret, semnat de domnitorul Carol I, cu ordinul *Steaua României* în grad de cavalier.

Pentru a înțelege mai bine spiritul epocii, ne aplecăm în treacăt asupra familiei Hiotu din care provenea Eliza, soția lui Ernest de Lapommeraye. Familia Hiotu, de origine grecească, beneficia de conexiuni importante în elita societății autohtone și deținea încă din secolul al XVIII-lea moșia Dobrotinet din apropierea Slatinei. Domeniul, veche proprietate a boierilor Rudeanu, ajunge în stăpânirea familiei Hiotu prin căsătoria Zoi Rudeanu cu Scarlat Hiotu, pitar în anul 1777, după cum apare în însemnarea făcută pe *Cazania*

dăruită bisericii din Dobrotinet și vel medelnicer în 1782. Din această căsătorie rezultă doi băieți: Constantin și Nicolae.

În *Catagrafia pe anul 1829*, Constantin Hiotu este trecut cu dregătoria de serdar, având următoarele proprietăți: *o moșie în sud Olt anume Dobrotinetu și o sforcică ipac în sud Ilfov anume Pociovaliște ca de st. 200, 2 prăvălioare în politia Bucureștilor în mahalaua Sf. Ion.*

Statutul social și politic al familiei Constantin și Catina Hiotu se întărește prin alianțele matrimoniale reușite cu cele trei fiice: Pulheria, Irina și Eliza.

Pulheria s-a măritat cu ofițerul Ion Munteanu, om politic liberal și senator de Olt în anul 1892. Au avut 10 copii, oprindu-ne numai la Constantin Munteanu care, asemenea tatălui său, se dedică carierei politice, fiind prefect al județului Olt și senator. În anul 1899, Pulheria împreună cu fiul său Constantin Munteanu, repară biserica de pe moșia Dobrotinet *zidită de Costache Ghica pe timpul lui Matei Basarab*, cum este scris în pisania amplasată cu acest prilej.

Irina s-a căsătorit cu Gheorghe Polizu – o mare personalitate a medicinei românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cu titlul *doctor în medicină* obținut la Berlin în 1845. A fost medic primar la spitalele Floreasca și Colțea, profesor universitar la catedra de anatomie și fiziologie, decan al Facultății de Medicină de trei ori, autor al unor lucrări de specialitate (este autorul primului manual românesc de anatomie), dar și al unor lucrări care ne dezvăluie un spirit enciclopedic. În anul 1871 este ales membru

onorific al Academiei Române. Cariera universitară și personalitatea științifică a dr. Gheorghe Polizu îl impun în viața politică, fiind ales deputat și senator de Olt pe listele PNL, în mai multe legislaturi. Gheorghe și Irina Polizu au avut un singur copil, Ancuța, care se va căsători cu George Darvari, fiul Elenei, născută Buzescu, și al căminarului Mihalache Darvari, familie care a dus mai departe vestitul neam al Buzeștilor.

După cum am menționat, a treia fiică, Eliza, s-a măritat cu dr. Ernest de Lapommeraye și au locuit în Slatina pe fosta Uliță Boierească, numită ulterior strada Solomon, iar din 1926 până în zilele noastre, strada Ionașcu. Imaginea casei dr. Lapommeraye s-a păstrat în *Albumul orașului Slatina* din anul 1906 și se afla pe locul unde în anii 1930 s-a construit Casa Armatei, teren pe care familia l-a donat în acest scop.

Ernest de Lapommeraye și Eliza au avut patru fete care, la rândul lor, sporesc prestigiul familiei (implicit influența) și îi consolidează suportul material: Alice de Lapommeraye căsătorită cu magistratul Vasile Roman. Constanța de Lapommeraye, stabilită la Caracal în urma căsătoriei cu inginerul Bazil Argeșeanu. Au avut doi băieți: Gheorghe și Nicolae Argeșea-

nu, ambii urmând o exemplară carieră militară. Colonelul Gheorghe Argeșeanu, viitor general și om de stat, în anul 1910 se însoară la Caracal cu Ana Marinescu, fiica latifundiarului Constantin (Dinu) Marinescu. La sfârșitul secolului al XIX-lea, Dinu Marinescu construise pe moșia de la Criva (Piatra Olt) un conac cochec pe care îl donează în anul 1927 nepotului său Nicolae, fiul Anei și al lui Gheorghe Argeșeanu. Pentru că Nicolae era minor, donația este primită de Gheorghe Argeșeanu. Tradiția militară a familiei este urmată la a doua generație de Nicolae Gh. Argeșeanu, maior de cavalerie în 1944, care se va însura cu Sanda Nenișor, nepoata lui Nicolae Titulescu.

Ancuța de Lapommeraye se mărită cu ofițerul de carieră Ioan Russo.

Alexandrina de Lapommeraye (1873-1926) se căsătorește în anul 1896 cu Pandelie Urdăreanu (căpitan), fiul boierului Ghiță Urdăreanu și al Lucsandrei (Luța) Aman, sora pictorului Theodor Aman. Nu ne propunem să intrăm în detalii asupra celorlalți copii ai lui Ghiță Urdăreanu, reținem numai din perspectiva implicațiilor genealogice, că Maria, sora lui Pandelie, este mama diplomatului de anvergură europeană Nicolae Titulescu. Din evocările unui membru al renumitei familii Aman, Olguta Gigurtu, înțelegem că Maria și Pandelie erau copiii preferați ai Luței, care a trăit toată viața la Craiova, aproape de ei.

Alexandrina și Pandelie Urdăreanu locuiesc în Slatina pe strada Principele Ferdinand (azi Ion Moroșanu, lângă piața Frații Buzești), la intersecția cu strada Ionașcu. Alexandrina vinde casa primită ca dotă de la tatăl său, dr. Lapommeraye, Școlii Se-

cundare de Fete, înființată cu data de 1 septembrie 1921, din inițiativa părinților. Renumele câștigat de Școala Secundară de Fete îi asigură alocații bugetare de la stat și transformarea în Liceu de Fete din anul 1927. Întrucât casa Urdăreanu devine neîncăpătoare pentru numărul tot mai mare al elevilor, în intervalul 1921-1931, în aceeași curte, se construiește un local nou în care astăzi funcționează Școala gimnazială nr. 1.

Alexandrina și Pandelie Urdăreanu au avut trei copii, toți născuți în Slatina, unde au și urmat clasele primare.

Primul născut este un băiat pe care l-au botezat Ernest, ca pe bunicul matern. Ernest Urdăreanu (1897-1985), abil și influent, face parte din cercul de apropiați ai regelui Carol II, primind drept răsplată poziții înalte. De la adjutant regal și prefect al Palatului, devine șeful Casei Regale (1938-1940) funcție pe care o îndeplinește împreună cu soția sa, Monica Urdăreanu prietenă fidelă a Elenei Lupescu. Soții Urdăreanu au rămas credincioși regelui și l-au însoțit în străinătate după ce renunță la tron, continuând să trăiască în anturajul familiei Carol II - Elena Lupescu. De altfel, Elena Lupescu hotărăște ca după moartea sa, survenită în anul 1977, imensa avere pe care a moștenit-o de la Carol II în calitate de soție să îi revină Monicăi Urdăreanu.

Lelia Urdăreanu (1899-1993), artist plastic, ce moștenește harul unui înaintaș-rudă, pictorul Theodor Aman.

Gheorghe Urdăreanu (1901-1961), inginer, proprietarul uzinelor „Codlea”.

Revenim succint la fiica Alexandrinei și a lui Pandelie, Lelia Urdăreanu o pictoriță pe nedrept uitată, al cărei destin a rodit în pământul Bărganului. Absolventă a Școlii de Arte Frumoase din București, promoția 1922, începe să expună în galeriile Bucureștiului interbelic.

După moartea soțului, dr. Ion Stoianovici, se recăsătorește în anul 1934 cu Aureliu Ion Popescu, licențiat al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale București și al prestigioasei London School of Economics. Pe moșia de la Perieți, jud. Ialomița, moștenită de la primul soț, creează împreună cu Aureliu Popescu o fermă model, devenită în scurt timp cel mai mare producător de semințe pentru legume din țară și din estul Europei.

Lelia Urdăreanu, 1924

Lelia Urdăreanu nu își trădează vocația artistică. Continuă să picteze și să expună la aproape toate saloanele oficiale de pictură și grafică organizate între anii 1930-1968 ori să deschidă expoziții personale (1936, 1947, 1967, 1969, 1970, 1971). Ca artistă semnează Lelia Urdărianu. S-a bucurat de aprecierea publicului vremii și a unor renumiți critici de artă. Petru Comarnescu a numit-o *pictorița Bărăganului... pioniera exploatarei lui plastice*.

Creația Leliei Urdărianu, variată din punct de vedere tematic și plastic (pictură, grafică, gravură), surprinde

*spiritul și atmosfera locului, înfățișând cu pricepere ceea ce se numește *genius loci*.*

Familia medicului Ernest de Lapommeraye, înrudită prin alianțe matrimoniale cu alte mari familii, acoperă un secol de istorie și pune în lumină un mod de viață, în care prestigiul, statutul social, educația, continuitatea sunt axiome. În succesiunea reconstituirii genealogice regăsim personalități dintre cele mai diverse – medici, oameni politici, militari de carieră, diplomați, artiști plastici – care și-au pus amprenta asupra timpului.

Alexandru Odobescu – rigoare, spectacol și aventură (II)

Silviu GORJAN

Odobescu rămâne un talent de excepție în realizarea atmosferei dramatice; sub haina băștinașei povestiri cumulează detalii semnificative dintr-o posibilă nuvelă, redusă la stadiul de episod. Păstrează acea atmosferă de nedefinit, culeasă din afirmații care au darul de a întreține dramaticul. „Unii boieri sopteau că...” este începutul unui adevăr știut, dar comunicat doar în șoaptă. Șoapta nu este afirmația, este neliniștea ei.

Mihnea vodă n-o dorește și, pentru a se potoli, recurge la un avertisment: ospățul plin de amăgiri. Fastul apare aici ca promisiune a morții. Perla, simbol inițial al barocului, își dezvăluie alternativa ei dramatică. Înfrumusețează, slăvind astfel viața, dar rănește, promițând moartea: „însă abia apucaseră să ia în gură și să amestece, când totți, strâmbându-se ca de o durere de măsele, aduseră mâna la gură și-și scuipară pe tipsii dinții lor împreună cu boabe de mărgăritar. Unii, de durere, umblau să se scoale de la masă.”

Barocul se edifică și prin răsturnări spectaculoase de situații. Dragomir, fiul cel mic al lui Pârnu, va asculta, din întâmplare, planurile domnitorului. Din acest moment, evoluția măștii încetează, iar înfruntarea este complet declarată.

Predilecția către compozit a lui Odobescu iese din plin în evidență; nuvela își lărgeste spațiul, iar personajele se caută în vederea restabilirii unei ordini pe care fiecare o crede cea

mai bună, din punctul său de vedere; epicul și dramaticul se împletesc, iar nuvela devine un fragment dintr-un roman de aventuri; dar înfruntarea declarată nu este specifică barocului; este de tipologie romantică și, din acest punct de vedere, nuvela a fost abordată în profunzime.

Ajungând în Ardeal, Mihnea vodă recurge iarăși la mască: „De atunci înainte, Mihnea, pus sub credința de obște și botezat în legea catolică, cu mare pompă, dinaintea sibienilor papistași, fu privit ca cea mai însemnată persoană din cetate.” Conflictul trece pe un plan secund, se ascunde, devenind așteptare prevestitoare a morții.

Dacă în prima parte a nuvelei, moartea plană ca pedeapsă din partea celui mai puternic, acum așteaptă să se ofere ca răsplată din partea celui mai slab. Rolurile se schimbă: cel puternic devine temătorul, iar cel, cândva temător, face din dorința răzbunării țel al existenței.

Sibiul devine astfel un teren fertil unde fantezia lui Mihnea se dezlănțuie; identitatea sa devine una la care visa; masca îl absoarbe atât de mult, încât îi transformă până și gesturile. Și pentru a fi mai sigur de reușita sa, își oferă jocurile măștii în adevărate ospățuri ale lui Trimalchio: „la mese și seara în adunări, Mihnea le povestea jafurile și prădările boierilor, dușmanii lui și lesne crezătorii săi ascultători se mirau, în simplitatea lor săsească, ce oarbă țară e aceea ce se dă în mâna

unor astfel de tâlhari și leapădă un Domn, care străin și pribeag, în câteva luni numai, umpluse Sibiul de bună-tățile sale.”

Descoperim în nuvela lui Odobescu frumusețea și spectacolul înșelător al poeziei. Dacă în pictura barocă oglinda reflectă cu apele ei realitatea care se revarsă spre ea, literatura subsumată acestui spirit înlocuiește oglinda cu poezia; poezia devine astfel ocazia în care lumea se reflectă în lumini și curgeri, copii înșelătoare ale realității: „Un biet poet latin, Ioan Salius, ce se bucura și el de cinstea de a fi printre numeroșii oaspeți ai prințului, începuse a pune pe versuri laudele sale, arătând vechea slavă a neamului său domnesc, întinsa lui stăpânire, dreapta lui strășnicie împotriva trădătorilor și a furiilor, râvna lui de-a uni creștinătatea sub o singură cruce, dorința-i de-a scăpa Bizanțul de păgâni, urâcioasa viclenie ce-i răpise tronul, tocmai când era în mijlocul tăriei și-a grămezilor de aur.”

În ultima parte a nuvelei, planurile se precipită, replicile și gesturile sunt precise, iar notațiile lui Odobescu sunt decupate cu grijă, așa cum apar petele de lumină pe obrazul personajelor din tablourile lui Georges de La Tour: „...stau adunați într-o seară trei oameni. Unul, de vârstă mezie, purtând îmbrăcămintă ungurești are un obraz pe care se citește o prostică râvnire a măririi... Al doilea e un boier bătrân din Țara Românească, cu barba albă și cu fruntea înnorată de o veche mahnire... un tânăr purtând zeghea sârbească ține mâna pe hangerul de la brâu...”.

Înfruntarea se convertește în răzbanare. Liniștea este tulburată, dezvăluind predilecția spiritelor baroce de a aduce în prim plan, prin izbucnire, prin rupere, elemente din fundalul vast al vieții. Izbucnirea este surpriza dramatică, anulare a unui prim plan: „Abia avu vreme Mihnea să-i zică cu o mirare plină de dispreț: „Tu cine ești?”- și pierzând orice simțire, căzu mort pe

brânci. Hangerul, izbindu-se de lespezi, îi pătrunse coastele și ieși sângerat prin spate.”

Urmează o dezvăluire: „Să știe tot omul că am omorât pe Mihnea vo-dă!”, dar aceasta nu conține tensiunea, ci îi oferă șansele pătrunderii în timp, în istorie; realitatea capătă astfel dimensiunea faptului legendar.

Tehnica basoreliefului, pe care o putem identifica în această nuvelă, contribuie astfel la transformarea istoriei în spectacol dramatic, unde moartea apare ca mobil al tuturor acțiunilor; Mihnea uită că în noaptea morții tatălui său, când începe mărirea sa: „se auzi o zingăietură înfundată de cătușe și de lanțuri. Erau bieții vecini robiți și puși în fiare de răposatul armaș...”

Acesta este semnul care declanșează prăbușirea sa. Și fiecare zi, de acum înainte, îi măsoară apropierea morții care îl surprinde în minciună, tocmai când încerca să creadă că fusese un om adevărat. Când minciuna este luată drept adevăr, starea barocă își legitimează existența.

André Malraux, în „Omul precar și literatura”, afirma că „realitatea n-are stil, tot așa cum n-are nici talent”. Odobescu poate fi acordat la acest adevăr fundamental, pentru că îi dezvăluie talentul său de creator în transformarea realității prin propriul stil; chiar nuvela „Doamna Chiajna” apare ca un „decupaj al spiritului”, în ciuda mărturisitelor izvoare ale istoriei.

Odobescu insistă asupra faptului istoric, temându-se probabil că spiritul clasic, în care atâta a crezut, nu va fi evidențiat. L-a evidențiat pe acesta, dar nu l-a alungat pe cel contradictoriu din care s-a întrupat ființa sa; acesta n-a transformat istoria numai în spectacol, dar și în aventură sau chiar spectacol dramatic.

Constatarea pe care o face Nicolae Manolescu, că la Odobescu, prin

lectură, privirea se îndepărtează tot mai mult de obiect, de centru, în acea dezvoltare specifică și practic nelimitată de „cercuri concentrice”, susține atmosfera aventurii.

Nuvela „Doamna Chiajna” își realizează devenirea pe un motiv de largă circulație, „fortuna labilis”, dar Odobescu realizează și un transfer în sfera istoriei, scriind o nuvelă despre „roata schimbătoare a soartei românești”. Aventura este sugerată încă din primele rânduri ale nuvelei prin glasul de clopot: „Clopotele bisericii domnești din târgulețul Bucureștilor băteau cu glas jalnic și treptat...”

Clopotul, buciul, cornul sunt preludii sau finalități ale unei aventuri; viața și moartea se îngemănează într-un caracter care, oscilând permanent între cele două alternative, nu va ajunge să înțeleagă esența niciuneia dintre ele: „... venea văduva răposatului, Doamna Chiajna, pe al cărei chip, în veci încrunțat nimeni nu putea dovedi păsurile inimii sale; părul ei începuse a încărungi, dar trupul său era înalt, portul ei drept și falnic, ochirea-i, strasică și hotărâtă; capu-i căta mândru în sus, fără grijă și fără sfială. Pentru cea din urmă oară ea îmbrăcase albele podoabe și vâlul de beteală al miresei...”

Aventura umană și istorică, intrarea în labirintul existenței este poruncitoare într-o lume șovăielnică și schimbătoare: „Veniti și vă plecați crucei mântuitoare, ce cu drept o smulg din mâinile nelegiuitului; iar stârvul lui scuipați-l ca mine și azvârliți cu pietre într-însul.”

Este un lucru demn de remarcat că aproape în toată nuvela istorică românească apare ritualul, spectacolul bisericii; dincolo de coordonatele vieții timpului, această atmosferă, în loc să invite la liniște și cucernicie, declanșează contrariul: acțiunea labirintică, deghizarea, prefacerea, minciuna. Satisfacă astfel predilecția omului către o siguranță care să-i vegheze și să-i ocrotească acțiunile.

Dacă Doamna Chiajna rămâne un personaj prin excelență sub zodia faptei sângeroase, uneori peste puterile ei, nu același lucru se poate spune despre celelalte personaje ale nuvelei. Ele trăiesc sub semnul aventurii, iar Odobescu notează devenirea lor schimbătoare într-o adevărată metamorfoză barocă: „Radu... el ce visase numai crunte răzbunări, el care, auzind moartea lui Mircea se grăbise, cu câțiva pribegi, să calce hotarul țării cu ura în inimă, cu disprețul izbândeii pe buze, cu hotărârile cele mai sângeroase, simți acum, într-o clipă, toate acestea Spre dorințe -răsipindu-se, și patimile-i, ca și traiul său, din minutul acela se schimbă cu totul. Nunta, răpirea, apa, focul, dezlănțuirea naturii, drumul, întâlnirile premeditate, răzbunările, surpriza au fost dintotdeauna elementele din care s-a țesut spectacolul aventurii. Prin marea lor forță de mobilitate, ele sunt capabile să transforme totul într-o contorsionare permanentă.

Și personajele lui Odobescu acceptă această lume pentru că trăiesc în afara lucidității; luciditatea este o variantă, ce-i drept lăaturalnică, a meditației. Lipsindu-le luciditatea, Radu și Anca nu-și înțeleg rostul. Hocke, în „Lumea ca labirint”, arată că labirintul nu se poate depăși decât prin înțelegerea rostului său.

Din această neînțelegere, împlinirea destinului prin moarte apare foarte apropiată și nu-i pricepem sensul cu sprâncenele ridicate de uimire. Aventura existenței, viața se pot pierde într-un spectacol alcătuit din străluciri care trec peste timp „paftale de aur și de matostat, colane și sponciuri de mărgean și de mărgăritare, surguciuri de briliant, covoare de Isphan, oglinzi de Veneția, lighene și ibrice de argint, linguri de fildeș săpat.” Un spectacol pe care Odobescu l-a creat, dar în care l-a lăsat pe om, după Firea să schimbatore, să rățăcească între lumină și umbră, între viață și moarte, alternanțe fundamentale baroce.

Anul omagial al satului românesc

Pe urmele marilor ierarhi vâlceni: Justinian Patriarhul și Bartolomeu Mitropolitul

Zenovia ZAMFIR

Județul Vâlcea, cu istoria sa milenară, înconjurat de o salbă de mănăstiri și stațiuni balneoclimaterice, este și zona cu mari ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române: Patriarhul Justinian Marina, Mitropolitul Bartolomeu Anania și Mitropolitul Efrem Enăchescu. Cu un an și ceva în urmă, împreună cu o delegație de vâlceni, coordonată de Duicu Justin – primarul comunei Glăvile, Maria Catană – Biblioteca Publică Glăvile și preot Dumitru Popa am onorat invitația de a păși pe urmele marilor ierarhi vâlceni la Cluj – Justinian Patriarhul și Bartolomeu Mitropolitul. După vizitarea criptei ierarhilor din Catedrala Mitropolitană unde își dorme somnul de veci mitropolitul Bartolomeu Anania și păstrarea unui moment de reculegere, grupul însoțit de Mădălin Gheorghe Trohonel a primit binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Andrei Andreicuț Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, la reședința Mitropolitană din Cluj-Napoca. În timpul întâlnirii a fost evocată viața și activitatea ierarhilor vâlceni <<pe ogorul Domnului>>. "Patriarhul Justinian Marina s-a născut la 22 februarie 1901, în satul Suiești, comuna Cermegești, din jude-

țul Vâlcea, în familia unor agricultori harnici și buni creștini și a primit la botez numele Ioan. A moștenit de la părinții săi, Elena și Marin Ilie Marina, unele însușiri care s-au vădit în împlinirile de mai târziu ale vieții sale. De la tatăl său, țăran știutor de carte și cu minte sănătoasă, a luat spiritul gospodăresc și voința de a înfăptui binele obștesc, iar de la mama sa, care se trăgea dintr-o veche familie de preoți, pe lângă cele dintâi cunoștințe religioase, a primit și a păstrat în suflet deprinderea de a trăi cu evlavie și îndemnul de a nu se abate niciodată de la omenie și dreptate.

Vorbind cu delicatețe și cu duioșie despre mama sa, nu uita să facă legătura între dânsa și slujirea lui preoțească. „Preoția mea - mărturisese el - a fost visul sfânt al mamei mele și primii pași pe drumul înțelegerii slujirii lui Dumnezeu printre oameni i-am făcut sub călăuzirea ei curată și evlavioasă. Am avut privilegiul să respir în casa părinților mei duhul unui creștinism autentic, întemeiat pe faptele iubirii lui Dumnezeu și aproapele. Mireasma acestui duh din căminul copilăriei mele, moștenit de la bunicii, moșii și strămoșii mei, vrednici slujitori ai Bisericii și ai țării, pomeniți întotdeauna la mari

praznice de credincioasa mea mamă, cu evocări despre trecutul lor religios și patriotic, nu s-a dezlipit de mine niciodată". Patriarhul Justinian s-a mutat din lumea aceasta cu credința că și-a făcut deplin datoria către obștea dreptcredincioasă încredințată lui spre păstorire și către poporul din care a făcut parte, către lumea însetată de dreptate și pace și către omul în suferință. Trecerea timpului ni-l descoperă parcă și mai mare, iar înfăptuirile sale în slujba Bisericii și a neamului nostru ne cheamă să ni-l amintim mereu cu respect și recunoștință. Înconjurat de nimbul înfăptuirilor sale, chipul Patriarhului Justinian s-a așezat în panteonul marilor ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române și numele lui va fi pomenit din neam în neam". Gheorghe Vasilescu, Almanahul Bisericesc 2001, pag. 62-88.

Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, IPS Bartolomeu Anania, a fost una din personalitățile marcante ale Bisericii Ortodoxe Române și a îmbinat în mod fericit religia și cultura, fiind numit „Leul Ardealului” pentru intransigența și conservatorismul în apărarea valorilor ortodoxe. Bartolomeu Anania, s-a născut în 18 martie 1921, în comuna Glăvile, județul Vâlcea, primind la botez numele de Valeriu.

El a urmat școala primară din localitatea natală, după care a fost înscris la Seminarul „Central” din București. În anul 1943 a absolvit Liceul „Mihai Viteazul” din București, obținând diploma de Bacalaureat.

Valeriu Anania a urmat cursurile Facultății de Medicină și Conservatorul de Muzică din Cluj, între 1944 și 1946, pe care nu le-a terminat, dar și ale Facultății de Teologie din București și ale Academiei Teologice din

Cluj și Sibiu, fiind licențiat la Sibiu în 1948. Întâlnirea, prietenia, respectul, dintre cei doi ierahi vâlceni, Justinian Patriarhul și Bartolomeu Mitropolitul a stat sub semnul unei tainice lucrări a lui Dumnezeu. Delegația vâlceană continuă pelerinajul cu o vizită la Muzeul Mitropoliei. În prezentarea sa, maica Gabriela subliniază „Inițiativa Mitropoliei Clujului de reorganizare a muzeului de artă religioasă într-o formulă modernă, profund științifică, de tezurizare a unor valori artistice și istorice, sau de valoare documentară, o datorăm vrednicului de pomenire, Mitropolitul Bartolomeu, preluată cu entuziasm de I.P.S. Andrei, Arhiepiscop și Mitropolit Ortodox al Clujului, care s-a angajat cu fermitate și dăruire, sporind și împlinind moștenirea iluștrilor săi înaintași”. A urmat vizita la Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului” de la Florești. Vrednicul de pomenire, ÎPS Bartolomeu, în 19 noiembrie 1994, a sfințit această loc cu Hramul Acoperământul Maicii Domnului, să fie mănăstire de maici și atunci a început totul. Împreună cu obștea, maica stareță Teodora a realizat aici „o scânteiere de lumină, răsărită într-o vale mărginită la un capăt de toamnă și la celălalt de o rugăciune suspinată în spuza de stele a cerului”. Spre seară, membrii delegației poposesc la mănăstirea Nicula, un loc, devenit cel mai mare centru de pelerinaj al ortodocșilor din Transilvania, unde Bartolomeu Anania și-a găsit a doua casă. Locuința are o arhitectură asemănătoare cu cea din Oltenia. „Și-a construit o reședință unde și-a lăsat toate lucrurile pe care le considera de valoare: biblioteca, obiectele personale, arhiva literară și arhiva biblică. Mănăstirea Nicula este locul unde a petrecut mult timp. Aici a scris, aici a

predicat"... spune într-un interviu Bogdan Ivanov. Tot aici se află icoana făcătoare de minuni a Fecioarei Maria, care a fost pictată în 1681 de preotul ortodox Luca din Iclod. Potrivit unui proces-verbal, scris de câțiva militari austrieci din acea perioadă, icoana Maicii Domnului a lăcrimat în mod continuu, între 15 februarie și 12 martie 1699, iar Mănăstirea Nicula a devenit, ulterior, loc de pelerinaj. Icoana este apreciată și în lumea romano-catolică. Maica Galineea „Îngerul păzitor" al mitropolitului, întâmpină cu multă bucurie și emoție grupul de vâlceni. Cu voce dulce și suavă povestește amintiri despre vrednicul de pomenire Mitropolitul Barolomeu Anania. Cum intri în casă, primul lucru care îți ia ochii este peretele din față: mare, parcă aurit, plin de cruci. Zidul leagă parterul de etaj și, când te aștepți mai

puțin, partea din centru se deschide spre o mică încăpere transformată în altar... În acea capelă pitită în perete au rămas, așa cum le-a lăsat Anania, cărți de rugăciuni bine frunzărite, potire care nici n-au fost folosite, haine de slujbă, dar și macheta unei biserici făcute doar din chibrituri de fratele său, Dumitru Anania. Este macheta bisericii din satul lor natal, Glăvile, din județul Vâlcea, scria Florina Pop, într-un cotidian clujean. A doua zi, însoțiți de părintele Pantelimon vizităm noua biserică a Mănăstirii Nicula, a cărei piatră de temelie a fost pusă la 20 aprilie 2001, în prezența I.P.S. Bartolomeu Anania și a numeroase oficialități. Călătoria s-a încheiat la mănăstirea Râmeț considerată Grădina raiului în Apuseni, a cărei istorie se pierde în negura vremurilor.

Nicolae Grigorescu – *Hanul de la Orașii*

Ecoul clipelor de ceară – o proiecție a realului în propria conștiință

C. VOINESCU

Nicu Cismaru își rânduieste gândurile în vers fără prea multe ezitări tematice, fără șovăieli estetice și fără vreo lustruială lirică superfluă, dată cuvântului originar, cu care își zidește poemele.

Frământat, fără îndoială, de dileme existențiale, cărora nu le caută soluții, el exersează, dacă nu purificarea prin poezie, cel puțin eliberarea, în acest fel, de propriul sine, apăsător și greu de purtat.

Aș zice chiar că, mai mult decât cuvântul, Nicu Cismaru îndrăgește sonoritățile acestuia, freământul lui tânguitor de doină, uneori, ori dangătul ușor baladesc, alteori. De aceea nici nu se statornicește într-un anume fel de zicere a poeziei, ci oscilează, în interiorul aceleiași teme, de la o prestabilită formă de expresie, clasică să zicem, la una modernă, și de la aceasta la alta, de sorginte populară.

Așa cum, de pildă, trece, în economia volumului *Ecoul clipelor de ceară*, de la o temă la alta: de la stări contemplative la reflecții existențiale, de la reverie la meditație, de la viață la moarte, de la iubire la scurgerea inexorabilă a timpului, neocolind nici socialul, nici politicul.

Ecoul din titlu dă de fapt dimensiunea subiectivității lirice a creației autorului, pentru că, numai astfel, mănunchiul ideatic din lăuntrul volumului dobândește forma abstractă a unei reflecțate de un obstacol, pentru a fi receptată de cititor. Nu realul este transmis prin cuvânt, ci proiecția acestuia în conștiința poetului, ecoul uneori mai surd, alteori mai acut, al unei realități fruste neprelucrate filosofic, ci doar, în bună măsură, estetic.

Iar realul, ca obiect liric, se transformă în *timp*, cel cu care măsurăm grabnica noastră trecere prin lume, se transformă în *clipă*, acest interval temporal extrem de scurt, în propria-ne *viață* deci, idee susținută de noimele figurate ale unui determinant precum *ceară*. Adevărul se cuprinde în cuvânt, în cel eliberat sub formă de reverberație a experienței existențiale, așa cum desprindem din însăși poezia care dă titlul cărții: *Poate că într-o dimineață voi închide/ fereastra cuvintelor/ și voi deveni ecoul/ clipelor de ceară,/ topite în sângele tău.*

Volumul *Ecoul clipelor de ceară* este structurat în patru capitole, ele introducând o oarecare demarcație tematică – deși cu inevitabile interferări – dar nu

și una stilistică, autorul trecând cu ușurință, dacă nu cumva chiar cu plăcere, de la o formă de exprimare artistică la alta, versul lung, supus rigurilor clasice, alternând, de pildă cu cel scurt, de factură populară: *S-a făcut târziu în mine, îngerii pe cer s-au stins/ Și-a pierdut, până și ceasul, limbile prin paradis* (Cântă-mă, în plânsul cobzei) // și *Umblă, umbră căzătoare,/ cu mine la cingătoare,/ nu în cer, doar pe pământ,/ căci eu umbra umbrei sunt* (Umblă umbră).

Urletul cu colți de aur, primul dintre capitole, este o revărsare controlată a unui zbucium existențial lăuntric, născând o poezie meditativă, reflexivă, de îndoieli și incertitudini, nelipsită însă și de accente retorice, de o împăcare, cel puțin aparentă, de un compromis, mai degrabă, cu trecerea noastră prin lume și prin timp: *Aici, între ziduri, e bine și pace.../ Tăcerea-n tăcere mai totul preface;/ Când totu-i plecare, nimic nu se întoarce/ Și tot ce-i pământ, în pământ se desface./ Și moartea cu morții pe rând se mărită,/ Că nu-i cu puțință să fie oprită* (O viață grăbită).

Cel de al doilea capitol, *Dor în metastază*, este spațiul de manifestare estetică a unui erotism fie grav, fie duios, fie străbătut de un fior liric de melancolie, de dorință, de chemare, de împlinire, după cum femeia dobândește, pe rând, ipostază de iubită sau de mamă, mai mereu însă fiind plasată într-un decor natural, susținându-i duios imaginea: *Clănțâne, printre ploi, ceața lumii din noi,/ Uite-o toamnă, iubito,-n cărare!/ Calcă-ncet dimineți*

ofilite-n scaieți,/ Frunzele sunt în săli de așteptare.

Poemele din *Hei, lume, hei!* nu conferă capitolului al treilea nuanțe ludice, după cum ar sugera titlul, temele, când mai lumești, mai concrete, când mai abstracte, dar grave, rămân, precum în capitolele precedente, eterogene, purtând aceleași haine stilistice variate (clasice, moderne, folclorice), după cum simte autorul nevoia de exprimare. Dumnezeu, mama, păcatul, părinții, moartea, îngerul sunt teme predilecte acum, cu o motivistică recurentă însă, din care nu lipsesc umbra, crucea, cerul, izvorul, luna etc.: *Satanice flăcări bat în geam a salvare,/ Pașii mei ard fără picioare;/ Topindu-mă-n sânge, îmi beau stropii de suflet/ Și uit ce-i plecare și ce e umblet.*

Ultimul capitol, cel de al patrulea, *De prin târgul de munți*, este singurul unitar tematic din volum, aici prinzând contur o poezie a cetății, un strigăt abrupt al revoltei civice, poate că și din această pricină deosebindu-se stilistic de poemele anterioare. Tonul este ferm, de manifest, estompând lirismul, diminuând metafora, rigidizând limbajul, instaurând prozaicul: *Le-am dat puterea, ei ne-au luat colacu',/ Prăpastia sărăciei zi de zi/ Ne-o sapă, fir-ar mama lor a dracu'!/ Cu strâmbe legi și alte nebunii.*

Temerar, Nicu Cismaru a pătruns, încă de la primele sale poeme, într-un univers liric labirintic pe care, neostenit, îl explorează pas cu pas întru găsirea ieșirii spre adevăr. Ceea ce nu este deloc nici puțin, nici ușor.

Grațiela Benga sau Despre topografierea culturii

Cristian Paul MOZORU

Din ce se nasc cărțile? Există o sumedenie de izvoare din care s-ar putea spune că aceste foarte frumoase obiecte – poate cele mai frumoase – iau naștere, izvoare din care pot fi amintite: idei, evenimente (trăite ori doar observate), trăiri (directe ori indirecte), gânduri, sentimente, datorie morală, etc. Cărțile însă mai pot lua naștere și din alte cărți sau texte rămase în manuscris, schițe/fragmente rămase și ele netipărite ori, multă vreme, necunoscute, din multiple și diferite motive, nefinalizate ori neintegrate totului, dar și, cum ne arată, de exemplu, Bogdan Suceavă în *Istoria lacunelor. Despre manuscrise pierdute* (Editura Polirom, Iași, 2017), din cărți... definitiv pierdute. Scriitorii generează alți scriitori, cărțile generează alte cărți, ideile generează alte idei și așa se întemeiază Nemurirea.

La fel cum am mai spus-o și cu altă ocazie, în volumul *Insomnii* (Editura Albatros, București, 1971) Marin Sorescu afirma că „se scrie enorm”. Umberto Eco și Jean-Claude Carrière, printr-un titlu, aș spune, ironic și, în același timp, ludic, ne atenționează să „nu sperăm că vom scăpa de cărți”. Iar exemple asemănătoare pot fi în continuare găsite. Este cât se poate de vizibil că sectorul cărții a fost și este în continuare invadat de scrieri care mai de care mai noi, mai originale, aduse la zi, pliabile actualului sau chiar – de ce nu? – cu bătaie în timp. Scrieri ce aduc

idei și viziuni noi, scrieri ce aduc la lumină adevăruri și noi descoperiri, scrieri ce corectează ori îmbunătățesc relații, concepții, credințe etc. Altfel spus, scrieri ce ne evoluează ca personalitate, singular, societate, sistem, lume. Apar cărți ce ne păstrează ori care ne înfig mult mai bine în realitate, dar există și acel soi de cărți care ne rup de ea, care ne transportă undeva, probabil departe, unde mai putem găsi o gură de oxigen, o doză de liniște și frumos și care să ne ofere o pauză în toată această lungă și nebună fugă prin cotidian, prin viață. Cele două categorii de cărți, luate împreună, formează acele cărți care nasc alte cărți. Și toate acestea fiindcă a descoperi și a ne descoperi, a ne (re)așeza și (re)configura, sunt factori-cheie atât ai sistemului din care facem parte, cât și ai propriei ființe. Foarte important însă este faptul că nu avem voie să uităm că noi nu scriem doar prin actul scrierii, ci scriem și prin crearea de opere de artă, prin participarea la viața socială, colectivă (dansuri, spectacole, diferite competiții etc.), prin dezvoltare (în întregul ei spectru) proprie sau nu, directă sau indirectă și așa mai departe.

Și fiindcă în rândurile de mai sus am amintit de acele cărți care nasc alte cărți, am înaintea-mi, în acest sens, un volum consistent. Foarte consistent. O scurtă creionare, pe cel puțin două straturi, a volumului *Cu cărțile la vedere. O privire asupra literaturii marginilor*

(Editura Universității din Oradea, Oradea, 2015, ediția a II-a, revăzută și adăugită) semnat de Grațela Benga, ar arăta cam așa: primul strat ar fi compus din Lucian Alexiu, Adrian Bodnaru, Eugen Bunaru, Simona Constantino-vici, Octavian Doclin, Eugen Dorcescu, Ion Monoran, Ioan Petraș, Monica Rohan, Ana Pop Sîrbu, Costel Stancu, Petre Stoica, Robert Șerban, Aurel Gheorghe Ardeleanu, Radu Ciobanu & Peter Freund, Viorel Marineasa, Mircea Pora, Nicolae Strâmbeanu, Mariana Șora, Daniel Vighi, Adriana Babeți, Doina Bogdan-Dascălu, Pia Brânzeu, Mircea Mihăieș, Dana Nicoleta Popescu, Cornel Ungureanu, Ciprian Vălcan, Ionel Ciupureanu, Marian Drăghici, Dinu Flămand, Angela Marinescu, Gellu Naum, Ioana Pârvulescu, Marta Petreu, Nicolae Prelipceanu, Daniel Turcea, George Vulturescu, Arșavir Acterian, Dumitru Cristian Amzăr, Alice Botez, Corin Braga, Ana Dragu, Gabriel Liiceanu, Florin Manolescu, Ion Manolescu, Tatiana Niculescu Bran, Dinu & Nelli Pillat, Adrian Popescu, Sorin Preda, Ion Vianu, Rodica Grigore, Cătălin Ghiță, Roxana Ghiță, Ioan Stanomir, Vladimir Tismăneanu & Cristian Vasile, iar al doilea strat l-ar compune poezia, proza, memorialistica, critica literară, eseul, istoria, istoria ideilor și multe altele.

Lectura cărții, complexitatea stilisticii cu care autoarea analizează una sau mai multe din cărțile autorilor cuprinși în volumul amintit, modul în care le sunt pătrunse ideile lăsând loc la noi interpretări generatoare, la rîndul lor, de discuții (sau chiar polemici?) pe diferite paliere, sunt elemente care demonstrează la modul cel mai evident că avem de-a face cu o carte construită din alte cărți și care, la rîndul ei, dă naștere la alte cărți printr-o

nouă construcție – aș spune dublă, de data aceasta –, una pornită din interior prin depistarea a câteva din ideile ce le conține și o alta pornită din exterior prin deslușirea, expunerea și transmiterea mai departe a mesajului conținut. Într-un fel, cred că prin cartea amintită, carte căreia i se adaugă cu succes și alte cărți ce i-au ieșit de sub „mâna care scrie” (*Mircea Eliade. Căderea în istorie* - Editura Hestia, Timișoara, 2005 / *Traversarea cercului. Centralitate, inițiere, mit în opera lui Mircea Eliade* – Editura Hestia, Timișoara, 2006 / *Recurs la destin. Eseu asupra poeziei lui Mircea Dinescu* - Editura Hestia, Timișoara & Editura Anthropos, Lugoj, 2008 / *Rețeaua. Poezia românească a anilor 2000* - Editura Universității de Vest, Timișoara, 2016 / *Victor Vlad Delamarina. Monografie* - Editura David Press Print, Timișoara, 2017 etc.), Grațela Benga suplimentează o contribuție venită și ea, la fel ca toate celelalte, din afară – adică o contribuție paralelă care, paradoxal, se întretaie cu toate celelalte demersuri asemănătoare și care, împreună, participă la „centralizarea prin... enciclopedizare a culturii române” –, o contribuție care, este de la sine înțeles, se alipește marelui proiect amintit al centralizării, oferindu-i un plus de substanță, de miez, acestui exercițiu, cu excepția înaintașilor, alăturându-se prin operele lor, Cornel Ungureanu, Dorin Murariu, Gheorghe Jurma, Ionel Bota, Constantin Buiciuc, precum și un număr de enciclopedii (Crișu Dascălu etc.) și dicționare (Alexandru Ruja, Olimpia Berca, Nicolae Sîrbu/Tiberiu Chiș/Victoria I. Bitte, Constantin C. Falcă/Petru P. Ciurea) etc.

Făcând o excepție prin cazul Mariane Șora, născută la Budapesta (Regatul Ungariei), harta geografică a cărții Grațelei Benga se prezintă mult

intinsă, acoperind, pe lângă București, județe precum Alba, Arad, Argeș, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Dolj, Gorj, Maramureș, Mehedinți, Olt, Satu Mare, Suceava, Timiș, Vâlcea, Vrancea, element ce oferă cărții o miză ridicată ce constă în faptul că toată această scriitură venită din diferite regiuni ale țării, prin atenta analiză a autoarei, trebuie integrată circuitului larg, fiind provocată astfel intersectarea unei cromatici complexe a stilurilor, stiluri pornite nu doar din personalitatea umană și scriitoricească caracteristică fiecărui autor în parte, ci și din a mediului din care își trage rădăcinile, în care s-a format și și-a întipărit o imagine asupra „paradisului pierdut” prin „migrarea”

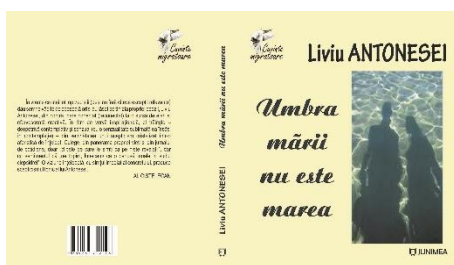
spre alte ținuturi, spre alte zone cu tradiții, culturi, mentalități, influențe diferite pe alocuri.

Analiza întregii suite de cărți cuprinse în volumul Grației Benga, sub imperiul unui vocabular riguros, pur academic și, mai ales, exact, reușește un portret al culturii nu doar de astăzi, din „imediata noastră apropiere”, ci un portret al culturii ce pornește din perioada interbelicului, cultură ce ne urmărește și ne construiește înspre identitate și neuitare.

Scriitorul și criticul literar Edmund Wilson spunea că „No two persons ever read the same book”, iar cartea Grației Benga este încă o dovadă incontestabilă în acest sens.

Subtilitatea nefericirii în conjuncție cu patimile

Daniel MARIAN

(Liviu Antonesei – „Umbra mării nu este marea” – Ed. Junimea, 2019)

Într-o încăpătoare bancă de stări de suflet, intră la orice oră nefericirea, pe ușă sau pe sub ușă, înaintea fericirii care până se îmbracă, piaptănă, rujează și machiază, de multe ori trece ora de închidere a băncii. Atunci când e îngrămădeală și nefericirea se satură cu bilețul la ordin afișat la vedere, își aduce

aminte de calitatea ei, aceea de umbră de suflet. Oricum, nefericirea e ultima chemată și prima venită, insinuată, aproape predefinită.

Despre nefericire nu se țin lecții, cum nici despre umbre. Se poartă numai decoruri, de un straniu luciu-pal covârșitor. Astfel cred că s-a născut o carte-falie în memoria conștientă, care să cuprindă tocmai ceea ce în mod normal nu ar fi de cuprins, nici de dorit și nici cu putință. „Umbra mării nu e marea” presupune ca sintagmă o dublă frângere a spectrului fizic cel referitor la substanță. Chiar o compătimire a substanței, dacă ne gândim că superba, neînfricată și neînvinșă mare, după ce că nu ar prea avea umbră, din start

umbra ei e definit condamnată la neconcludență.

Liviu Antonesei, în știuta sa iscodire la marginile lucrurilor și chiar conceptelor, exclude temerile din registrul cu sentimente, dă la o parte înfățișările realului, cele palpabile și procedează la un recurs în anulare pentru a se face înțeles în fața unei instanțe a percepției. **„Jocul arlechinilor”** se constituie într-o îmbinare între expresivitate gotică a nefericirii și dizertație despre nefericire aplicată. „Nu devii nefericit, nimeni nu devine așa,/ te naști pur și simplu dintr-o conjurație a stelelor,/ dintr-o întâlnire greșită între persoane greșite,/ dintr-o chimie care a mișcat formula genetică,/ sau din lenea ori capriciul unor zei smintiți –/ și asta e o condamnare pe viață, e scris/ pentru totdeauna, cu sincope uneori,/ prilejuite de jocul vesel al arlechinilor,/ minunați cei din Piața San Marco, cu/ hainele domino, gesturi pline de haz/ și salturi mortale, care îmi revin mereu/ în minte în momentele grele, pustii,/ sau de muzica născută din mintea preclasicilor,/ de albastrele bluesuri, uneori de combinațiile/ alcătuite aproape autonom de computer./ Și câte o femeie bântuită de geniul binefacerii/ pare, uneori, să-ți acorde amnistie, poate chiar/ o grațiere definitivă. Pare, da, pare.../ Încă nu s-a născut geniul care să spargă,/ să pulverizeze definitiv nefericirea,/ care să sfarme, să explodeze destinul/ în puzderie de cioburi strălucitoare./ Și aștepti. Mereu aștepti. Pentru că sigură/ nu este decât așteptarea fără sfârșit –/ ea arde, se consumă fără să se epuizeze...” Acesta fiind deznodământul unei determinări bine țintite, din **„Poveștea timpului”**.

În **„Trei poeme pascale din AD 2018/ 5778”** (care sunt 27!), nostalgiile au cale liberă, se petrece conflu-

ența nostalgiilor chiar, atunci când drumurile ce trebuiau îndreptate către regăsiri în prezent se pierd într-un re-petabil trecut. Iar în note tangente, se înscriu și poemele ample din **„Visul unei nopți de toamnă”**. Cu îngrijorare marinărească de a nu fi găsit marea, darmite umbra mării dacă aceasta cumva ar exista, descindem în **„Povești filosofice cretane din AD 2018”**. Dacă nici aici nu cu mare, atunci unde să mai fie... Da, aici avem parte de un ansamblu de imagini și senzații care concluează în așa fel încât nu-ți mai vină să pleci. Pun aici poemul și nu mai plec: „Mai întâi, îmbrățișarea de dimineață a mării,/ apoi soarele cu razele sale atât de agere –/ și mâinile ei răcoroase întinzând gelul acela bleu,/ făcându-l să intre în piele, să se substituie încet/ magaziiilor de soare cuibărite toată dimineața acolo,/ sub pielea mea, înlăuntrul întregii mele ființe.../ Și deodată, n-am mai simțit răcoarea albastră,/ ci adâncurile fierbinți ascunse de umbra din jur./ Și nu era peștera nașterii zeului zeilor, grotă/ pietroasă și rece din podișul Lassithi, ci chiar/ grotă renașterii mele, după un somn lung cât noaptea/ și cât dimineața, până târziu, la vremea amiezii./ Și poate tocmai trăiam amiaza vieții mele...” (5. **Umbra mării nu este marea**).

Se cade o mărturisire de final și anume: de ieri mă învărt ca într-o buclă nesățioasă de timp, am prilej de déjà vu, cum aș mai fi scris despre această carte, ceea ce nu cred că este posibil, dacă a apărut în urmă cu trei zile iar eu o am doar de ieri. Probabil, unele poeme îmi erau cunoscute de pe blogul autorului, sau cine știe. Dar cum se face că îmi pare cunoscut și ce am scris eu despre carte... Mda, sunt pe gânduri cu marea și cu *umbra mării* care nu este marea.

Angi Melania Cristea și poezia sa caleidoscopică Vali Orțan – Așezându-se în răsturnare

Romeo Aurelian ILIE

**Cronică la volumul de versuri
„777 amintiri” de Angi Melania
Cristea (editura Rafet, 2018)**

Volumul de versuri „777 amintiri” al poetei Angi Melania Cristea apare ca urmare a câștigării Premiului „Alexandru Sihleanu” în cadrul Festivalului Internațional „Titel Constantinescu”, ediția a XI-a, organizat la Râmnicu Sărat de către Asociația „Re-nașterea Râmnicănească” condusă de poetul Constantin Marafet.

Poeziile pe care ni le oferă Angi Melania Cristea în acest volum se disting în primul rând printr-o complexitate lexicală mai puțin obișnuită și bineînțeles prin diversitatea domeniilor pe care aceasta le explorează pentru a da la iveală sensuri noi lumii în care trăim. Deși poezia cu care se deschide volumul lasă inițial impresia că exploatează aceleași teme vechi, pe cât de mărețe, pe atât de ușor predispușe să alunece înspre banal, în lipsa unor abordări optime, anume viața și dragostea, totuși, cu o formulare paradoxală, bine plasată, poeta resuscitează atât soarta acesteia cât și a întregului volum: *Se pare că începutul lumii va crea genii imortale,/ ce vor traversa*

propriile nesiguranțe/ echipate cu niște clăpări uriași. Din acest punct, cititorul înțelege că nu are de a face cu o poetă mărunță, ci cu o bună mână-itoare a armelor poeziei.

De asemenea, prin versurile citate mai sus, poeta ni se înfățișează și ca o lucidă jongleriță cu cele două planuri majore, aparent antagonice, în fond complementare, pe care se zidește întregul destin al lumii, planul transcendent (divin) și cel imanent (uman). Iar în sprijinul acestei afirmații aduc și următoarele versuri: *Am credea că niciun înger nu se va juca de-a leapșa/ urcând în dreapta lui Dumnezeu,/ cum se întâmplă astăzi când rotim axul războaielor/ iar epicentrul este mereu între națiuni.*

Firește că diversitatea invocată mai sus nu se referă doar la dimensiunea verticală a cunoașterii, ci la îmbinarea acesteia cu cea orizontală, atât de vastă și de bogată. Astfel, în poezia lui Angi Melania Cristea veți întâlni, printre altele, termeni tehnici, trimiteri la mitologie și inserții din cultura și spiritualitatea extrem orientale. Ceea ce este cu adevărat surprinzător este faptul că uneori poeta le aduce pe toate la un loc, oferind astfel

o poezie caleidoscop, aparent criptată, dar care nu face altceva decât să dezvăluie faptul că toate aceste „lumi” atât de diferite, se întâlnesc la un moment dat într-un punct unic, subtil și sublim. Iar poezia nu este altceva decât o mărunță prefigurare a acelui punct. Un exemplu foarte grăitor în acest sens îl constituie versurile următoare: *Se mai pot cupla conectorii minutelor zen/ la hubloul numit zero – existență?/ Flori de cireș înfloresc în iriși,/ cuvintele monologhează cu aura lui Osiris./ Cameleonul – suflet se așază între grinduri, se ierbește,/ devine herghelii apoi carul mare.*

Într-un alt poem, denumit foarte sugestiv „Urban life”, poeta ne demonstrează că nu este doar o neobosită exploatatoare a celor mai diverse domenii de cunoaștere, ci și o atentă observatoare a cotidianului, a lumii reale, imediate, în care trăiește, cu toate derapajele sale politice, sociale și spirituale, și totodată a psihologiei colective a maselor de oameni ce o compun: *Nu ai timp să observi dezordinea cuceritoare a lumii moderne, / te așteaptă țara unde identitatea obscură îți oferă pâine și circ/ (...)/ S-a demonstrat: iubirea de semeni s-a metamorfozat în pasărea paradisului/ Calea cea mai scurtă spre fericiri efemere/ într-un oraș de corifei și pamblicari/ este minutarul care scrijelește în carne/ criști.*

Așadar, în gândirea poetică și de bună seamă și în cea de zi cu zi a poetei Angi Melania Cristea, dimensiunea verticală, transcendentă se îmbină desăvârșit cu cea orizontală, immanentă, creând astfel o cruce metafizică pe care ea alege să-și urce destinul, înțelegând

că doar prin cruce, adică prin jertfă, se poate obține salvarea, mântuirea și viața veșnică. Iar faptul că așa stau lucrurile reiese cât se poate de clar și din poezia ce încheie acest volum, și cu care voi încheia și eu această scurtă cronică de carte: *Când ne îmbrăcăm pentru moarte/ golim buzunarele de semințe/ ca nu cumva să vină păsările cu cioc roșu după noi./ Numai ele, nevăzutele, pot să ne urmeze/ până lângă linia subțire a orizontului/ unde îngerii dorm pe catapeteasma de lumini a cerului.// Moartea ne așază în strană albi, subțiratici, cu ochii înfundati în orbite,/ dar cu o inimă largă din care beau păsările culcate în lan./ Greierii cântă ultima liturghie.../ până la cer miroase a struguri și a moarte vie.// Viața calcă hotărât peste linia cerului albă/ ce se rupe precum coada unui șarpe ascuns în iarba înaltă./ Îți dau îngerii mei, mai lasă-mă să respir,/ să pictez umbra mea pe pământ în culori de zefir.*

Cronică la volumul „Din doi în doi” al poetului Vali Orțan (Editura Rafet, 2017)

Vali Orțan este unul dintre puținii poeți care au înțeles că nu întotdeauna mai mult înseamnă și mai bine, astfel încât el a semnat doar pactul cu calitatea nu și cu cantitatea. Așa se face că, la o distanță considerabilă de la debut, acesta revine în atenția publicului cu doar al treilea volum de autor, intitulat „Din doi în doi” și publicat în urma câștigării Marelui Premiu în cadrul Festivalului Internațional „Titel Constantinescu” de la Râmnicul Sărat, pe anul 2017.

Poezia lui Vali Orțan se distinge și devine astfel recognoscibilă prin câteva trăsături definitorii. Prima dintre ele, cea care este cea mai lesne observabilă, este tendința de a condensa mesajul poetic, sau mai bine zis de a esențializa. Astfel, majoritatea poeziilor sale vor fi foarte scurte, atingând chiar pragul distihului, dar tocmai de aceea, foarte concentrate. De altfel, însuși volumul „Din doi în doi” se deschide cu o astfel de mostră de esență tare: *un zbor întors/ fără înger*, poem – flesh, ce ia în greutate inclusiv prin titlu: „**prăbușirea**”. Alte distihuri de forță sunt poemele „**poveste**”: *răbdarea apei/ lasă riduri* și „**paradox**”: *goliciunea ta/ umple tot*.

De observat că, deși are această tendință spre esențializare, Vali Orțan nu are nimic în comun cu lirica niponă, atât de la modă astăzi, ci își scrie poemele în afara oricăror canoane prozodice, unicul canon pe care și-l asumă fiind cel al calității. De altfel, el refuză vădit să se așeze în vreun curent literar, în vreo mișcare anume.

Și totuși, se așază și el într-o formulă poetică, poate nu proprie șiei, dar oricum demult abandonată, aceea a răsturnării firescului, a demitizării, a privirii din unghiul opus. Un prim exemplu de demitizare este poemul „**biblică**”: *adam și eva/ stăteau sub măr/ și-și dădeau coate cu isaac newton/ mai aveau puțin și se băteau/ dacă nu intervenea șarpele/ întâi femeile/ apoi/ cunoașterea*, poem din care se întrevede și latura ludică a poeziei sale, ceea ce nu denotă altceva decât că poezia lui Vali Orțan vine în primul rând dintr-un firec al sufletului și al spiritului, nu din încrâncenarea de a

respecta rigori artificiale, pasibile să ucidă poezia, dar și devotamentul sincer față de „eternul feminin”. Un alt caz de demitizare, ce se sondează cu o nouă eliberare a femeii din chingile legendei, înțeasă ca o invitație la viață, este și acest poem: *ana a fugit din zid/ în locul de sacrificiu/ golul nu e gol/ poate că ana nici nu a existat/ poate că n-a existat/ nici măcar manole/ poate a existat/ doar credința că/ acolo în zidul acela/ cineva și-a pus iubirea/ la adăpost (o altfel de legendă)*.

Spuneam mai sus că îl „suspectez ” pe Vali Orțan de o oarecare lejeritate a scriiturii. Și cred că aceasta vine chiar din lejeritatea cu care el se lasă pradă gândurilor și setei de a observa lumea și viața, și tocmai această lejeritate este factorul care a dus la înțelegerea unora dintre marile taine ale existenței umane: Dumnezeu, iubirea, moartea.

Despre relația sa cu divinitatea poetul mărturisește: *relația mea cu dumnezeu/ este una impersonală/ eu mă rog și el/ nu-mi îndeplinește/ nimic din ceea ce-mi doresc/ din când în când/ (mi) se întâmplă lucruri/ și e de bine/ cred că încă/ n-am învățat/ să mă rog*. Iar de aici se vede foarte bine poziționarea sa trufaș-smerită în fața lui Dumnezeu, perpetua oscilare între lupta cu Acesta și capitularea fără drept de apel în fața atotîntelepiciunii Sale. Din punctul meu de vedere, aceasta este cea mai potrivită atitudine, cel puțin raportat la acea perioadă a vieții în care fiorul căutărilor este în deplină forță creatoare.

Într-o atitudine asemănătoare, de luptă – cedare, se situează poetul și în raport cu iubirea. Bărbat fiind, el

acceptă cu greu să-și mărturisească sentimentele în fața iubitei, considerând, poate că astfel devine vulnerabil. De aceea, înainte de a o face, își supune iubita unor probe de foc al inimii: *ai auzit vreodată/ cât de frumos cântă/ fluturii/ ai auzit vreodată/ iarba plângând/ ai încercat vreodată/ să colorezi cercurile/ născute de pietre/ când cad în apă/ singurătatea dormitorului tău/ ți-a mirosit vreodată/ a foc de tabără/ dacă da/ înseamnă/ că pot să-ți mărturisesc/ și eu/ am iubit/ cândva.*

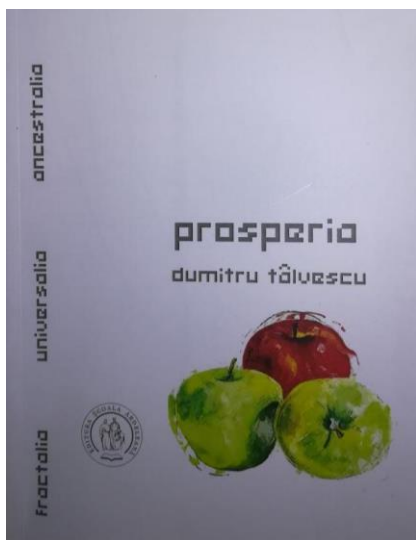
Numai în fața morții atitudinea este complet alta, poetul renunțând la luptă și îmbrățișând moartea ca pe o rudă, convins fiind că altfel ea nu și-ar avea nicio logică în viața sa: *până târziu/ după adolescență nu frică/ groază mi-a fost de morți/ tremuram din toate încheieturile/ când treceam pe lângă/*

cimitir sau/ pe lângă o ușă cu doliu/ deasupra tocului/ moartea cu tot alaiul ei/ m-a îngrozit/ până în momentul în care/ mi-a furat bunica/ și o dată cu ea/ toată copilăria/ din clipa aia/ ne-am înrudit.

Aș fi fost tentat să spun, acum, la final, că poetul s-a înrudit mai degrabă cu poezia, decât cu moartea. Dar mi-am dat seama că relația sa cu poezia nu este una de rudenie, ci mai curând una de între-trăire, întrucât el scrie așa cum trăiește și trăiește așa cum simte, liber de orice constrângeri exterioare, de unde și imposibilitatea de a-i prinde poezia în vreo categorie lirică. Și cu siguranță este mai bine așa, astfel încât, ea, poezia, să fie liberă să își construiască singură destinul. Iar el, poetul, să își trăiască în continuare poezia, în deplină libertate.

Poetul și tristețea sa

Daniel LUCA

În volumul de versuri *Prosperia* de Dumitru Tâlvescu (Editura Școala ardeleană, Cluj-Napoca, 2018), este evidentă dexteritatea scriiturii, fie că este vorba de versul alb ori de „dulcele stil clasic”, cu inflexiuni folclorice ori cu ecouri din George Bacovia, Nichita Stănescu (cu păstrarea originalității) ce migrează spre „transmodernism”, după cum observă în postfața Ion Popescu-Brădiceni.

Este o dovadă a luării în serios a profesiei de poet, care trebuie nu doar să fie atent la ceea ce îl înconjoară, ci și să simtă (de unde și păstrarea sub

sigiliu a tristeții sale: „Despre tristețea poetului nu se vorbește / El o poartă cu sine, ca pe-o pecete”), apoi să analizeze, să reflecteze („Poetul nu scrie cu pumnalul la gât / El taie felii din viață, flămând / Sparge asfințiturile cu pana / Din cioburi reclădește amintiri”).

Există o legătură indisolubilă între drum și viață, atât când este în discuție sensul propriu al acestuia, cât și când cel figurat, de drum al vieții, omul fiind capabil de a împlânzi destinul dacă învață să și-l facă prieten („Și merge-n dreaptă cale, în graba-i peregrină / Iar drumul ce-l parcurge, prieten îi devine”).

Cât despre viață, dacă nu e trăită, își pierde practic sensul („O viață ce se scurge fără-ntâmplări cu har / Rămâne-un bun pierdut și fără acoperire”).

Oricare dintre noi poate fi un nou Ulise cu alte și alte încercări ivite în cale, fiecare dintre ele îmbogățindu-ne experiența („Așa se întâmplă când visele-s ucise / Trecutul ca și viața, încep să se împartă / În zile calme, rămase fără soartă / Purtându-se prin vremi, ca pe un sărman Ulise, / Un uci-gaș de sentimente ce plânge în culise”).

Dar orice Ulise își are sortită Penelopa sa, numai că trebuie să o caute prin lumini și umbre, iar odată găsită spațiul dintre secunde se va umple de sentimente, derutând curgerea timpului („Privirea mea pierdută-n tine, / Ține timpul strâns la piept, / Ca și cum n-a mai rămas nimic din zile, / Doar spațiul dintre ele, umplut de amândoi”).

Zilele luminoase, dar pline de neprevăzut, sunt înlocuite de nopți fierbinți, unde carnalitatea adumbrește sentimentele („Noaptea e pauza dintre sentimente / Lumea întoarsă spre absolut / Unde ninge în vise speranțe / Trezind diminețile cu regret”; „Nopțile ard dorințele în zori / Diminețile mângâie orizontul cu nori”).

Dar fericirea și visele rămân de multe ori simple iluzii, totul fiind trecător ori imposibil de împlinit („Iluzii prea albastre și gânduri fericite / S-au dus acum și-s toate răătăcite / Plutesc în altă lume, în care nu am loc / Iar inima mă doare că-s fără de noroc”).

Speranța rămâne în suflet totuși, iar versurile rămân cea mai la îndemână metodă spre a o întreține („În lume să plec orbește. / Să trag când și când în versuri / În dușmani, vânt și versuri / Să m-aleg baremi cu gândul / C-am trecut cu bine prundul / Spre lumina cea mai tare”).

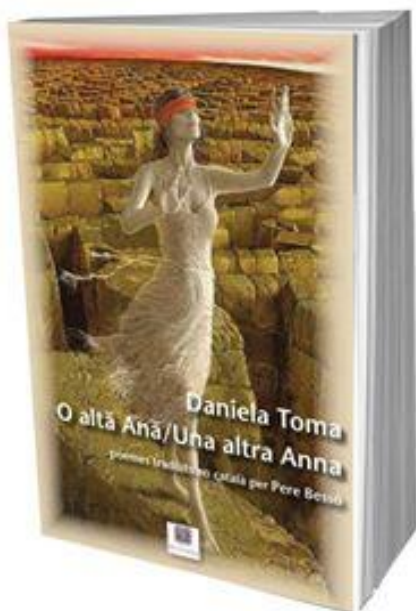
Iar Dumnezeu e întotdeauna aproape și-ți va primi ruga pornită din suflet („Ție îți trimit ruga pentru că înțelegi / Iarna sufletului meu o poți vindeca”).

Și peste toate plutește ancestralul și dorul de satul copilăriei („Râsul, plânsul iar răsună / Iarmaroc cu poante noi / Satul adună vioi”).

Dumitru Tâlvescu este grav și atunci când jocul îl pătrunde, nefiind de glumit cu omul și condiția sa, cuvântul fiind singurul capabil de o zugrăvire pe măsură.

Problematica eului poetic și a amovibilității acestuia în lirica Danielei Toma

Mihaela MERAVEI

Toma Daniela
O altă Ană/ Una altra Anna,
Editura Art Creativ, 2018

Poezia Danielei Toma, directorul editurii Art Creativ, a crescut odată cu ea și cu numele pe care și l-a construit cu sârg și meticulozitate în lumea literară actuală, s-a emancipat, a prins rădăcini, rotunjindu-se într-un glas liric epustufant, de neconfundat, așa cum vom vedea în cel mai recent volum de versuri al său, intitulat genuin: *O altă Ană/ Una altra Anna*, apărut anul în curs, 2018, la editura pe care o conduce

și tradus de cunoscutul poet catalan Pere Bessó, conținutul liric fiind cu atât mai fervent și armonios.

Dincolo de arhetipul Ana – Manole, sugerat prin alegerea titlului *O altă Ană*, respectiv a mitului *Meșterului Manole*, simbol al aspirației pentru desăvârșirea operei de artă, care aprofundează problema creatorului, volumul reprezintă, totuși, „sinteza artistică a unei existențe, care s-a identificat cu frumosul și s-a devotat creației”. (Gh. Ciompec, „Motivul creației în literatura română”, București, Editura Minerva 1982). Cu siguranță această existență emoțională încărcată, în care poeta a adunat în interior trăiri complexe, de la sentimente inefabile de iubire, până la cele recurente, vizavi de oameni și viață, a răbdut acțiuni dure din partea societății, o conduc la nevoia de a ieși din propria existență, din ea însăși, devenind o Ană, devenind o poemă. Sufletul sugrumat de cât de mult a răbdut, în dorința de a fi văzut sub adevărata formă și valoare artistică, de a nu se mai ploconi (cu pălăria în mână) pentru a se face apreciat și înțeles, se eliberează de trupul deleter, printr-un strigăt de revoltă: „ești Ana și uneori ieși din zid să-ți dezmoștești aerul/ (...) / devii de două ori mai grea

de parcă ai închis în tine/ alt om/ (...)/
tu nu te miști deloc dar ochii tăi mușcă
din ceilalți/ să strălucească și ei puțin/
ai pantofi roșii, deci, nu te așezi lângă
oricine -/ doamnele trebuie să treacă
toate într-un rând înalt,/ să lase loc
liber maidanelor// acum nu mai ai
nevoie nici de pălărie/ zidul acesta are
un timpan bolnav/(și, uite, Ană, ce
portret cu suflet bun ți-am făcut) ” (pag
14).

Odată luată această hotărâre de a
deveni ea însăși poezie, metamorfozată
într-o *altă Ană*, tocmai pentru a-și
afirma creația, poeta se eliberează de
trecut dându-și voie să ia diferite
forme, ca într-un *tablou cu promisiuni*,
de la incipitul pur, simbolizat prin
rochia de mireasă, până la forma
voalată, simbolizată de *femeia pasăre*,
de la femeia jertfelnică zidită în tăceri,
simbolizată de *rochia care a învățat să
tacă*, la femeia de sine stătătoare, pu-
ternică și de nezdăbănit, simbolizată
prin *regina nervilor de oțel*, de la fe-
meia plină de iubire și maternitate,
simbolizată de *femeia-bufniță*, la fe-
meia pătimașă care știe să iubească și
să se lase iubită, simbolizată de exis-
tența *pantofilor roșii*. „se vede treaba
că rochia de mireasă nu voia să fie/
singură/ și de aceea s-a întors să
lucreze sub acoperire -/ a furat mai
multe identități dar regina nervilor de
oțel/ i s-a potrivit ca o mânășă” (pag
24).

Așadar, când tu însăși devii poe-
zie, ai libertatea imaginației pe care
poeta Daniela Toma o speculează cu
inteligentă și tact artistic, transformând
stări personale în stări lirice, conglu-

tinate în metafore refluente care vor
încânta cititorul: „atunci când femeia-
pasăre se transformă/ în femeie-feme-
ie, aripile ei curg peste strigătul sân-
gelui,/ umerii îi sunt lipiți tocmai de
cuvintele care lipsesc,/ cămașa îi este
sfâșiată în dreptul durerii din pântec//
(...)/ acesta este un tablou prin care
ele două,/ (...) fac cu schimbul să
întinerească pe rând (...)” (pag 30). Și
cum creația este legată de Creator,
Daniela Toma își lasă în voia Lui, noua
formă a ființei pe care a dobândit-o,
lasă această *Ană nouă*, ca pe-o ofrandă,
generozității lui Dumnezeu, pentru a
transgresa spre o stare, care îi va da
posibilitatea să probeze cine este ea cu
adevărat: „ești rădăcină, inimă, pasă-
re,/ faci un pact cu dumnezeu/ să-și
arunce năvodurile în arăturile cele mai
ascunse / ale ochilor/ să-i deschidă”
(pag 40).

Trecerea timpului, maturitatea
la care ne supune efemeritatea lui,
aduce poemelor din volumul „*O altă
Ană*”, o notă elegiacă, nefiind marcată
însă de durerea apăsătoare a regretu-
lui, ci mai degrabă reprezentând un
mod de conștientizare a evoluției spiri-
tuale (aproape de perfecțiune) a pro-
priei ființe, dar și a poeziei în sine:
„timpule, îți amintești cum voiam să te
prind cândva/ (...)/ stăteam zile în șir
cu nasul lipit de fereastră, nu plecam de
acolo de teamă să nu treci/ și eu să nu
te văd,/ (...) îmi creșteau părul și
unghiile,/ chiar și oasele mi se lungeau/
și pielea parcă nu era a mea/ când m-am
dumirit ce și cum, îmi fluturai din
mână/ (...) dacă încă te faci că nu
observi,/ tot o încremenire voi fi în cele

din urmă/ și mai află ceva: sunt ceea ce a rămas din ce n-a fost/ de ajuns/ un fel de perfecțiune// nu există sfârșit în acest loc”. (96)

Despre poemele din volumul în discuție și despre autoare, scriitorul Eugen Pohonțu afirmă: „Daniela Toma demonstrează o îndrăzneală emancipare față de poezia așa-zis feminină, la pas cu mentalitatea literară postmodernistă, refuzând din start dezvăluirile zgomotoase ale intimității și cultivă o retorică curajoasă, cu simțul acut al valorii cuvântului, într-un discurs energic și categoric. Această tehnică însă nu exclude finețea metaforei și blândețea textelor tipic feminine, potențându-le valența prin asocierea realității și cotidianului în oniric. Daniela Toma este o poetă, aș spune, postromantică, care a abolit cu program expresia frustră a intimității calde și, în aceeași măsură, artificul ludic postmodern. Rămânând în albia poeziciei vizionare, în prezența încă a semnelor tutelare ale transcendenței, poezia ei se configurează sub presiunea gravelor întrebări existențiale și a febrilelor căutări de sine.”

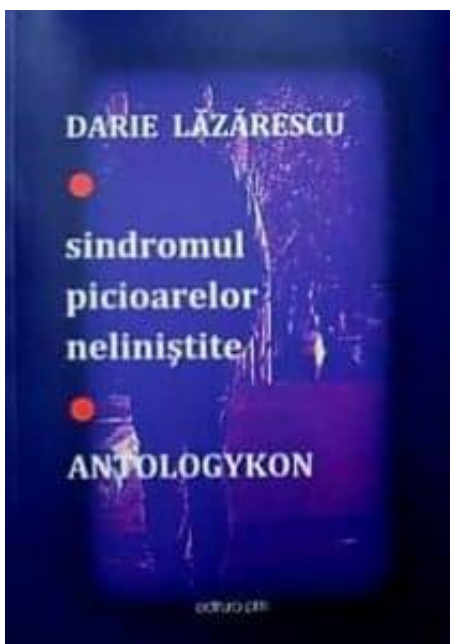
Volumul poetei Daniela Toma, *O altă Ană*, are ca centru constructiv problematica eului poetic și a amovibilității acestuia, a transformării și extinderii lui pe diferite planuri, prin angrenarea în noi forme. Odată cu Nichita Stănescu, reper al metamorfozei eului poetic, s-a împlinit visul „scriitori interbelici care mărturiseau efortul multiplicării, al expansiunii eului în real: în realul literaturii, în planul estetic, adică, dar și în cel social, al

lumii acesteia.(...) poezia lui Nichita Stănescu reprezintă punctul geometric al întâlnirii între două direcții fundamentale ale liricii noastre contemporane: una care se reclamă din poezia „extazei intelectuale” a lui Lucian Blaga și din Ion Barbu, alta a materializării conceptelor și a reconsiderării din perspectivă poetică a limbajului prozaic, direcție care se dezvoltă din lirica arheiziană. Conform acestei situații, eul poetic se arată scindat între eul pur și eul empiric; cele două entități lirice guvernează spații poetice distincte” (Ioan Holban, Revista „România literară”, nr 43, octombrie 2009, anul XLII, „Metamorfozele eului poetic”). Prefacere la care se supune poeta Daniela Toma, în dorința de afirmare pe plan literar, evoluția pe care o va avea această *Ană*, care este alta decât propria poezie, o va face să nu se mai recunoască: „am devenit cea care nu am fost niciodată,/ m-am văzut printr-o amintire înainte să îmi amintesc ceva/ (...)// atunci când am crezut că, în sfârșit, îmi semăn, / am dispărut cu ochii lipiți de timpul meu/ și cu vreo câteva mușcături// acum, parcă toți mă cunosc în afară de mine/ (...)// sunt chipul de lut din zidul meu, nu mă abandonez,/ mă întorc în mine” (pag 98).

Volumul *O altă Ană/ Una altra Anna* și schimbările majore ale poeziei, profunzimea versului, tematica și lirismul mătășos, rafinat, cu inflexiuni romantice, îi aduc poetei Daniela Toma, indubitabil, un loc bine meritat în ierarhia de vârf a liricii feminine post-decembriste.

Un aristocrat al cuvântului

Raluca FARAON

Despre poetul și artistul plastic Darie Lăzărescu se poate afirma că este un aristocrat, dar cu un subtil simț al autoironiei, iar poezia domniei sale se dezvăluie dulce-amar, ca o fotografie sepia, răscălită printre afișe colorate, selfie-uri și însemne ale culturii vizuale contemporane – amestec întristător de kitch și autenticitate. Doar cunoscătorii, desueți, probabil, sau acerbii apărători ai cuvântului nefalsificat de zorzoane, o pot recunoaște și aprecia ca atare.

Volumul *Sindromul picioarelor neliniștite*, apărut la Editura Pim, în anul 2018, beneficiind de o pertinentă prefață scrisă de Adelina Pop, reprezintă o antologie de versuri din volume deja publicate (*O iarbă călcată pe nervi* – 2014, *Colivie pentru licurici și greieri* – 2015, *Curățenia de toamnă*

după Bacovia – 2015, *Recordando* – 2017, *Polul magnetic al florii de gențiană* – 2017) și 12 texte inedite. Impresia de unitate a viziunii artistice provine nu numai din abordarea unor teme comune volumelor din care au fost selectate poeziile, ci și din coerența stilului, inconfundabil, aș spune.

Peste realitatea evocată nostalgic sau ironic, se așterne fie pânza de păianjen a unui trecut trucat (vag interbelic, cu irizări livrești), fie poezia inerentă, o poezie a resemnării, a ludicului reținut, a condescendenței celui care a trăit suficient de mult (ca ani și experiență de lectură) pentru a nu mai estetiza iluzoriu nicio evidență: bătrânețea, iubirea ca experiență consumată sau vis donquichotesc, relațiile camaraderesti, pulsul gregar al cotidianului sufocant. Fără a fi o temă vizibilă, trecerea timpului este aproape o obsesie pentru Darie Lăzărescu, strecurată subtil prin pliul delicat al fiecărei mărturisiri. Există impresia de *illo tempore* (poate nu întâmplătoare aluziile la Gabriel García Márquez cu veacul său de singurătate și patriarhii săi zgâriind coaja vieții cu încăpățânarea de a trăi frenetic și patetic, în același timp), dar și un timp fragil prin reconstituiri gingașe ale unor gesturi încremenite în amintire ori chiar timpul tăios ca o coasă al conviețuirii cu spaima morții, în vârsta senectuții.

Ca și în cazul poetului Paul Vi-nicius, evenimentul curent este invocat, dar Darie Lăzărescu îl dezbracă de orice familiaritate întrucât îl trece prin sensibilitatea sa de poet care face ca

imediatul care ascunde promisiunea unei semnificații profunde să fie intra-ductibil pentru omul obișnuit. Iată, evocarea unui experiment de laborator în Școala 1 are funcția unei arte poetice (poetul e un repetent în viață, ca la Marin Sorescu): „Și atunci am cusut cu catgut pieptul păsării/ și am făcut-o să zboare/ printre planoarele de hârtie,/ să zburde/ alături de căluții de lemn/ pe câmpia română.// Firește, m-au lăsat repetent/ pe viață. Iar Dumnezeu/ se tot uita la mine/ cam dintr-o parte/” (*O poveste*, text inedit).

Stilistic, arhitectura poemelor lui Darie Lăzărescu este amplă, (pseudo-)narativă, subiectivitatea deraind uneori spre expozeuri filosofice sau inserții ale unor voci rememorate ori invocate. Poemele sunt fie de o cromatică pală, fie sonore, dar fără vervă, păstrând în permanență o curgere elegiacă, apăsătoare chiar. Finalurile sunt însă, de cele mai multe ori, ca o tăietură în carne, demontând impresia inițială printr-un soi de lehamite (uneori, în stil colocvial). Spre exemplu: „închide bine fereastra/ se face curent”; „la dracu! – chiar nimic nu se leagă?”; „stinge lumina”; „aplauze”. Un poem ca *Îngerii ultimi* (ca tonalitate și ca atmosferă atemporală, în stilul relatării lui Márquez), se termină descumpănitor, ca o negare postmodernă a însuși rolului literaturii: „eu am fost martor/ am văzut totul/ și am orbit – ajutați-mă să trec strada/ vă rog”. Chiar și atunci când nu sunt rodul unei explozii umorale, finalurile poemelor surprind și, aș zice, reclamă lectura repetată a poemului pentru adâncirea mesajului; voi da ca exemplu edificator poemul *Nu există bucurie mai mare*: orizontul de lectură este în direcția satirei așteptărilor mici din cotidian, dar finalul îl

răstoarnă abil prin sugestia inefabilului: „nu există ceva mai frumos/ decât răsuflarea de înger/ servită în castroane de lemn”. Confesiunea poetică e fie sub forma rememorării (a unui fals trecut – pentru că senzația de biografie este dominată prin fantezie sau meditație – sau a unei ispititoare mitologii personale), fie a scenariului abil construit ca o realitate irespirabilă (vocabularul folosit în direcția aceasta este voit banal) din care se evadează prin aluzii culturale ori transgresări ale limbajului obișnuit prin metaforă, dar mai ales prin comparații inedite. De multe ori, senzația de mărturisire bonomă este dată nu numai prin invocarea unui „tu” impersonal sau a unor instanțe poetice portretizate uimitor (Tanti Elvira, Max, Bob), ci și prin enumerații tensionate, propoziții scurte, tăioase (cu folosirea prezentului ori a imperfectului), trecerea de la un plan temporal la altul, cu digresiuni nervoase, de multe ori. Darie Lăzărescu folosește multe linii de pauză sau își delimitează anumite versuri, ceea ce dovedește un control subtil al direcției lecturii, dar și un manierism subtil. Afilierea la postmodernism este evidentă prin apelul la scriitori consacrați, pictori, nume cu rezonanță istorică, propoziții în limbi străine sau pastişe (nu neapărat voite, poate involuntare, datorate lecturii serioase), un anumit scepticism legat de rostul literaturii.

Versurile poetului Darie Lăzărescu sunt seducătoare, creează dependență, iar amărăciunea dictată de rostul strâmb al lumii în care poetul este un neliniștit cu picioarele tremurând de spaima uitării, a morții sau a bătrâneții este atenuată de un discurs bonom, vădit cultural, extrem de sensibil.

Avocată la mineri

Una de hârtoage, inițial. Samantha Kofer, pe nume. Trimisă-n șomaj tehnic la New York. Când cu recesiunea de-acum un deceniu. Ajunsă la Brady, în Apalașia. Acolo unde mineritu-n cărbune face victime umane și distruge mediul. Fără să vrea se implică treptat în întâmplările zonei. Atrăgându-și riscuri, da` făcând dreptate. Pentru amărății cu silicoză ori căzuți în patima drogului necruțător. Luptând pân` la urmă cu marile firme de exploatare. Distrugătoare definitiv de relief, existențe nevinovate, floră și faună din cea seculară...

Ca să nu răpesc pofta de lectură, mai sus doar schițai subiectu` din op\*. Chibzuit atent, rostuit perfect. Alert și fluent în desfășurare. Scris echilibrat, nicicum dezlânat. Neostentativ, însă expresiv. Documentat, temerar, cu mesaj` necesar. Punând peisaju-n valoare bogat și binevenit. Obiceiuri, necazuri și viața. Așa cum e ea în ținut. Mai presus de toate, sistemu` juridic statal. Procedurile sale greoaie-n exces. Neputința celor săraci de-a fi asistați în spețe civile. Pericolu` profesării oneste a avocaturii în contrast cu rapacitatea

acesteia. Corupția și forța baștanilor mereu nesătui. Aservirea statului. Abuzul instituțional. Existența-n metropole și-n așezările mici nord-americane. Slăbiciuni, bucurii omenеști, isprăvi și păcate de nelipsit, în fond, pretutindeni...

Făuraru` narațiunii este nimeni altu` decât mister Grisham. Avocat penal, politician. De niște ani buni dedat la roman. Cu rezultat adecvat. Excelent, zic eu. Posesor de talent dovedindu-se clar. Îmbină la fix realități cu fantezia ce neseacă s-arată constant. Nu știu cât câștigat-a din meserie, dar de la condei nu se poate plânge. Cărțile sale se vând din belșug și cu nesaț sunt citite pe mapamond. Conving și cuceresc. Pun în discuție teme de larg interes și dezvăluie America țais. Este creator de literatură, da` și cronicar al timpului său. Nu vindicativ, ci d-ă! obiectiv. Îmi mănâncă nopțile, da` nu-mi pare rău. Alocați-i timp și-o să-mi dați dreptate...

*John Grisham,
Muntele familiei Gray,
Ed. RAO, 2015

Povești de pe Coasta de Vest

Cine vrea thriller la zi, îl află la Connelly. Cine aventură vrea, de la stand acu` să ia „Avocatul din limuzină”. Îl va cunoaște pe Mickey Haller, din ținutu` Los Angeles. Apărător tenace având de-a face cu drogați, criminali, infractori sexuali violenți. Tipul

are Lincoln să umble, casă a-ntâia să stea, da` și-o ipotecă echivalentă pe ea. Așa că trudește nu glumă printre delincvenți. Dând, până la urmă, peste unu` care îl bagă urât în belea. Mămica acestuia, femeie de business, trăgându-i un glonț în burtă, ca răzbunare. După ce

i-a omorât detectivul isteț, ca să-și scape odrasla „fiu de cățea”...

Eu doar în mare schițai povestea dintre coperte. Căci autoru-a țesut cu mult mai mult pe canava. Fapte, oameni și-nțâmplări din belșug. Ilustrând bogat și adevărat viața cotidiană americană. Cu bune și rele, împliniri, neîmpliniri, câștiguri și pierderi. Îndeosebi, între ele, sistemul juridic de peste ocean. Principiile și mecanismele lui. Valorile dobândite, deficiențele neclintite. Izbânzile și eșecurile. Procedurile greoaie și-a lor aplicare cam obositoare. Judecători, procurori, avocați, garanți, polițiști, detectivi și justițiabili d-ăi buni sau opuși. Mai cu seamă, din ăștia în culpă, întrucât America nu e ferită de droguri, crime și sex violent. De prostituate și de asasini, de mari ticăloși și nenorociți. De spaime și demență, drame și nefericiți. De lipsa unui orizont luminos pentru nenumărați. Și, neîndoios, de atâtea destine contorsionate...

Cartea* e scrisă fluent și alert. Niciun pic reticent și cu maxim efect. Plauzibil, cumpănit, pe de-a-ntregul iscusit. Este-o ficțiune de citit atent. O

radiografie a criminalității de pe acele meleaguri nouă îndepărtate, dar, adevărate, îndelung visate. Amestecă echilibrat probleme de drept, etică, psihologie, deontologie. Scene și dialoguri ce trează te țin până în zori. Derularea lor e-n mare viteză, pe loc captivantă, foc de fascinantă. Californianul e inteligent, se mișcă rapid și eficient. Anticipează și luptă pentru victorii. Apreciază rezonabil șanse și soluții. Își asumă eșecuri umane și caută a corecta ceea ce s-ar mai putea. Iar după convalescența rănii aproape mortală, are puterea s-o ia de la capăt. Gândind că-i „vindecă și pregătit” să stea „din nou drept într-o lume fără adevăr”...

După cum se vede, un final ales și pilduitor. Mobilizator și strălucitor. Pentru fiecare, oricând, un imbold. Michael Connelly fiind, vădit, și mare, și tare la făcut romane d-alea cu vigoare. Pline de culoare și convingătoare, musai fascinante și atrăgătoare...

* Michael Connelly,
Avocatul din limuzină,
Ed. RAO, 2014

Adrian SIMEANU

O samă de cuvinte

Cornel NICULAE

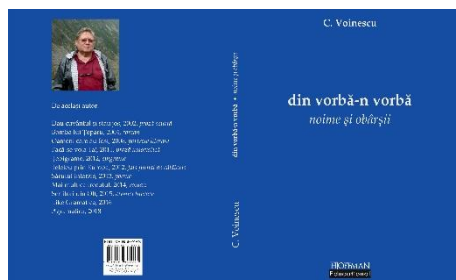
Profesorul și scriitorul C. Voinescu, redactor-șef al revistei de cultură OLTART, vine în lumea cărții cu un nou volum intitulat DIN VORBĂ-N VORBĂ, cu subtitlul „noime și obârșii”, apărut la Editura Hoffman.

Îmi place titlul – sugestiv, bine ales, îmi place intenția – re-prezentarea unor „vorbe” vechi, cu înțelesurile lor cu tot, îmi place, în fine, „sama” de cuvinte alese, cu gust de miere și oase de stră-stră-bunici adormiți în letopiseți de fluturi.

Câți dintre noi mai lucrează în spirit cu aceste „instrumente” vechi, iar cei care le mai trec pragul, mai știu de unde și cum s-au întâmplat ele în limba română? Ce să mai vorbim de tineri care, cu o inconștiență demnă de scopuri mai înalte, aleargă după miresme și parfumuri lingvistice de împrumut, care-i fac, nu rareori, să pară străini și nu fii de români. De ce? Cauza nu este în ei, ci în afara lor. Cartea de față are legătură, și vine ca un medicament, ca o terapeutică, cu acest adevărat fenomen de înveșmântare a sufletului românesc cu „țoale” lingvistice străine.

Cuvintele scoase de C. Voinescu din lada de zestre a limbii române sunt pagini de suflet și gândire ale oamenilor care le-au izvodit sau le-au dat adăpost, fiind ele pribege, sau le-au luat pur și simplu cu „japca”, atunci când le-au părut frumoase și utile.

Unele neamuri au trăit cu noi, pe pământ românesc (și mai trăiesc încă), altfel noi ne-am dus, din varii motive pe la alții. De voie, de nevoie, ne-am

ales cu „urme” lingvistice, care au primit cetățenie în graiul nostru: strachină, stretenie, sugiuc, toptan, parapanghelos, zacuscă, harem, geambaș, dar și chindie, drăgaică, mintean, calic, de-a bușilea, bibic, bobotă, brâncă, calamandros, japcă etc.

Se pune întrebarea: care este, în genere, raportul dintre om și limba maternă? După opinia mea, este perfect similar, cu cel semnalat de Miron Costin, dintre om și „vremi”. Că omul este „sub” vreme și nu invers. Respectiv, nu omul este stăpânul limbii, ci limba oficiază peste om, dar împreună cu acesta. Omul dispare – limba rămâne. Gândim prin intermediul cuvintelor și atât, numai atât, cât ne permit marginile limbii. Nu există gândire fără cuvânt, dar cuvinte fără gândire și talent sunt foarte multe (vezi proștii, netaledenții etc.). De vină, iarăși, nu este limba, ci acela care nu e în stare să o umple cu gând și frumos.

Dar, ce mai este limba? Este sălașul Ființei (A se citi, dacă se poate, câte ceva din Scrisorile filosofice ale lui M. Heidegger). Ființa survine în lume prin om. Cum? Prin intermediul limbii. Deci limba este revelatoare de ființă. În limbă (în opera de artă lite-

rară), ființa iese din starea de ascundere și revelează adevărul. De aceea Heidegger scria că „Omul este păstorul ființei”. Dar ființa ne survine prin limbă. Deși omul este păstorul limbii în primul rând, pentru a fi apoi al ființei. În ieslea limbii se nasc adevărul și frumosul.

Se poate spune că limba maternă este ea însăși o operă de artă – o frumusețe pe care o primim și pe care trebuie să o livrăm urmașilor întreagă, nemutilată, cu tot cu bijuteriile vechi și mai noi care-i sporesc maiestatea.

„Păstorii” profesioniști ai limbii române sunt, în primul rând, profesorii de limba română. Câtă onoare și responsabilitate încap în sintagma profesor de limba română! Câți își respectă acest statut în raport cu educația copiilor? Oamenii care locuiesc cu expertiză în preajma limbii române și în sufletul ei trebuie să fie oameni frumoși și curați. Frumosul nu poate fi tratat și purtat în lume decât cu Frumos! Ei, profesorii limbii române, sunt purtători autorizați ai tezaurului celui mai de prețuit alături de pământul românesc – limba română! Este o mare onoare care li se face. Și de aceea și ei trebuie să facă onoare limbii noastre frământând-o cu credință și dospind-o cu frumos în sufletele copiilor. Așa cresc ca de la sine în ei țărani cu limba lor, cronicarii, poeții și Eminescu. Așa veți reuși, domnilor profesori, să faceți ca generațiile de azi și de mâine să nu fie simpli purtători de limbă română, ci parteneri și păstrători ai frumuseții ei, măcar dacă n-au chemare s-o sporească prin opere de valoare.

Cu asta se ocupă de o viață profesorul de limba și literatura română C. Voinescu, punându-ne în fața ochilor cuvinte, „vorbe”, rădăcini, miere, fluturi, primăveri, doar, doar ne-om îndura de ele, de vorbe zic, și le-om băga în seamă.

Nu încapе îndoială că domnul Voinescu este, printre cele ce-or mai fi – „sămădău” (cuvânt vechi, pe care-l va decipta pe larg vreodată). Ce este un *sămădău*? Unul care dă seama, în cazul nostru, de cuvinte, înțelesuri, frumos. Este unul dintre „păstorii” limbii, nu numai prin preocupare etimologică. Nu numai prin expunerea gramaticii limbii române. Ci și prin creație de roman și poezie.

Deschid cartea autorului la întâmplare, la cuvântul „pâine”, unde ne spune că: *Latinesc la obârșie, pâine (panis) a avut de înfruntat concurența câtorva sinonime neologice, franzelă (neogrecescul frantzóla), jimblă (maghiarul zsemlye), pită (bulgărescul pita), dar și-a păstrat locul prin marea expresivitate dezvoltată de puzderia de sensuri secundare și figurate. Deși guvernele au în mână pâinea și cuțitul, nu de puține ori ele râvnesc și la a noastră, luându-ne-o de la gură. Într-un fel sau altul, toți mâncăm o pâine: unii miniștri mănâncă pâinea degeaba, o parte dintre români mănâncă o pâine amară printre străini. Intrăm, cu oarece șanse, în pâine și, după o vreme, suntem nevoiți să ieșim din pâine. În timp ce ne aghesmuim prin cârciumi, unde berea se vinde ca pâinea caldă, îl rugăm pe Dumnezeu să ne asigure pâinea noastră cea de toate zilele. Zice Caragiale: Să știu de bine că mă duc la mănăstire, pâine și sare nu mai mănânc cu el!*

Dau pagina mai departe și găsesc cuvântul „pârleaz”, pe care îl deslușește de sensuri, pe final, încheind cu *În Groapa lui Eugen Barbu, Veta (aia mică din mahalaua Cuțaridei) îi spune lui Procopie: Eu sunt fată mare... Într-o lună împlinesc șaisprezece ani, și altele de vârsta mea au sărit de-acu pârleazu!*

Închei și spun că această carte eu o întâmpin „cu pâine și sare”, convins fiind că deși n-are nici pe departe șaisprezece ani – a sărit pârleazu!

1 mai 2006 – a murit, la Slatina, gazetarul și poetul **AUREL GAGIU** (n. 25. 12. 1937)

2 mai 1935 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, Olt, poetul și prozatorul **ION GEORGESCU**

2 mai 1960 – s-a născut, la Lădești (Vâlcea), poetul, epigramistul și ezoteristul **NICOLAE ZĂRNESCU**

3 mai 1957 – s-a născut, la Piatra-Olt, actorul și regizorul **NICU IOAN POPA**

3 mai 2011 – a murit, la București, scriitorul, publicistul și omul de radio **IOAN ION DIACONU** (n. 6. 10. 1937, Balș)

10 mai 1998 – a murit, la București, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA** (n. 2. 09. 1916, Potopinu-Dobrosloveni)

15 mai 1881 – s-a născut, la Caracal, pictorul **MARIUS BUNESCU** (m. 31. 03. 1971, București)

15 mai 1926 – s-a născut, la Slatina, poeta, prozatoarea, eseista și traducătoarea **VENERA ANTONESCU**

15 mai 1938 – s-a născut, la Diaconești (Corbu), prozatorul și gazetarul **IOAN M. BARBU**

16 mai 1949 – s-a născut, la Corabia, poeta, prozatoarea și gazetara

MIHAELA DUMITRESCU (m. 05. 01. 1991, Slatina)

17 mai 1909 – a murit, la București, etnologul **IOANA CRĂCIUNESCU** (n. 1845, Castranova - Dolj)

18 mai 1954 – s-a născut, la Poboru, Olt, poetul **MARIN RADA**

20 mai 1950 – s-a născut, la Slatina, criticul de artă și traducătorul

MARIA PALEOLOGU

21 mai 1836 – a murit, la București, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (n. 1794, Slatina)

21 mai 1968 – s-a născut, la Calafat (Dolj), poetul și gazetarul **A. C. MIREA**, pe numele adevărat **COSTEL MIREA**

29 mai 1940 – s-a născut, la Bobicești, Olt, artistul plastic **OVIDIU BĂRBULESCU**

29 mai 1949 – s-a născut, la Caracal, poetul și criticul literar **PAUL ARETZU**, pe numele adevărat **PAUL AREȚU**

30 mai 1929 – s-a născut, la Slatina, interpreta de muzică populară **ILEANA CONSTANTINESCU**

Poezie

Carmen SECERE

1.

gândurile mi se-nvârt în cerc

două mirări câteva răspunsuri
și toată lehamitea de zăpada
care s-a topit

iubesc dezastrele îmi repet întruna
parcă adevărul se rostește singur

nu te apropia de capătul minții
suprarealismul e incomod
mișcările aerului sunt evidente

ce gust de fiere și-atâta dantelă arsă
prin mine trec urme
de cenușă

2.

în filmul realității
cineva montează aiurea imaginile
lipsește câteva cadre trase
după miezul nopții

mereu îmi spun că nu am atâtea pași
să trec podul
nici cuvintele nu mai ajung
până la tine

te-ai ascuns sub propria piele
și respiri
uitări

nebunia mea poartă mănuși gri
iar gri este un adjectiv
invariabil

5.

numele pe care-l rosteam
acum e mai scurt și înseamnă frică
nu cunosc celălalt sfârșit
din spatele tristeții

să nu plângi niciodată dimineața
e cald între pereți
ca atunci când ne credeam nemuritori
și eram niște prăpădiți

mă trezesc și deschid ochii
în jur culorile au mirarea unei târâtoare

nu știu nimic despre cer
lutul mi se lipește de suflet
și-mi cresc aripi nocturne

zborul e un vis cu gust de pământ
o boală cu o mie de fețe

lângă mine păsările se lovesc
de geam

6.

tu știi să mă ții în brațe
numai tu poți iubi așa
pur și simplu

tinerețea mea e doar curajul
de a sparge oglinzi

Octavian MIHALCEA

E MAI SIMPLU

puterea voinței prin locuri puțin contondente

muzica se scurge deasupra degetele ating orice
proaspătă deschidere a epidermei
voi scrie poate povestea celor câteva legări
e mai simplu așa deși nu ai vrut să lași urme
pe noua gheață ce s-a întins atunci la picioare

SURÂSUL BOEM

zefirul mișcă pietrele în fiecare loc tainic din centru
ca o viață împodobită cu strâmte costume negre
pași ușori urmăresc linia covorului

am recucerit muzeul sau poate am dezgropat vorbe frumoase
care așteptau să intre

sărutul dreptei închide toată cenușa artistă a buzelor
cu mult respect alungă tirania lemnului lovit
până dincolo de coloane s-au târât zgomotele

surâsul boem promite altă venire
bijuterie șlefuită în gând

CÂND PETELE SE VĂD

coridoarele iernii
ca mult așteptate partituri ale înghețului
doar spre acoperire sosind

la fiecare colț ești privit
fin simbol taciturn

ar trebui să eliberăm lumina
când petele se văd

severă lege despre coplesire

PRINCIPIUL EXTAZULUI COMBINAT

obsesie dulce și sigură
numele ce se vrea schimbat
întoarce din cale îngenunchierea

am legat porțile de porți fără sfială
așa cum făceam acolo jos
când ceața pleca
peste norul greu al anatemei

trupuri sprijină pereți invizibili
mult fum prizat în singurătate

elegantă și cruzime
cruzime și elegantă

pe viitor ne vom strânge din nou mâinile
ne vom săruta obrajii

ÎNCET

nu ne mirăm că lichidele circulă
când somnul e mai bun – minus durerile capului
cercuri negre se mișcă peste ochiul mișcător
un cui sănătos gădilă tălpile pentru finețea nervilor

mai rămâne o variantă
viitorul miop va îngroșa strânse alunecări de ceară

coborâți pleoapele încet în beznă

ACEEAȘI ÎMBĂLSĂMARE

a întâlni de multe ori murmurul cărții
singur paradis împins pe lângă lacrimi

raze fierbinți erau la alegere
ori una ori alta în mijlocul insulei
parcă mereu plecăm înainte
tot spre aceeași îmbălsămare
din spatele crăpăturii

ochi în ochi mereu ochi în ochi

Dan MITRACHE

catifeaua din iris

copleșitoare căldură
soarele încărca pivnițele iernii din noi
cu verdele din alb
se revărsau poieni înflorate
pe înguste poteci de timp
caruselul vieții își aroga dreptul
de prim-solist pe destine
prinși la mijloc
ne-am agățat de lianele gândurilor albastre
în balans
ultimul salt ne-a aruncat împreună
pe țărmul cu pietre
le-am strâns la piept
recunoscători
împărațeam secunda noastră
pe margine de lume
ne unea
catifeaua din iris

bal

seara își dansa rondelul existențial
dantelând arabescuri
karaoke în fosforescent de lună plină

maestrul de ceremonii
copleșit de cerințe
și dorințe
își spăla fața
în izvorul veșnicului început
foșnete de mătase țiuiau în timpane
polka selecției
în unghere
lasere violete declamau afecțiuni

în codul morse
iar valsul aluneca pe inimi
combustibil insolit
pentru iernile lumii

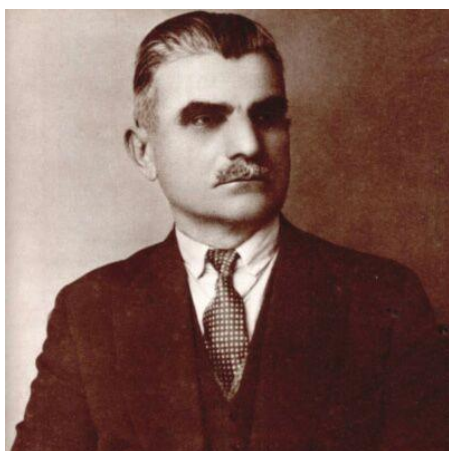
atingându-se din vârful degetelor
în penumbră
ei adunau cu ochii fărăcuvintele
însușindu-și virgule

albatros

venisem a cuprinde soare
și partea-mi de mare
indus în festivalul dantelelor înspumate
fiecare bulă
un sărut început
consumat
pierdut
în ritm amețitor
briza îmi șoptea în ureche
o poveste veche
apa se umpluse de lacrimi
iubire speranță dorință tristețe
regrete sau ură
resemnare
tandrețe
trști albatroși sfâșiau cerul
țipându-și toamna
vapurașe sprintare veneau și plecau
în volte și tangaje
încropeau mariaje
iar eu
în tabloul boem
îmi căutam inima
eșuată la mal
în ultimul nostru val

Influența literaturii române prin poeți precum Coșbuc și Eminescu asupra creației lirice a poetului albanez Asdren

Oana GLASU

Asdren – pseudonimul literar al lui Aleks Stavre Drenova – s-a născut la 11 aprilie 1872, în satul Drenova din județul Korça. Începând cu a doua jumătate a secolului XIX, albanezii din sud, cu precădere cei din Korça, încep să emigreze în țări precum Egipt, Bulgaria, SUA, în timp ce România devine țară preferată pentru emigranții albanezi, aici formându-se o colonie albaneză foarte activă. Asdren sosește la București în toamna anului 1885, unde lucrează ca ucenic la cafeneaua unui albanez numit Eftimie Kosta, apoi se angajează vânzător într-o cofetărie. Dorul de țara natală îl copleșește pe

parcursul întregii tinereți, însă Bucureștiul începe să reprezinte pentru Asdren oportunitatea pentru îndeplinirea vocației de scriitor, mai cu seamă că în București, grație toleranței din partea statului român, numărul mare de albanezi sosit în capitală avea posibilitatea să se organizeze în asociații și uniuni în scopul dezvoltării unor activități patriotice.

În anul 1887, la Brăila apare primul număr al săptămânalului „Drita” (Lumina), urmat de revista în patru pagini „Shqiptari” (Albanezul), publicată la București sub coordonarea lui Nikolla Naço, la care Asdren va lucra ca traducător, iar imediat după fondarea revistei, Nikolla Naço întemeiază o școală serală unde tinerii albanezi urmăreau discursurile unor autorități științifice române ale vremii, precum: Hașdeu, Vasile Alecsandri etc.

După absolvirea studiilor universitare la Facultatea de Științe Politice a Universității București, Asdren, împreună cu prietenul său, Kristo Anastas Dako, fondează în 1899 Cercul studenților albanezi, care, în martie 1902, se va schimba în Asociația „Shpresa” (Speranța). Anul 1905 îl

găsește pe Asdren profesor de limba albaneză la Constanța, iar în 1906 este ales președintele asociației „Drita” (Lumina) și începând de atunci, Asdren devine unul dintre cei mai activi intelectuali ai mișcării naționale albaneze, ocupând în 1927 și funcția de secretar al consulatului albanez, numire făcută de către Ministerul de Externe al Albaniei.

Din punct de vedere literar, creația lui Asdren cunoaște mai multe faze, prima fiind desemnată de volumul de poezii „Reze dielli” (Raze de soare), apărut la Tipografia Centrală, în București, 1904, dedicat eroului național albanez, Skanderberg, și care este primit bine de criticii vremii, plasându-l pe Asdren în fruntea poezilor albanezi. Volumului de debut îi urmează, ca etapă, „Ëndrra e lot” (Vise și lacrimi), București, 1912, volum ce marchează maturitatea artistică a poetului, apoi trecerea la un alt nivel stilistic și al folosirii tehnicilor poetice, marcat de al treilea volum „Psallmë murgu” (Psalmul călugărului), București, 1930, considerat conform părerii criticilor literaturii albaneze, apogeul creației asdreniene și în fine, a patra perioadă a creației lui Asdren este încununată cu volumul „Kambanat e Krujës” (Clopotele din Kruja), publicat postum de către Rexhep Qosja, în 1971.

În mod firesc, pentru că cea mai mare parte din viață și-a petrecut-o în România, creația lui Asdren va fi influențată de literatura românească, tradițională și contemporană, acest aspect fiind remarcat încă de la debut, când apar elementele unui romantism național determinat de influența poeziilor lirice ale poetului și dramaturgului Vasile Alecsandri. De exemplu, în poezia „Kënga e bashkimit” (Cântecul unirii) din volumul „Vise și lacrimi” se vede clar influența poeziei „Hora

unirii”. În ipostaza poetului implicat profund în procesele sociale, Asdren se alătură lui George Coșbuc, poet al țăranimii române. Faimosul poem al lui Coșbuc „Noi vrem pământ” își găsește rezonanță în poezia „Zëri i kryengritësve” (Glasul răsculaților) a lui Asdren.

În timp ce versurile lui Coșbuc evocă, prin legământul profund al țăranului cu pământul, o alură poporanistă, versurile lui Asdren evocă prin pământ imaginea patriei și a drape-lului, iar, având în vedere condițiile în care scria Asdren, precum și nevoia de a sluji de urgență o cauză prin versuri, observăm că ceea ce îi trebuia poetului era preluarea unui model și nu a unei atmosfere.

Iată cum exprimă Coșbuc moti-varea țăranului român față de pământul căruia i s-a dedicat în limitele sacri-ficiului existențial:

*Pământul nostru-i scump și sfânt
Că el ni-e leagăn și mormânt
Cu sânge cald l-am apărat
Și câte ape l-au udat
Sunt numai lacrimi ce am vărsat.*

La Asdren, ce-i mai scump și sfânt se manifestă astfel:

*Când steagul roșu-negru se ridică în val
și când apare-n frunte vulturele bicefal
pământul când tremură, tunurile când vedem
noi cu toții laolaltă nu ne ascundem,
ci, steagul, vii ori morți,
ca să salvăm, cădem.*

Și tot referindu-ne la poezia „Noi vrem pământ!”, care reprezintă de altfel cel mai frumos strigăt de revanșă lansat cu fermitate împotriva nedreptății, strigăt demn de un popor ce de-a lungul istoriei impune o supraviețuire prin cultul sângelui și sudorii, observăm cum, la rândul său, Asdren

captează același element ca și toate celelalte elemente derivate de glasul teribil: *Că vrem pământ!*, substituit fiind în versurile sale printr-o cerere indicată de contextul patriei: *Că vrem arme și pâine!* Următorul exemplu arată cum se reflectă în mod ideatic, într-o tentativă de adaptare, conținutul, ideologia și spiritul artistic al poeziei lui Coșbuc în poeziile lui Asdren:

Noi vrem pământ

*Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
și ham de cai și jug de boi
Băieții tu-n război ni-i duci
pe fete ni le ceri
voi ne-ați scos din case goi
în ger și-n vânt
n-avem nici vreme de închinat
și m-ai scuipat și m-ai bătut
și câine eu ți-am fost.*

Glasul răsculaților

*Viața ne-o ducem în răbdări
prin sudori, greutăți și mari încercări
noi sângele ni-l vărsăm,
voi numai averi
Un bărbat de pe fața pământului
noi cu lacrimi, ei cu onoarea
nici casa nu-i a noastră de tot,
oricând le place, afară ne scot
muncă tot ne cer,
n-aveți inimă nici suflet în voi,
durere nu simțiți.*

Raportul Coșbuc – Asdren se reflectă și în poezia *Liderilor trădători*, prin mesajul pe care poetul Asdren vrea să-l transmită; un mesaj de protector către omul de rând, un mesaj de acuzator către desfigurarea celui ce se crede conducător al destinului și care de fapt distruge comoara adevărată a valorilor de om și de neam. Iată așadar răzbunarea în versurile lui Asdren:

*Păcatele ce-n spate și-n suflet voi cărați
nici jos în iad nimic nu vi le scoate,
nici apa mării să le spele nu poate,
blestemul ce vă leagă-n lung și-n lat
să nu trecem de limita răbdării*

ca în sfârșit să culegeți ceea ce ați semănat”, inspirate tot din versurile poeziei „Noi vrem pământ!”:

*Să nu dea Dumnezeu cel sfânt
să vrem noi sânge, nu pământ!
când nu vom mai putea răbda,
când foamea ne va răscula,
hristoși să fiți,
nu veți scăpa nici în mormânt,*

deci remarcăm o evidență a aceleiași climat de ură și epuizare.

Poeziile iubirii sunt un alt moment al descoperirii convergenței între cei doi poeți. Astfel sentimentul iubirii în poeziile de acest gen însuflețește subiecte pe care ambii poeți le îmbracă într-o atmosferă idilică cu puritate și bucurie de viață. Dacă la Coșbuc atitudinea față de oglindă a unei tinere fete se manifestă astfel :

*Iată-mă! Tot eu, cea veche!
Ochii? Vai ce mai pereche!
Și ce cap frumos răsare
Nu-i al meu? Al meu e oare?
Dar al cui! Și la ureche uite-o floare,*

iată cum se vede la Asdren o fată tânără în apele dimineții:

*Ce mai fată se gândește!
Mai frumoasă ca ea nu-i!
La obraji când se privește
De haz mare se voiește
Și se pierde-n visul dorului
Zău, alta ca ea nu este.*

Poezia lui Asdren va fi influențată simțitor și de poezia eminesciană. Se pare că Eminescu începe să se infiltreze în versurile lui Asdren, chiar în momentul când poezia sa reflectă în mod vădit profilul poetului George Coșbuc, ceea ce ne determină să presupunem că îndreptarea poetului albanez înspre literatura română este graduală, chibzuită și de orientare ascendentă către unele modele-vârfuri ale acestei literaturi. Asdren inițiază procedeul confruntării și discordanței totale între trecut și actualitate, mijlocind antiteza efectelor contrare, procedeu în plină manifestare în poezia lui Eminescu. Antiteza era un procedeu răspândit pentru efectul artistic la romanticii europeni, însă la acești doi poeți balcanici insatisfacția pentru prezent reprezintă în primul rând reacția de revoltă pentru valorile neamului încrustate în icoana trecutului, revărsate în zadar asupra unui prezent gol în virtuți și desfigurat în fapte adevărate. Eminescu fiind un bard al sufletului românesc nu putea să simtă decât astfel trecutul, adică un prilej de mândrie și un factor de acuză cu puternice semnificații naționale.

Pe de altă parte, Asdren provine dintr-o literatură în substratul căreia cultul lui Scanderbeg este țesut în lung și în lat de umaniști, posteriori epocii glorioase până la romanticii renascențiști contemporani lui Asdren, păstrându-se și astăzi, cu precădere la Ismail Kadare, scriitor albanez tradus aproape integral și în România.

În general, ideile urmărite de Asdren la Eminescu se vor accentua în

unele poezii de concepție profund romantică. Una dintre aceste poezii este *Ultima dorință*, care transmite cu precizie ecouri din atât de cunoscuta poezie a poetului român, *Mai am un singur dor*, iar pentru exemplificare redăm ambele versiuni:

*Mai am un singur dor,
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării.
Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin*

(M. Eminescu
– *Mai am un singur dor*)

*Unde-și face codrul umbră,
Unde liniștea domnește,
Unde crește floarea cea frumoasă
Și-al muntelui vânt nu oprește.
Acolo fraților îmi doresc,
Când o să mor, să mă sting,
Mormântul mie să-mi săpați,
Să mă odihnesc cum m-am visat.*
(Asdren – *Ultima dorință*)

Din punct de vedere al pactului poetului cu natura, observăm atât la Eminescu cât și la Asdren, pactul cu pământul matern și cu legăturile misterioase ale originii. Pentru Asdren, un poet înflăcărat de dorul patriei în exil, moartea este mai dulce în mijlocul naturii din patrie, pe când la romanticii europeni evadarea în natură nu este conturată în astfel de repere; ba chiar, ei pledează pentru călătorii și divagări exploratorii în țări depărtate.

Dorința lui Asdren trebuie deci privită numai în acest sens pe care ni-l întărește însuși poetul cu o poezie publicată în volumul „*Visuri și lacrimi*” (Ëndrra dhe lotë), certificând astfel testamentul poetic al acestei dorințe:

*De aş putea, of, acolo de-aş putea,
Unde mi-s neamul şi rădăcina,
Să-mi sfârşesc zilele în acel pământ,
Ce mi-l aduc aminte tot plângând.*

Observăm aşadar, că această poezie este scrisă într-un spirit apropiat cu cel eminescian, deşi în substrat posedă multe aspecte universale. Cu toate acestea nu trădează, dar nici nu depăşeşte unele aspecte strict autentice din spiritualitatea artistică românească, iar în acest context putem aprecia concepţia frumosului relativ a lui Baudelaire: *Pentru a judeca o operă de artă, critica nu ar trebui să fie decât relativistă, dat fiind că nu există un frumos unic, ci frumuseţi mereu noi, strâns dependente de timpuri şi locuri. Fiecare secol, fiecare popor posedă expresia propriei frumuseţi.*

O altă poezie a lui Asdren purtând o clară amprentă eminesciană este *Veneţia* (M. Eminescu) – *Venetik* (Asdren), o poezie care pe lângă marele regret mărturisit faţă de splendoarea unui oraş de farmec pierit, pare să trezească o mare stare sufletească şi nu numai, care în poezia franceză, de pildă, începuse să prindă rădăcini adânci.

Eminescu:
S-a stins viaţa falnicei Veneţii!

Asdren:
S-a stins fâlnicia ta, o, Venetik!

Poezia „*Moştenirea*” a lui Asdren conchide într-un fel revolta de inspiraţie romantică, împrumutată şi pentru acest caz de la Eminescu, în calitatea sa de poet consacrat al acestor efecte în adevărata efuziune artistică, de exemplu în *Scrisoarea III*:

*O, eroi! care-n trecutul de mărire vă
adumbriseţi (Eminescu, Scrisoarea III)
O, umbre sfinte ale bărbaţilor distinşi
(Asdren, Moştenirea)*

*Când vedem că toţi aceia care vorbe
mari aruncă (Eminescu)
Care-şi deschi gura mare cu limba cât
o lopată (Asdren)
Bâlbâiţi cu gura strâmbă sunt stăpânii
acestei naţii (Eminescu)
Ai statului stăpâni cu salivă pe buze ca
nişte şerpi veninoşi (Asdren)
Numai banul îl vânează şi câştigul fără
muncă (Eminescu)
Se hrănesc ca paraziţii fără să facă
vreo muncă (Asdren) etc.*

Melancolia din poezia *Pe lân-gă plopii fără soţ*, în efectul ei de înălţare, pare să nu-l fi lăsat indiferent nici pe Asdren, acest fapt întărind, dacă mai era nevoie, ideea că poetul albanez s-a apropiat deopotrivă de scriitori reprezentativi, dar şi de unele modele ale scrierii acestora.

*Pe lângă plopii fără soţ
Adesea am trecut.
Mă cunoşteau vecinii toţi,
Tu nu m-ai cunoscut.
La geamul tău ce strălucea
Privii atât de des.
O lume întreagă-nţelegea,
Tu nu m-ai înţeles.*

*O clipă părea un veac întreg
Când pe lângă plop stăteam să te aştept
Căţi treceau pe drum! Rămâneam uimit
Nu erai nicăieri, niciunde nu te-am zărit
În lacrimi ca un prunc ţie mi te-am rugat.*

Printre elementele minore, dar de un oarecare efect împrumutate de Asdren din poeziile lui Eminescu este şi exclamaţia confesională, lamartineană a clipelor pierdute: *De câte ori, iubito, redată astfel la Asdren: De câte ori stăteai să mă aştepţi / în acele locuri pline de amintiri...*

Un alt poet român care a lăsat urme în creaţia sa a fost, fără îndoială, Tudor Arghezi, influenţă simţită înde-

osebi în al treilea volum, *Psalmul Călugărului*, apărut la trei ani după ce Arghezi publicase *Psalmul de taină*, titlul sugerând o altă asemănare. S-a observat de altfel, interferența și cu cel mai renumit simbolist român, Alexandru Macedonski, iar poezia *Excelsior* este relevantă în acest sens.

Problema influențelor în poezia lui Asdren trebuie acceptată fără niciun complex, întrucât încercarea de contradicere a influenței unei literaturi asupra altei literaturi, ar însemna într-adevăr o problemă de nesinceritate, ori rolul influențelor este important pentru toți creatorii și toate literaturile cărora le aparțin. *Ca în orice domeniu al activității umane și în câmpul literaturii sunt aproape imposibile aparițiile creatorilor cu desăvârșire originali*, consideră profesorul Rexhep Qosja, fără a încerca prin această afirmație să-l scuze pe poetul Asdren de ceva ce nu a săvârșit voită spre a fi acuzat sau sancționat.

Cu o poezie de o estetică nu tocmai complicată, traversată de epitete și metafore aproape de concret, Asdren își va căuta singur locul în panteonul propriilor sale valori, definindu-se ca un poet dacă nu cu har divin, ca un poet care mergând pe drumul crucii în numele celorlalți, a găsit lumina în auto-sacrificiul, care pentru el, l-a reprezentat poezia.

În fine, ca un fapt divers, s-a observat că în situația vizitelor oficiale la nivel înalt dintre demnitarii celor două state sau a întrecerilor sportive, când protocolul impune intonarea imnurilor, muzica imnului albanez este identică cu melodia *Pe-al nostru steag e scris unire*, compusă de Ciprian Porumbescu. Versurile au fost traduse de către Asdren, ulterior adaptând textul așa cum îl cunoaștem astăzi drept poezia, „Flamuri kombëtar” (Drapelul național), publicată mai întâi într-un ziar

albanez din Sofia (Libertatea Albaniei), la începutul anului 1912, dar care devine imn oficial începând cu data de 28 noiembrie 1912, odată cu declararea independenței Albaniei, un vis de secole, împlinit în primul rând cu sprijinul României.

BIBLIOGRAFIE

- Bala, Vehbi, Lidhjet kulture shqiptaro-rumune, 1964.
 Bulo, Iorgo, Nga korrespondenca e Asdrenit, Tirana, 1972
 Bușulenga Dumitrescu, Zoe, Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturi străine în periodice, București, 1980
 Demarku, Ismet, Rilindja Kombëtare Shqiptare. Coșbuc, George, Opere.
 Eminescu, Mihai, Opere.
 Le romantisme européen, Nouveaux Classiques Larousse, Paris, 1978.
 Maksutovici, Gelcu, Istoria comunității albaneze în România, București, 1992.
 Petoshati, Elida, Aspecte ale culturii europene în publicațiile albaneze din România – sec XX.
 Qosja, Rexhep, Panteoni i rralluar, Tirana, 1990.
 Topçiu, Luan, Sentimentul dorului la Asdren, Poradeci, Kuteli.

Proză

Corcodușii în floare

Mihaela ALBU

Gândindu-se la sfârșitul romanului (gânduri suprapuse însă peste cele neformulate propriu-zis în cuvinte), Sabina se așează la masa de scris. Reciti fragmentul în care încerca să exprime în vorbe meșteșugite un preaplin sufletească al celui ce-și amintea după douăzeci de ani o seară în care, adolescent, a îndrăznit un prim sărut. Un adolescent al anilor comuniști, ani în care tinerii simțeau (indiferent de regim politic, de crize social-economice, de lipsuri, de sărăcie etc., etc.) aceiași fiori și cutezau să viseze că vor trăi fericiți „până la adânci bătrânețe.” Personajul ei era unul dintre acești tineri, ajuns la maturitate acum, dar trăind încă nostalgia unei serii în care înfloriseră corcodușii. Ea recitea și se transporta pe sine în lumea personajelor sale:

Corcodușul este pomul cel mai banal cu putință. El crește absolut în orice grădină de la noi fiindcă nu ne cere să-l sădăm, nici să-l udăm sau să-l îngrijim. Pentru că nu are nevoie de o atenție specială, adesea îl ucidem cu disprețul nostru. Uneori nici nu-l vedem, dar de cele mai multe ori îl smulgem fără milă. „Iar s-au înmulțit puii de corcoduș”, spunea mama și tata pe dată pornea la atac. Pe cei abia înfiriți îi scotea ușor din pământ, cu rădăcină cu tot căci altfel „știi bine ce repede dau” mai zicea mama și „ceva mai de soi s-ar usca imediat, dar ăștia parc-ar avea nouă suflete.” Mai greu era cu cei crescuți deja, scăpați din

neatenție sau prea multe treburi, din celălalt an. Pe aceia trebuia să-i scoată cu hârlețul, dar tata nu se lăsa până nu termina treaba cum se cuvine. Adică până nu ducea la bun sfârșit tot ce-i spusese mama. Credea că a curățat toată grădina. Și totuși... prin colțuri mai scăpaseră câțiva pui, dar și unul mai bătrân ce reușise să se strecoare chiar lângă colțul casei, salvat cine știe cum la rândul său, în ani, de urgența bunicii.

Căci așa era obiceiul la noi cu corcodușii și cine știe dacă numai la noi? Mânia omului asupra lor ținea numai atât cât erau pui sau foarte tineri. Odată scăpați, puteau crește în voie, fără teama de a fi tăiați. Ceva se întâmpla totuși. Ajunși mari, rareori rămâneau cum se născuseră, căci oamenii observaseră că e cu puțință să le schimbe înfățișarea, dându-le un destin mai de soi. Adică – altoindu-i. Un corcoduș care, de altfel, nu se rușinase niciodată cu numele său, devenea peste noapte un pom mai nobil – cireș sau cais, de exemplu.

Și totuși... bătrânul nostru corcoduș de la colțul casei rezistase, cum am mai spus, la toate câte s-ar fi putut abate peste el. Nici o nouă idee a oamenilor nu-l schimbă și el reușise să rămână exact ceea ce se născuse – un banal corcoduș. Da, era banal aproape tot anul și chiar mereu amenințat să fie pus pe foc de îndată ce i se usca vreo creangă, dar cu fiecare primăvară își câștiga încă un an de existență.

Pentru că primăvara el... înflorește!

Sabina își ridică privirea de pe manuscris și simți parcă în nări mirosul florii de corcoduș. Își aminti pentru o clipă de propria adolescență într-un oraș de provincie care încă mai păstra grădini pline de pomi fructiferi. Primăvara, ei izburneau într-un torent de floare ce umplea de miresme tot orașul și aprilie era atunci luna pe care ai fi vrut s-o visezi apoi toată viața.

Ajuns scriitor, și pentru personajul ei „fragmentul” acela de viață îi trăia în suflet și dorea să-l facă să devină viu în scrisul său. În orașul mirosind a flori, el trăise clipa primului sărut și despre seara aceea scrisese Sabina și recitea acum:

Prins cum sunt în fiecare zi de atâtea și atâtea treburi neterminate parcă niciodată, nu m-am mai gândit de mult la corcodușul tinereții mele din grădina casei părintești. Stând la fereastra biroului în care lucrez (la o editură cunoscută, fiind eu acum unul dintre directorii ei și din când în când unul dintre scriitorii cu cărțile epuizate), de la fereastra aceasta, deci, îmi dau seama abia acum că n-am văzut niciodată un pom înflorit. Este o seară de aprilie și mă grăbesc să termin toate proiectele începute azi dimineață. Deschid fereastra, dar din stradă nu vine decât miros de benzină și de praf. Îmi arunc ochii pe calendarul de pe birou: 5 aprilie. În clipa următoare simt, venind parcă din altă lume, un miros de flori de corcoduș. Pentru un moment privesc din nou pe fereastră și parfumul dispare înlocuit de mirosul puternic de fum și benzină. Închid ochii și parcă sunt din nou, imediat, sub bătrânul corcoduș cu douăzeci de ani în urmă. De data aceasta, și dacă aș privi pe fereastră, l-aș vedea tot pe el. Stă acolo neclintit, prezență continuă în sufletul meu, negru în noapte, înveșmântat în alb parfumat. Sunt din nou așezat pe banca pe care o aveam

acasă și plămânii mei aproape că se sparg de parfumul nopții. Nu deschid ochii, dar pentru o clipă realizez totuși că e mult timp de când n-am mai văzut în mine albul acelor flori. Am acum patruzeci de ani, ceva din aspectul meu exterior s-a transformat încetul cu încetul, dureri „nobile” de spate mă încearcă adeseori și totuși ... acum mă simt exact ca în noaptea aceea. Dacă la optsprezece ani gândești într-un fel și la patruzeci în alt fel, apoi cred că la orice vârstă poți retrăi în inimă încă o dată și încă o dată aceleași sentimente.

Mai ales dacă ele au fost adevărate și tu știi asta.

Dar cum deosebim adevărul de închipuire? Poate că numai prin trecerea timpului... Prin verificarea pe care o face această trecere.

Sunt așadar peste douăzeci de ani (mai exact douăzeci și doi, chiar astăzi) din seara care a însemnat începutul vieții noastre unul pentru celălalt și eu simt lângă mine, în mine, peste mine parfumul florilor mici și albe, așa cum simt încă – și niciodată nu se va putea șterge – parfumul buzelor unei fete de optsprezece ani. Văd în același timp, sclipind în noapte, mici și albi, dinții ei deschiși tot timpul în zâmbet.

Pe dinafară sunt un zgârcit la vorbă, un dur. Sunt totuși, este adevărat că de nebănuit, un romantic. Numai că, în ziua de azi se pare că a devenit cam de rușine să te arăți un sentimental, un sensibil. Ne stă mai bine dacă îmbrăcăm cămașa durității. Chiar și în scris. Cine mai apreciază un text despre o iubire romantică? Sentimentele umane? Un plan secund față de politic, de social, de economic! Un aspect desuet al vieții noastre. Mult mai bine e văzută o poveste ironică, umoristico-parodică sau chiar... porno. Și totuși... omul real nu-și pune propria viață și propriile simțăminte pe planul al doilea, la „și altele” și nu râde de

sine însuși, chiar dacă uneori gândul îl mai duce la câte o scenă dintr-un film pe vremuri interzis. Viața omului se compune din iubire și din dorința de a fi iubit; din aspirația la iubirea supremă. Dacă renunțăm la iubire în scrisul nostru sau dacă o punem undeva, în fundal, părem mai interesați. Cui îi mai dă mâna să vorbească fără rețineri despre sine? Despre dragoste cu atât mai mult.

Corcodușii s-au banalizat prin ușurința cu care apar peste tot, prin numărul lor. Dar iubirea? Oare tot ce este rar înseamnă că este și de preț?

Toate acestea și încă multe altele îmi trec prin minte privind (cu ochii închiși) pe fereastra larg deschisă spre noaptea de aprilie. Este o noapte bucurărească de acum, dar pentru mine este noaptea tinereții mele de atunci.

Ne întâlniserăm pe stradă din întâmplare sau poate un instinct ne mânăse unul către celălalt? Cuvintele, frazele schimbate sunt un veșmânt cenușiu pentru emoțiile noastre gata să ne spargă pieptul. Suntem colegi deja de trei ani, o urmăream cu privirea oriunde ne întâlneam, mă gândeam la ea, o visam, dar parcă niciodată n-am simțit-o mai aproape. Râsul ei ce se deschide în strălucirea dinților mici îmi răsună în urechi parcă din totdeauna. Tresar de câte ori îi aud vocea și parcă mi se oprește respirația când o văd.

Sabina își ridică din nou ochii de pe hârtia ce conținea gândurile unui bărbat, odinioară îndrăgostit adolescent. Își amintește și de adolescența ei, de primii fiori ai dragostei, și meditează acum cât de mult credea atunci în visele ce îi stăpâneau gândurile.

Personajului ei, o zi anume din calendar îi trezise în suflet vraja primei atingeri și noaptea care a urmat petrecută aproape toată sub bătrânul corcoduș în floare.

Mirosul lui îi va fi pentru totdeauna legat de acel prim sărut.

„Primul sărut!” La primul ei sărut nu se mai gândise de mult. Acum stătea tot la masa de scris și, corectând fragmentul de roman în care cei doi fuseseră fericiți, ea își îndreptă gândurile – pentru câteva clipe – la acel timp. Dar nu, nu voia să-și mai amintească, deși fusese îndrăgostită cu adevărat. Dezamăgirea era însă mai puternică acum decât bucuria simțurilor și a sufletului de atunci. După acel prim sărut, a urmat o perioadă în care ea îi spunea clipei „Oprește-te!”, în care el tremura la fiecare atingere, în care ea visa cu ochii deschiși la ziua în care își vor uni viețile, în care el îi aducea flori și îi spunea că nu există pe pământ o floare mai frumoasă decât ea, în care ea rememora, cu ochii închiși, fiecare gest și fiecare frază a lui, în care el ...

„Nu, el, cel de atunci era numai închipuirea mea! Oare când a fost el cel adevărat? Când îmi spunea că mă iubește, că nu mai poate dormi dacă nu mă vede sau când mă omora cu gelozia lui bolnavă, ori când îmi cerea să scriu pentru el? „O femeie trebuie să stea acasă, să-și îngrijească soțul, iar tu, dacă ai talent, poți scrie, dar mai bine mă semnezi pe mine, așa lumea o să ne respecte pe amândoi. Eu sunt capul familiei și eu trebuie să fiu în frunte.” Astfel de fraze auzise tânăra soție de atâtea ori, încât i se întipăriseră în minte. „Nu, categoric nu! Nu trebuie nici măcar un moment să-mi mai amintesc de vremea aceea.”

Sabina reciti încă o dată ultima frază din fragmentul la care scria. Punctul de vedere în roman: al bărbatului. Așa voia ea, poate, să descifreze, să cunoască, să înțeleagă ceea ce ascunde sufletul unui bărbat.

„Misterul masculin există! Cel puțin pentru o femeie. Cele două entități-pereche și totuși atât de diferite.”

(Fragment din nuvela *Dansul*)

Casa de pe strada teilor

Veronica BACIU

Noaptea se așeza indiferentă peste tufele de regina-noptii, petunii, cârciumărese, crescute anapoda, chiar și pe la temelia zidurilor. Curtea era străjuită de două alei vechi de beton, una care ducea spre poartă și alta, perpendiculară, care ducea spre acareturile care mai rămăseseră în picioare: o bucătărie de vară, un șopron, o magazie care abia se mai ținea în câteva uluci albiți de ploi și de timp. În spațiul mărginit de cele două alei se lăfăia vegetația crescută în neștire, nestingherită de nici o intervenție umană. Doi-trei copaci anemici se amestecau cu ierburile și florile laolaltă, dar nu aveau nici pe departe prestanța nucului bătrân ce străjuia de mulți ani curtea. De jur împrejurul lui pământul era bătătorit și iarba nu mai creștea.

Sub nuc în fiecare vară se instala masa lungă din fier forjat, acoperită cu o mușama, și băncile din lemn de brad, peste care fiecare generație mai dăduse un strat de vopsea, peste lacul inițial, menit s-o înprospăteze, s-o aducă la viață. În jurul mesei mai apăruseră de curând câteva scaune albe din plastic, cu spătarul larg, peste care se pliau niște pernuțe subțiri din burete. Dincolo de acareturi, în spatele unei porți ruginite din drugi de fier, începea câmpul, ars, scuturat de vânturi și ploi, mărginit de tufe răzlețe de răsură, de corcoduși pitici, boji și salcâmi. Era un hectar și ceva de teren pe care doar șobolanii, nevăstuicile și alte lighioane își aveau sălașul. Uneori, noaptea,

dinspre negurile salcâmlor mai venea câte un țipăt de cucuvea ce-și căuta liniștea printre apele nopții.

Aici, cândva, fusese mult pământ, pe care se bătuseră vii ce rodeau an de an și umpleau butoaiele cu vin pentru cârciuma din casa lui Costică Bibianu. Costică o moștenise de la tatăl său Efimov, ofițer al armatei române în primul război mondial, de care s-a ocupat după ce fusese lăsat la vatră și căpătase infirmitatea care-l făcuse inapt pentru armată. Ea a fost preluată apoi de copii și nepoți, rechiziționată de nemți în timpul celui de-al doilea război, apoi, după ce au venit comuniștii, a devenit spațiu locativ pentru diferite familii cărora statul le oferea, contra unei chirii, o locuință provizorie, pentru că tot ceea ce prisosea și venea de la chiaburi trebuia împărțit ca bun obștesc. În timpul colectivizării terenul a intrat în proprietatea statului și a fost divizat în mai multe loturi. Cert e că din documentele Primăriei nu a mai putut fi recuperat decât acest teren situat în aceeași arie cu casa.

Dacă priveai dinspre măgurile ce mărgineau acest teren, casa părea mică, neajutorată, învinsă de timp. În ultimii ani două dintre nepoatele lui Costică Bibianu, surori, născute pe strada Teilor, numărul 21, încercau să-i dea cât de cât viață, așa cum se putea în vremurile de acum... Prima dintre ele, Lia- cea mare-, licențiată în științe economice, căsătorită în București, după ce-i murise soțul luase hotărârea

să-și vândă apartamentul și să se întoarcă aici. Avea două posibilități: să reînvie casa copilăriei sau să-și cumpere o locuință nouă, dar să rămână aproape de locurile astea care fuseseră ale părinților și bunicilor ei, aproape de crucile înnegrite de timp ce așteptau netulburate în cimitirul de la marginea orașului. Casa fusese locuită de o verișoară din partea mamei care crescuse mai mult în casa lor, nu se căsătorise niciodată, dar care nu avusese niciodată puterea să facă ceva, ci doar asistase neputincioasă la trecerea anilor. Avea 68 de ani, o mică infirmitate care-i afecta piciorul stâng și trăia dintr-o amărățată de pensie de handicap. Cândva, în tinerețe, mai lucrase pe ici pe colo, cel mai mult la un azil de bătrâni, azi Cămin social, dar o disponibilizaseră înainte de a apuca să iasă la pensie. Anii de muncă, nu foarte mulți, se cumulară cu ce-i revenea pentru handicap într-o singură pensie.

Anii de muncă la azilul de bătrâni parcă-și puseseră amprenta, părea un pic ciudată, înstrăinată de lume, chiar se izolase în ultimul timp, dar ascundea atâtea povești și lucruri de dăruit cât pentru încă o viață. Dacă folosesc la ceva lucrurile astea pentru a reuși în viață... Zoicăi nu-i folosiseră la nimic. Toată viața și-o petrecuse aici, nu se mișcase din orașelul ăsta amărât de câmpie, nici nu sperase mai mult de la viață, dar nici viața nu-i oferise prea mult. Hotărârea Liei de a se întoarce o luase prin surprindere, o descumpănise puțin. Știa că nu are nici un drept să stea acolo mai mult decât i-ar fi permis verișoarele, dar în același timp nu știa cum o să se adapteze la noua situație, se învățase cu singurătatea ei.

Lia, odată ajunsă aici, luă act de noua realitate și se apucă de treabă cu o râvnă care venea în primul rând din dragostea și responsabilitatea pe care o simțea față de tot trecutul familiei ei, convinsă până la urmă că cineva din afara ei stabilise ca lucrurile să se întâmple astfel. În primul rând înlocui tabla de pe casă, schimbă tocăria avariata, înlocui gardul de la stradă cu unul nou, înalt, solid, care nu mai amintea nimic de cel vechi, parcă era o fortăreață ce închidea îndărătul lui un timp care nu era al tuturor. Apoi zugrăvise și aranjase două dormitoare, bucătăria, holul în care altă dată “fetele” își beau cafeaua, jucau Remi și Whist până spre dimineată. Camerele nelocuite, inclusiv “prăvălia”, un spațiu de 30-35 m², care servise ca spațiu pentru cârciumă, fuseseră eliberate de lucrurile uzate, desperecheate, care nu mai aveau nici o utilizare și care se strânseseră în timp. Au muncit mult, au trebuit să-și ia ajutoare ca să vopsească tocăria, podelele, să curețe covoarele, să înlocuiască perdelele. Au aruncat multe lucruri, pe altele le-au dat de pomană, dar le-au păstrat pe cele la care nu puteau renunța și le-au adăpostit cu mare grijă în podul casei. Acolo stăteau mormane de alte lucruri prin care nu mai umblase nimeni de zeci de ani. Le lăsaseră așa, nu mai aveau energie pentru toate.

Încet-încet începeau să se îngăduie, multe lucruri le făceau împreună. Făceau dulceturi, compoturi, murături împreună, seara sporovăiau la o ceașcă de ceai, în fața televizorului. Erau totuși diferite, dar pentru fiecare viață căpătase culoare. Lia era mai vorbărească, avusese parte și de dragoste și de distracții. Cât trăise Stefan, soțul ei,

mergeau vara la mare, iarna la băi, le plăcea să meargă din când în când la restaurant, își serbau zilele onomastice cu mulți prieteni și nu rataseră niciun revelion. Îi plăcea să cânte, era cea mai mare desfătare a ei și o apuca și acum din când în când, dar se oprea când citea dezaprobarea pe fața Zoicăi. O înțelegea și pe ea, că nu gustase prea mult din bucuriile vieții, rămăsese cu aceleași inhibiții și frici aproape bolnăvicioase de când erau niște fete și Zoica se rușina să-și scoată rochița la plajă, la fel cum dispărea, la liceu fiind, ori de câte ori în grupul lor apărea un băiat sau se vorbea despre hârjoneli nevinovate, sau simple ocheade între o fată și un băiat. Ea avea gesturile și precauțiile celor maturi, parcă nicio dată tinerețea nu-i susurase în sânge. Se învățaseră cu ea și nu se mai mirau de nimic, nici nu mai încercau s-o schimbe. Mama ei murise pe la 4-5 ani ai ei, se îmbolnăvisese de plămâni și pentru că era periculos pentru copil, o aduseseră în casa Domnicăi, soră-sa, să crească cu fetele ei. După moartea mamei, taică-său s-a însurat, a făcut alți copii și a uitat de Zoica, pretextând că Zoica stă acolo pe dreptul nevastă-si de la părinții ei, nu din mila rudelor.

De crescut, crescuse singură, fără afecțiunea celor din jur. Domnica, nu demult căsătorită, era miloasă, doar era fata sărmanei sale surori, dar era o femeie de lume, ieșea foarte des, era preocupată de cum arată în primul rând și pe urmă de copii, așa că Zoica era mai mult în grija femeii din casă. Mai târziu, când au apărut proprii copii, Lia și Silvia, la o distanță de patru ani, una de alta, Zoica i-a fost un sprijin în plus. Și acum, în casă, printr-o înțelegere tacită, tot Zoica cu figura ei liniștită și

gravă ducea greul: ea făcea piața și plătea facturile, făcea focurile iarna, cărând pe alea dinspre magazie lemnele tăiate și mărunțite din timpul verii, mergea la biserică, făcea colivă pentru pomenirea morților. Lia era cea care se trezea mai târziu, iarna își bea cafeaua în pat, stătea toată ziua călare pe telefon în lungi conversații cu soră-sa Silvia, cu nepoții, cu tot felul de prieteni pe care-i invita s-o viziteze, spre disperarea Zoicăi. Lia avea și ea darurile ei din care ar fi vrut să se împărtășească toată lumea: gătea foarte bine, știa tot felul de rețete, să încropească tot felul de aperitive din te-miri-ce, să facă tot felul de prăjituri, pe care le și savura cu multă poftă, de altfel, știa să facă atmosferă în jurul unei mese, de parcă toată viața ei fusese (poate chiar fusese într-un fel) maestru de ceremonii. *Leită mama Domnica*, așa spuneau Zoica.

Trecuse de miezul nopții. Lumina încă mai răzbătea din holul casei vechi de pe strada Teilor, numărul 21. Glasurile celor trei femei se amestecau cu cele ale copiilor care încă nu ajunseseră la culcare. Zoica încetase să se mai opună pentru că nu avea nici o șansă, o luaseră cu asalt de la începutul săptămânii. Era vară, a doua vară de la marea schimbare. Silvia venise încărcată de bagaje și de toate bunătățile pe care le putuse căra după ea în portbagajul mașinii fiică-si. Urma să se instaleze pentru o vacanță nedeterminată cu cei doi nepoți. Atâtea-i povestise Lia în interminabile lor convorbiri telefonice, încât nu mai rezistase, așteptase cu sufletul la gură să revadă totul. Pe drum, mânată de amintiri, își imagina cum va sta întinsă la soare, direct pe pământ, cum va mânca din

pepenii zemoși și parfumați sub nucul din curte. Se gândea la pământurile întinse care fuseseră cândva ale lor și pe care nu le mai călcase de când era copil.

Fusesse o zi înăbușitoare. Trebăluiseră toată ziua pentru că a doua zi, duminică, Matei împlinea 11 ani. Zoica se trezise cu noaptea-n cap, fiind cea care purta toate grijile și tăiase doi cocoși pe care-i puse la fiert pentru supă. Până se treziseră fetele orânduise prin bucătărie, făcuse aperitive pentru masa de dimineață, în așa fel încât ele mai aveau cafeaua s-o facă după gustul lor. Urmau să facă salatele, să pregătească carnea pentru friptură, să le așeze frumos la frigider pentru a doua zi și mai departe, mai spre seară, se puteau ocupa și de tort. Toată ziua copiii se zbenguiseră zgomotoși și ne-

răbdători în picioarele lor. Seara erau frânți. La fel era și Zoica care, sub pretextul că-i pregătește de culcare, se retrase în dormitorul ei.

Zgomotele nopții încetaseră demult. În iarba grasă din curte tresăreau doar greierii la intervale regulate de timp. Sub nuc urmele zilei ce trecuse rămăseseră din belșug: pahare, coji de pepene, farfurii cu resturi de mâncare, pe sub masă: jucării, o minge, un papuc al Adeluței, scăpat din colții puiului de teckel. Casa rămânea cufundată în întuneric, bătrână și scorjită de vremuri, iar înăuntru lumina scotea fuioare albe, strălucitoare ce învăluiau fețele destinse ale celor două doamne, deasupra lor înălțând parfumul vremurilor de altădată.

Nicolae Grigorescu – *Țărană stand în iarbă*

1 iunie 1909 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și traducătorul **IONEL MARINESCU** (m. 28. 10. 1983, București)

1 iunie 1952 – s-a născut, la Bârza, Olt, poetul **MARIN LANGĂ**

1 iunie 1958 – s-a născut, la Căluși, Olt, poetul **GHEORGHE TRUȚĂ**

2 iunie 1964 – a murit, la București, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (n. 10. 03. 1879, Slatina)

3 iunie 1960 – s-a născut, la Corabia, etnograful, etnomuzicologul și pedagogul **NICULINA MERCEANU**

6 iunie 1941 – s-a născut, la Strejești, Olt, filosoful și logicianul **ILIE PÂRVU**

6 iunie 1948 – a murit, la București, prozatorul și gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat **CONSTANTIN MĂTUȘA** (n. 14. 03. 1899, Izvoru-Gâneasa, Olt)

9 iunie 2014 – a murit, la Slatina, istoricul **PAUL MATIU** (n. 15. 08. 1951, Râmnicu Sărat)

10 iunie 1896 – s-a născut, la Slatina, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (m. 26. 03. 1961, Madrid)

11 iunie 1939 – s-a născut, la Perieți, Olt, poetul, prozatorul, publicistul și traducătorul **ION ANDREIȚĂ**

14 iunie 1970 – a murit, la București, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (n. 20. 02. 1889, Slătioara)

15 iunie 1939 – a murit, la București, scriitorul și gazetarul **NICOLAE M. CONDIESCU** (n. 15. 10. 1880, Craiova)

15 iunie 1998 – a murit, la Slatina, poetul și gazetarul **GEORGE ENACHE** (n. 30. 10. 1936, Ungheni - Argeș)

16 iunie 1944 – s-a născut, la Stoilești (Vâlcea), prozatorul **VIOREL DIANU**

17 iunie 1932 – s-a născut, la Dobriceni, Olt, pictorul **SABIN BĂLAȘA**, (d. 1. 04. 2008, București)

18 iunie 2012 – a murit, la Orlea, Olt, poetul și publicistul **GIL PĂSCULESCU**, pe numele adevărat **GICĂ PĂSCULESCU** (n. 3. 03. 1945)

23 iunie 2000 – a murit, la Craiova, poetul, prozatorul și folcloristul **ION NIJLOVEANU** (n. 27. 09. 1913, Oporelu)

24 iunie 1940 – a murit, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (n. 18. 08. 1896, București)

25 iunie 1957 – s-a născut, la Caracal, poetul și prozatorul **PAUL SÂRBU**

26 iunie 1904 – s-a născut, la Balș, scriitorul și eseistul **PETRE PANDREA**, pe numele adevărat **PETRE IOAN MARCU** (m. 8. 07. 1968, București)

26 iunie 1942 – s-a născut, la Grădinile, Olt, poetul **CONSTANTIN IANCU**

29 iunie 1935 – s-a născut, la Morunglav, Olt, scriitorul și publicistul **ADRIAN BUTOI**

Eroi au fost

Dicționar. Distincții acordate unor militari români care s-au remarcat în al Doilea Război Mondial (I)

Doru DINA

A

ANDREI, VICTOR, sergent (n. 9. 06. 1916, localitatea Ianca, jud. Olt – m. 9. 01. 1944, localitatea Crăiești, jud. Mureș). În anul 1937 a fost încorporat în Regimentul 2 Călărași – cercetare. După lovitura de stat de la 23 august 1944 s-a remarcat „în mod deosebit” în luptele desfășurate în Capitală (4 – 26 august) și în cele din zona localității Crăiești, județul Mureș, unde „a fost lovit mortal de un glonț” (9 septembrie 1944). **Distincții:** decorat post-mortem cu medalia *Virtutea Militară*, cl. a II-a.

ANTONESCU, ILIE, general de divizie (n. 19. 03. 1894, Turnu Severin – m. 22. 11. 1974, București). **Studii:** Școala militară de ofițeri de cavalerie din Târgoviște (1912 – 1914) și Școala Superioară de Război (1926 – 1928). **Funcții:** în perioada iunie 1941 – septembrie 1945 a fost comandant al Regimentului 6 Călărași, comandant al Grupului 55 cercetare, comandant al Detașamentului de legătură de pe lângă Grupul de

armate Sud, „comandant secund al Diviziei 5 cavalerie, comandant al Diviziei 5 cavalerie – instrucție, comandant al Diviziei 9 cavalerie etc. Ofițerul general s-a remarcat în operațiunile militare desfășurate cu Regimentul 6 Călărași și Grupul 55 cercetare în Basarabia (1941), iar după lovitura de stat de la 23 august 1944 s-a evidențiat în luptele desfășurate în zona Turnu Severin – Orșova (aug. – sept. 1944). Același comportament l-a avut în acțiunile militare din Budapesta, din masivul Javorina, din Munții Inovec, de la vest de Morava, din zona Lišeň – Podoli și în urmărirea inamicului până dincolo de localitatea cehoslovacă Humpolec. **Distincții:** ordinele Steaua României, cl. a IV-a (1941), Coroana României, cl. a III-a (1942), Coroana României, cl. a IV-a cu spade, Steagul Roșu (sovietic) și 23 August, cl. a IV-a.

ARVĂTESCU, DUMITRU, soldat (n. 7. 05. 1923, localitatea Vulpeni, jud. Olt – m. 17. 09. 1944, Timișoara, jud. Timiș). În vara anului 1944 a fost încorporat în Regimentul 13 Călărași, unitate militară cu care a

participat la luptele (...) din zona orașului Timișoara, remarcându-se în acțiunile militare de la 17 septembrie, când trupele germane au încercat să pătrundă în localitate. Din nefericire, a fost rănit mortal de schizele unei grenade. A fost caracterizat de comandantul său ca un soldat de un curaj desăvârșit, cu un spirit de sacri-ficiu neasemuit. Distincții: decorat post-mortem cu medalia *Virtutea Militară*, cl. a II-a.

B

BALABAN, AUREL ȘT., locotenent-colonel (n. 15. 08. 1896, Brăila – m. ?). A venit la comanda Regimentului 5 Călărași / Divizia 6 cavalerie la 18 iulie 1942, unitate militară cu care a participat la luptele de pe frontul de est. S-a remarcat în perioada 16-18 august 1942, când a forțat trecerea peste canalul Kurka, unde a format un cap de pod între Sevckenko și coordonata nr. 12. Cu această ocazie, ofițerul a comandat o grupare tactică compusă din Regimentul 9 Roșiori și 4 baterii din Regimentul 4 artilerie călăreață. A rezistat „cu calm și hotărâre timp de 48 ore în capul de pod”, reușind să respingă „toate contraatacurile inamice”. A sprijinit Gruparea colonel Korne care ataca Kalabatka, a făcut prizonieri și a capturat un numeros material de război. De asemenea, a contribuit într-o mare măsură la cucerirea localităților Temtiurk și Starotitarowskaia, *deschizând înaintarea diviziei spre Taman*. În aceste acțiuni militare, Regimentul 5 Călărași a avut 14 ofițeri și 176 trupă răniți și 11 trupă morți. **Distincții:** ordinul *Mihai Viteazul*, cl. a III-a.

BARBU, GHEORGHE A., maior (n. 16. 03. 1906, București – m. ?. 1944, Sibiu). La începutul verii anului 1944 (iunie), ofițerul a fost repartizat în Regimentul 3 artilerie moto / Divizia a 8-a cavalerie purtată, în calitate de comandant de divizion, unitate militară cu care a participat la toate operațiunile militare desfășurate pe frontul de est și *la toate luptele din Ardeal*, până la 11 octombrie 1944, când a fost rănit grav la Caianul. A încetat din viață într-o clinică din orașul Sibiu. În toate acțiunile militare, ofițerul *a dat dovadă de sânge rece, pricepere și curaj. Distincții:* ordine-le *Coroana României*, cl. a III-a (1942) și post-mortem cu *Steaua României*, cl. a IV-a (1944).

BAROANĂ, PETRE, sergent-major (n. 21.08.1916, localitatea Redea, jud. Olt – m. 24. 08 1944, Băneasa – București). **Studii:** *Școala militară de subofițeri activi de artilerie anti-aeriană*. În noiembrie 1940 *a fost repartizat la Regimentul 3 artilerie antiaeriană* în calitate de ajutor al comandantului unei secții. După lovitură de stat de la 23 august 1944 a luptat pe aerodromul Băneasa împotriva trupelor germane. În timpul luptelor a fost ucis *de o rafală de mitralieră. Distincții:* decorat post-mortem cu medalia *Virtutea Militară*, cl. a II-a.

BĂLDESCU, RADU, general de divizie (n. 16. 10. 1888 în localitatea Mihăești, jud. Olt – m. 2. 12. 1953, Jilava). **Studii:** *Școala militară de ofițeri de infanterie* (1909 – 1911) și *Școala Superioară de Război* (1919 – 1921). În perioada iunie 1941 – august 1946 a fost *comandant secund al Diviziei 18 infanterie, comandant secund al Corpului 6 teritorial,*

*comandant al Corpului 5 teritorial, comandant al Corpului 6 armată etc. A participat la bătăliile și luptele de pe frontul Odessa, s-a remarcat în operațiile militare din peninsula Kerci desfășurate în primăvara anului 1942, unde divizia sa s-a acoperit de glorie” și în cel de-al treilea asediu al Sevastopolului. Generalul de armată Gh. Avramescu l-a considerat pe generalul Radu Băldescu foarte bine pregătit, cu foarte mult bun simț al acțiunilor lui, curajos pe câmpul de luptă, iar generalul de armată Constantin Constantinescu-Claps a subliniat că ofițerul general Băldescu a arătat în timpul acțiunilor militare calități remarcabile de comandant de mare unitate: stăpânire de sine, caracter ferm, curaj neînfrânt (...). A fost arestat de comuniști în toamna anului 1951 și închis la Sibiu și Jilava, unde a încetat din viață la începutul lunii decembrie 1953 fără a fi judecat. **Distincții:** ordinele *Steaua României*, cl. a III-a, *Crucea de Fier*, cl. a II-a, *Crucea de Fier*, cl. I, *Mihai Viteazul*, cl. a III-a.*

BOTEZ, CONSTANTIN T., locotenent-colonel (n. 28. 09. 1895, localitatea Șipota, jud. Iași – m. ?). La 8 iunie 1940, ofițerul Botez Constantin a fost repartizat în Regimentul 33 dorobanți din Divizia 18 infanterie, unitate militară cu care s-a remarcat în operațiile militare desfășurate în Crimeea, în perioada 24. 01 – 17. 03. 1942. Pentru faptele de armă săvârșite, regimentul a fost citat de Comanda-

mentul german în *Comunicatul* din 2 martie 1942 și prin *Ordinul de zi* pe armata română. Totodată drapelul unității militare a fost decorat cu ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a II-a. Succesele obținute de unitatea militară în grelele operații de pe frontul de est s-au datorat *curajului, bravurii și calmului neobișnuit de care a dat dovadă Lt.-Col. Botez în toate situațiunile critice în care s-a găsit (...)* (General de divizie Băldescu, comandantul Diviziei 18 infanterie). **Distincții:** ordinul *Mihai Viteazul*, cl. a III-a.

BURLAN, VASILE, căpitan (n. 25. 09. 1907 în localitatea Rado-mirești, jud. Olt – m. 26. 04. 1945, Vyškovec, Cehoslovacia). **Studii:** Școala militară de ofițeri activi de infanterie. După absolvirea școlii a fost repartizat în Regimentul 1 infanterie, apoi transferat în Regimentul 1 infanterie fortificații. A participat la luptele de pe frontul de vest în calitate de comandant al batalionului 1/ Regimentul 10 dorobanți. S-a remarcat în luptele desfășurate la nord de Banská Bystrica (Cehoslovacia) și în cele de la nord” de localitatea Harmanec. Ulterior, a cucerit gara și localitatea Ceremošnie, iar la 26 aprilie 1945 a atacat în direcția localității Vyškovec. În timpul luptelor, căpitanul a fost rănit mortal. **Distincții:** decorat post-mortem cu ordinul *Mihai Viteazul*, cl. a III-a cu spade.

De la „ROST” la „Bucătăria hoinară” (I)

Claudia BALAȘ

Oamenii sunt mai fericiți și râd cu 50% mai mult atunci când se văd față în față decât atunci când vorbesc cu prietenii pe Facebook, afirmă autorii unui studiu pe care l-au făcut în anul 2013, potrivit căruia calitatea, nu cantitatea reprezintă cel mai important aspect al comunicării interumane.

Prietenii de pe Facebook nu reprezintă un substitut pentru cei din viața reală, afirmă psihologii britanici. Astfel, oamenii sunt mai fericiți și râd cu 50% mai mult atunci când vorbesc față în față cu prietenii lor sau prin intermediul camerelor web, decât atunci când discută cu prietenii lor virtuali de pe site-urile de socializare.

Concluzia studiul profesorului Sam Roberts este aceea că „relațiile noastre nu sunt dependente de cantitatea comunicării noastre. Ele depind de calitatea acesteia. Chiar și chat-ul pe Skype este mai bun și crește calitatea comunicării în comparație cu timpul petrecut pe Facebook”.

Cu certitudine așa este! Însă, în plan personal, rețeaua de socializare mi-a adus un beneficiu, o bucurie. Cu trei ani în urmă, frunzărind internetul

am ajuns la un articol de presă care mi-a trimis la o pagină creată pe facebook **ROST - Esențe Gusturi Stări Românești / fotografie de răzvan a. Voiculescu**. Aveam să descopăr acolo fotografii cu și despre oameni și sate care mi-au mers direct la suflet. Peste nici un an de zile deja pregăteam terenul pentru ROST. Cum este și firesc, vă veți întreba ce-i cu acest ROST.

Trilogia ROST a avut ca temă principală ideea unei lumi aflate la apus și faptul că, în satele și „târgurile” mici din România, majoritatea meșteșugurilor dispar, iar odată cu ele, și crezul și cutumele satului tradițional. Răzvan Voiculescu a vrut să surprindă ideea de ROST pe care o reprezintă păstrătorii de tradiții de care auzim din ce în ce mai des ca fiind ultimii de acest fel: „ultimul fierar”, „ultimul potcovar”, „ultimii rapsozi”. Între copertele celor trei albume de fotografii găsești pagini cu imagini strânse din toate colțurile țării: fotografii cu oameni care încă mai păstrează un meșteșug, biserici de lemn, cule și conace părăsite care se încâpățânează să „supraviețuiască”, deși au fost demult abandonate, dar și obiecte tradiționale din gospodăriile oamenilor, obiecte ce mai pot fi astăzi găsite aproape numai în muzeele etnografice. Însă această trilogie se termină într-o notă pozitivă, cu exemple de „Păstrătorilor de ROST” tineri care duc mai departe povestea meșteșugurilor învățate. Dincolo de impactul cultural, beneficiul social al proiectului este acela de a oferi o alternativă de modele de eroi autentici, umani, plini de povești.

„ROST. 12 Hotare” este cel mai voluminos album al seriei și conține 370. Albumul vine la pachet atât cu un DVD cu filmul (documentar scurt metraj), cât și cu o hartă artizanală care reunește locațiile tuturor „Păstrătorilor de ROST” din cele trei albume, astfel încât cei care își doresc să poată descoperi zone din România unde meșteșugurile încă se mai păstrează.

În acest context aveam să îl întâlnesc eu pe artistul, omul Răzvan A. Voiculescu, care lucra la vremea aceea la ultimul album de fotografie al trilogiei, „ROST. 12 Hotare”. Mă pot mândri că am dat și eu o mână de ajutor la realizarea albumului. Am pornit împreună cu echipa de proiect a lui Răzvan prin județ, să-i prezint câțiva păstrători de rost de-aici, de la noi de-acasă.

A fost mai întâi tura de fotografiat pe care am făcut-o cu Răzvan la Căluș, Cezieni și Milcov din Deal.

Pe Nea Gheorghe rogojinarul din Căluș l-am găsit ca de obicei, cu zâmbetul pe buze și privirea jucăușă. Faptul că i-am călcat bătătura i-a umplut sufletul de bucurie, prin toți porii emana doar bucurie.

Bucurie că cineva mai știe de dumnealui, își mai amintește de el și meșteșugul pe care îl practică. Era totodată și foarte mirat de faptul că un domn de la București cu un aparat pus după gât și o mașină ticsită de genți cu tot felul de obiective, trepiede, lumini... ce să mai, un magazin foto profesionist înghesuit în mașina aia, a venit tocmai de acolo ca să-l fotografieze pe el, făcând rogojini.

Dacă a înțeles sau nu ce găseam eu și Răzvan spectaculos la el nu am de unde ști, cert este că s-a bucurat ca un copil când a început să urzească o rogojină, apoi să o țeasă pe gherghetul confectionat tot de el, din patru pari de lemn și niște cuie. Măinile lui Nea Gheorghe alergau peste și printre firele de urzeală conducând firul de papură către produsul finit cu atâta repezi-

ciune și precizie, precum degetele unui virtuos pianist peste claviatură. Meșter sau pianist... doi virtuoși, fiecare cu arta lui.

În preajma Călușului, în flora spontană, în locurile cu umezeală crește papură, care este o materie primă plastică și accesibilă pentru a împleti din ea diferite obiecte de uz casnic și gospodăresc. Încă din epoca feudală populația de aici confectiona pe războiul vertical rogojini de așternut pe podea, de învelit iarna legumele, de căptușit diferite uși, șoproane etc. Recoltarea se face toamna, folosind o seceră specială „tarpan” sau „cosoare”. Mai întâi se întinde pe loc drept să se usuce timp de două săptămîni în medie, apoi se face snopi și se leagă în cîteva locuri ca să nu se frîngă și se duce acasă, unde este pusă în picioare pentru uscarea, curățată de frunze și de partea care nu va merge la împletit, se așază în glugi și se acoperă cu paie, să nu se ude.

Procesul de prelucrare a papurii: snopii uscați sunt desfăcuți și se selectează pe lungime, se folosește numai partea, care a crescut în apă. Urmează desfacerea papurii în funcție de întrebuințarea ei. Foile se desprind foaie cu foaie și se așază pe categorii. Pentru împletirea obiectelor mai delicate de galanterie (genți, coșulețe, piese decorative) se folosesc foile din „miezul și inima” tulpinii de papură, iar cele mai groase – pentru piese gospodărești. Foile se leagă ușor în snopi și se pun în vase cu apă rece, iarna în apă caldă.

Rogojinile, au avut o largă întrebuințare: se așterneau pe podea, pe cuptor, se înveleau legumele, se căptușeau șoproane, se agățau la ușa grajdului să le fie mai cald vitelor. Cel mai întrebuințat procedeu a fost țesutul rogojinii pe războiul vertical, folosind metode simple. În calitate de urzeală se întindea sfoară răsucită din papură sau sfoară de cânepă, care se întindea pe

stan în dependență de mărimea rogojinii. Împletirea se primea ca la țesutul în două ițe. Drept urzeală servea firul răsucit, iar ca beteală se puneau fâșii naturale de papură desfoliată, care se uneau astfel: un capăt subțire și altul gros, ca să se obțină o țesătură de papură uniformă după grosime. La margini se întăreau capetele în jurul ultimilor două fire de urzeală. Fiecare fir al bătăturii se îndesește cu spata, se schimbă „rostul” și se dă alt rând de foi de papură, iarăși se îndesește firul și tot așa urmează până se finisează. La capăt se îndesește bine, se slăbesc penele războiului și se finisează. Se taie capetele urzelii și rând pe rând se leagă cu nod câte două fire împreună. Capetele se nivelează. Rogojina se usucă pentru a evita mucegăirea, deoarece tot timpul s-a lucrat cu papura umezită.

Aparatul de fotografiat mînuit cu un mare profesionalism de Răzvan „înghițea” hulpav cadru după cadru, abia mai era timp de respirat. Între două clickuri și-un zoom, se mai strecura o glumă de-a lui Răzvan, un hohot de râs, o zicere de-a lui Nea Gheorghe. Cât a durat ședința foto, din meșterul nostru nu mai rămăseseră parcă decât ochii veseli, zâmbetul larg, pornit din suflet și mâinile care dansau cu papura.

Am plecat de la Nea Gheorghe dar nu și din Căluș, fiindcă am poposit la un alt păstrător de rost, Nicu dogarul, Nicolae Chelaru. Deși starea de sănătate nu-i mai permite să lucreze, el nu se lasă, tot mai face câte un hârdău, o putinică, ceva. A fost bucuros să ne fie gazdă și subiect pentru ședința foto.

A lucrat „în credință” cât a durat fotografierea, nu a mimat în momentele în care trebuia să lovească hotărât cu barda pentru ca acesta să muște din bucata de lemn, spre desăvârșirea forme doagei. Deși a depus efort, s-a transformat cu totul în timpul lucrului, a uitat de problemele grave de sănătate, a uitat de restul lumii, în acele clipe nu

erau în Univers decât el, Nicu dogarul, barda și lemnul. Zâmbetul, la început sfios și marcat de suferință, a înflorit pe chipul lui Nicu, care era deodată alt om. De fapt nu, alt om era când l-am întâlnit, abătut, încercând fără succes să ascundă suferința fizică și mai ales psihică date de boală, acum, când lucra era el, cel adevărat.

Un bărbat tânăr, bine legat, cu braț puternic și precis, cu spirit de glumă. Odată cu rindeaua, alunecau pe suprafața scândurii povești despre esențele de lemn, care la ce este bună, cum se lucrează cu fiecare în parte. Povești despre comunicarea dintre meșter și bucata de lemn pe care o va transforma, comunicare bazată pe respect, un limbaj mistic.

De la răcoarea atelierului de dogărit am plecat să înfruntăm, în ce-a de-a doua zi, soarele torid, pe coama unui deal din Milcovu din Deal. Abia trecuse de ora 10 și ziua se anunța a fi foarte călduroasă. Eu deja mă gândeam la ce zi obositoare o să am, ce greu va fi să îndur arșița.

Între timp, Smaranda, o femeie mult mai în vârstă decât mine, înaltă și slăbuță, își vede atât de liniștită de ale ei. Cu seninătate și-a pus cămașa cu poale, apoi cele două zăvelci, iar la mijloc s-a încins cu o pereche de bete din lână. Zâmbitoare, și-a pus și tulpanul pe cap, legându-l cu „pupăză” peste cap, într-o parte. Și, de parcă nici nu simțea dogoarea celor peste 30°C, și-a pus pe umăr cobilița pe care se legănau în ritmul pașilor ei mărunți două căldări de alamă pline cu apă.

Trupul zvelt al Smarandei, înveșmântat în costumul de Romaniți, parcă se contopea cu coasta dealului pe care îl urca, sub razele soarelui dogoritor. Femeile care o urmau pe Smaranda, toate purtând costume tradiționale s-au transformat într-un curând în siluete minuscule care dominau dealul și întreaga zonă de acolo, de pe coamă. Mi-am zis... minuscule, dar atât de puternice.

Puternice prin expresivitatea mișcărilor impuse de frământarea pământului și modelarea țestelor. Fiindcă grupul de femei de pe coama dealului jucau acolo cu piciaorele, ca într-o ciuleandă, pământul amestecat cu paie, apă, pentru a zămisi țestul, acel cuptor arhaic care ne dă pâinea cu care ne mândrim ori de câte ori avem ocazia.

Și ziua aceea extrem de călduroasă de vară era una dintre ocaziile de a ne fâli cu ceva al nostru, autentic, oltenesc, în fața aparatului de fotografiat al lui Răzvan.

Privindu-l așa, de departe, ca mine, grupul de femei de pe coama dealului părea o constelație de culori al căror dans alb și roșu te conduceau printre sensurile de viață și valențele încifrate în Ropotinul țestelor. Acum nimeni nu mai crede în anumite practici, pe care locuitorii satelor de la începutul secolului trecut le săvârșeau cu rigurozitate. Atmosfera magică, ce învăluia altădată cu misterul ei facerea țăsturilor, s-a spulberat sub colțul neiertător al suflului modern de astăzi.

Bătrânii își amintesc că țăsturile se făceau la sărbătoarea Ropotinului. În majoritatea satelor sărbătoarea Ropotinului se ținea a treia marți după Paște. Sunt și sate în care aceste sărbători se țineau trei marți, trei joi și trei sâmbete după Paște, ori numai joile după Paște. În credințele poporului, aceste zile erau adevărate sărbători.

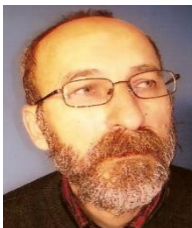
Iar după atâta trudă o masă era și bine meritată și bine-venită. Și cum nu se putea altfel, ne-am înfruptat din pâinea proaspăt scoasă de sub țest, în gospodăria Smarandei. Cine a mâncat vreodată pâine făcută la țest, cu siguranță, va purta în minte, pentru toată viața, gustul și mirosul acela irezistibil. Dacă până acum vreo 40 de ani pâinea în țest era o banalitate în satele oltene, azi a devenit subiect de studiu etnografic.

Specifică Olteniei, pâinea la țest are o istorie milenară având la origine

metodele folosite de populația dacică pentru coacerea turtelor din mei, secară și grâu în interiorul unui vas de lut așezat cu gura în jos pe vatra încinsă. Metoda a fost folosită în perioada colonizării romane, apoi în evul mediu, această moștenire fiind păstrată și în zilele noastre. De fapt, cuvântul țest are o origine latină - *testum*, care înseamnă carapace de broască țestoasă și care sugerează forma vasului din lut. Metoda de coacere a pâinii în țest a fost destul de răspândită în Balcani. În comparație cu cuptorul care are dimensiuni mari, țestul are avantajul că se încinge mult mai repede, la ardere fiind folosite nu lemne, ci surcele și resturi vegetale de la floarea soarelui, porumb sau chiar vegetație uscată. Un alt avantaj este că, pe lângă pâine, în țest se pot pregăti și mâncăruri cu carne și legume. Înainte de a pune pâinea la copt, se face focul, iar jarul se adună sub țest pentru circa jumătate de oră. Aluatul se pregătește ușor, din făină, apă, sare și drojdie de bere. În vechime, în loc de drojdie se folosea, pur și simplu, spumă de la fructele puse la fermentat în cazan pentru țuică. După frământare, se lasă la dospit după care aluatul, modelat ca o lipie, se pune în țestul încins, suprafața fiind unsă cu ou sau cu suc de roșii.

În țest pot fi pregătite și mâncăruri. Astfel, într-un vas de lut nesmălțuit poate fi pus un pui, condimentat și uns cu puțin ulei, alături de cartofi, tăiați în cuburi, morcovi, tăiați rondele, ardei gras, tăiat în suvițe, ceapă, tocată mărunt și fasole păstăi. Vasul se ține pe vatra încinsă, sub țest, circa jumătate de oră.

La sfârșitul zilei eram oboșiți cu toții, abia dacă mai aveam putere să ne deplasăm către mașină, să plecăm la Slatina. Cel mai ușor a fost să ducem cu noi de acolo, din gospodăria Smarandei, simplitatea gustului tradițional de care ne-am bucurat la masă.

Anul omagial al satului românesc

Un poem de...

Petruț Pârvescu

călușarii

cer
soare lună stele
amintiri care se duc care se-ntorc
pe ulița noastră

cu jurământul dat înainte
în taină la sfârșit desfăcut
cântecu' jucat
era purtat de rusalii prin sat
de o ceată mândră de călușari

una două trei
hăi hăi hă-lă-șa
sunau clopoței argintii peste ciucurii roșii
cerc închis în straie albe de sărbătoare
o ceată aleasă de nouă bărbați
cu mut și vătaf
legați în jurământ
joc în picioare cântat
undeva deasupra pământului
în bătătura casei
în țărână
pe mâini și pe brațe
pălărie de paie și chimir înflorat

doamne
ochii noștri mari pe marginea plină
cerc în cerc
numărau stelele căzute-n opinci

dă-te bre la o parte
că-mi luași neică toată vederea
zicea țața lina a lu' scăfârlie

iar mutu' o împingea vesel ușor mai la vale
 cu sabia de lemn mai deal
 să nu atingă cumva din greșeală
 doamne ferește
 călușarii

umblau vorbele
 hăi hăi hă-lă-șa pe ulița mare
 și noi de
 am prins din urmă câteva
 că de rusalii
 tiptil tiptil primăvara cu mugurii-n cap
 intră direct în vară printre frunze și flori
 prin pădure prin poiana mărului
 pe noroia la vale
 pe sub cruce la izvore
 când noaptea albă a ielelor
 prindea jocu' dimineața în zori

ce să zici
 ce să mai crezi
 vedeai și te minunai îndestul
 acolo grămadă cu tot satu'
 la ilie boieru' glăvan
 când arunca țăntoș bănuțu' de aur
 la picioarele înaripate
 pe când steagu' legat în cunună
 deasupra
 cu osia-n cer
 flutura falnic în băătăură
 joaca jocului jucat
 hăi hăi hă-lă-șa!

Anul omagial al satului românesc

Pentru cine bat clopotele

Alexandru FIFOIU DELASEACA

Motto: „*V-am cântat de jale
și n-ați plâns*”
(Luca, 7 : 33)

Când aud clopotele bisericii din sat, care bat aproape zilnic și aduc, în general, doar vești rele, bătrânii satului vin cu pași târșâiți și inimi grele către porți, ca să afle din vecini sau de la rarii trecători de pe drum numele celui plecat pentru totdeauna. De niște ani, ulițele satului sunt mai mereu aproape pustii, căci puținii copii și tineri din sat, dacă nu sunt la școală, stau în casă în fața televizorului sau a calculatorului.

«De-aia sunt molâi, dolofani și greoi, că prea lâncezesc în casă și nu-i vede soarele. Noi când eram ca ei nu intram în casă decât seara sau când ploua. Ne jucam pe uliță, în praful drumului, toată ziua, prindeam fluturi cu târnul, ne scăldam în lacuri și bălți din care ieșeam mai murdari decât intrasem, dar nu conta, mergeam desculți după oi pe miriște, rugii ne răneau picioarele, curgea sânge, dar ne „reparam” singuri presărând pe rană țărână; și se oprea sângele, nici vorbă să se infecteze rana. Ne bătea soarele toată ziua, eram negri ca tuciul de mămligă din vatră și sănătoși, voioși, voinici, nu știam ce-i boala. Nu caăștia, că dacă-i scoți în soare se moleșesc deîndată și

nu mai ai ce face cu ei. Noi, la 9-10 ani, eram buni de secere. Seara, când ne adunam de pe drumuri, abia dacă îmbucam ceva și cădeam ruți de oboseală. Ne trăgea mama la marginea patului adormiți să ne spele pe picioare. Alte vremuri, alți oameni. »

Așa vorbesc bătrânii satului și în cuvintele lor e amărăciune și nemulțumire că au nepoți atât de plăpânzi, dar și mândrie la amintirea unor vremi trecute, când ei erau tineri, frumoși, puternici și netemători. Ajunși la vârsta neputinței și a vigoriei pierdute, acești robi de-o viață ai pământului, mineri de suprafață, eterni soldați pe frontul pâinii au rămas doar cu amintirile

Ultimii țărani se duc... Pleacă... Se retrag cu discreție și resemnare dintr-o lume pe care nu pot s-o înțeleagă. Demni, întorc spatele unei istorii tragice, care mai mereu i-a nedreptățit. Cu lacrima-n gene și c-un nod în gât, care-i sufocă, nu pot pricepe cum pământul lor, ogorul străbun, care pentru ei a fost cea mai de preț comoară, sensul vieții, a devenit o povară pentru urmașii lor care trăiesc la oraș și au rupt-o cu vechile rânduieli, dedulciți la un trai (mai) ușor.

Țăranii se împuținează cu fiecare zi care trece, se duc, dispar și e

tragic că nu înțelegem că fără ei neamul acesta viteaz, frumos și vrednic va deveni un pom cu rădăcinile-n aer.

Industrializarea socialistă a țării i-a îndepărtat pe țărani de pământ, a făcut din țaran un hibrid ciudat, nici țaran, nici orașean, care nu mai înțelege glasul pământului, îl lasă să se pârlogească și pleacă spre alte zări, unde poate să câștige o pâine amară cu prețul unor umilințe greu de suportat. În acest timp, satele românești se transformă în aziluri de bătrâni, unii ai locului, alții proveniți din pensionari de la oraș mutați la țară ca să lase urmașilor lor, copii sau nepoți, 2-3 camere la bloc.

Ulițele, altădată pline de larma copiilor la joacă, sunt aproape pustii. Dascălii lor stau în sat câteva ore, cât durează programul școlar, și pleacă imediat, după către oraș. Satul nu mai reprezintă pentru ei o destinație atractivă, vin și pleacă, preferând să facă zilnic o navetă de multe ori foarte lungă și totdeauna obositoare, de care scapă doar cei care reușesc să obțină un post la oraș. Și câtă nevoie ar avea satul de dascăli tineri, care să locuiască aici și să redeschidă ușile bibliotecilor comunale și ale căminelor culturale.

Lumea merge înainte, dar merge într-o direcție greșită. Spre neant, spun unii. Că acolo duce pierderea identității de către popoarele considerate mici și, poate, la ieșirea lor din istorie. Până atunci, pentru noi, românii, se anunță vremuri grele și aproape fără speranță. Tragica dispariție, într-un timp nu foarte lung, a Țăranului Român, stâlpul

de boltă al neamului nostru, este pe cale să se producă. Odată cu el o să dispară și satul românesc tradițional, deja aproape golit, mutat pe deal, la lileci, care azi se mai umple doar primăvara, de **Ziua Morților**, când urmașii își mai aduc aminte de părinți și strămoși și vin să-i pomenească și într-un gest de căință. **Ziua Morților** face parte dintr-o triadă creștină și este o mare sărbătoare a lumii satului românesc. Atunci, în Oltenia se împart sâmbăta oale, cândva numai din lut ars, aduse cu căruțele de olarii de la munte, înlocuite azi cu vase din sticlă sau plastic, duminica este **Tămâiatul de două ori**, a doua oară merg și copiii mai mici cărora li se împart colăcei și bani și toate drumurile din sat sunt, mai bine-zis erau pline, călcai pe flori de primăvară și pe frunze de nuc, de leuștean aruncate de femeile care mergeau la cimitir cu copiii lor de mână, ca să vadă și să țină minte. Azi se merge la tămâiat cu mașina, probabil și pentru ca să se vadă nivelul de prosperitate al fiecăruia, dar, din păcate, pe drum sunt tot mai multe mașini și tot mai puține flori. Altădată, luni dimineața, copiii și tinerii se adunau în cete și plecau desculți, mai rar cu papuci pe picioare, din casă în casă. Era tot o sărbătoare, **Spălatul pe picioare**. Gospodinele, femei mai tinere sau mai bătrâne, îi așteptau cu apă caldă în căldarușe de aramă sau de tablă, din care îi spălau pe picioare cu săpun de casă. Alături de vasul cu apă caldă se puneau frunze de boji și lipan pe care scoteam picioarele ca să ne zvântăm. Tinerele mame veneau cu

pruncii lor și îi țineau în brațe cu piciorușele goale deasupra ligheanului pentru a fi spălați și ei. Unii se bucurau, alții nu înțelegeau, se speriau și plângeau. Toată ceata mergea apoi pe prispă casei sau sub un umbrar, unde eram « tratați » cu colarez, dulciuri și fructe de sezon. Așezați totdeauna cam înghesuit la o masă mică, rotundă, cu trei picioare. Și asta se întâmpla la fiecare casă. Atunci chiar ne săturam de colarez. După, bucata de săpun de casă, un ditamai codru de săpun, era oferită de fiecare gazdă celor care nu aveau sau aveau copii mulți și săpun puțin. Acum, prin sate, gospodinele mai vârstnice abia dacă mai au pe cine să spele pe picioare. Și oftează adânc. Ne-am modernizat, nu mai facem copii. Ori

ne-ncurcă-n carieră, ori nu ne permitem, că e traiul scump, parcă strămoșii au huzurit tot timpul, ori nu mai e la modă; o să ne modernizăm pân-o să dispărem.

Ultimii țărani se retrag, ies din istorie și se-ntorc în pământul străbun petrecuți doar de condamnabila noastră indiferență. Fără ei nu vom mai fi noi, pentru că nu vom mai ști de unde venim și cine suntem. De aceea, preluând o zicere celebră, vin și zic: Omule trăitor la oraș, când treci grăbit cu mașina printr-un sat și auzi acele sunete cutremurătoare care vin dinspre clopotniță să nu te întrebi pentru cine bat clopotele. Bat pentru noi toți. Și pentru tine. Iar cei rămași, ultimii, nu vor mai fi decât... **păzitorii morților.**

Nicolae Grigorescu – *Car cu boi*

Meridiane lirice

Petrit NIKA

Prezentare și traducere: Anca IVAN

Petrit Nika este un poet albanez, născut la data de 9 iunie 1975, în regiunea Puka din nordul Albaniei. A absolvit în anul 2000, Facultatea de Filologie din cadrul Universității Tirana.

Debutează în 1997, cu volumul de versuri „Mëngjes në Alpe” (Dimineți în Alpi), editura Toena, Tirana. Continuă să publice de atunci și până în prezent, mai multe volume de poezie, printre care: „Trembëdhjetë përralla pelegrine” (13 fabule pentru copii), 2005, editura Ymeraj, Fier, „Kur qeshin sytë - antologji poetike” (Când ochii râd – antologie de poezie), editura Europrint, Vlora, „Fuga Temporum” – poezii, editura Tringa Design, Tetova, „Qenia Brenda enës” (Existența din interiorul carcasei), 2010, editura Skanderbeg books, Tirana, „Shtëpia e qenies” (Casa ființei) etc. Este colaborator al mai multor reviste și gazete de prestigiu din Tirana: Tema, Fjala, Republika, Metropol, Standard, Shekulli, Panorama, Telegraf, Gazeta. Este laureat al Festivalului Național de Poezie, organizat de suplimentul cultural al gazetei Fjala (Cuvântul), din 2004, unde obține premiul al III – lea, iar în 2010, obține premiul al II – lea la Concursul Național de Literatură, organizat de Ministerul Culturii din Albania.

Elegia întâi (Elegia e parë) (din ciclul: Elegiile ploii)

Imperfecțiunea pământului tinde
spre aerul încărcat cu nimic,
dar nu stă niciodată acolo
de acea se întoarce din nou în pământ
în forme multifuncționale
cu lacrima succulentă, înghețată,
printre strigăte, victime,
fulgere, printre vânturi,
cicloane, uragane, tornade,
printre zile, dimineți, nopți,
cu limbajul elocvent al instabilității,
plină de metafora
căderii și speranței unui nou început
însemnând reînălțare,
reconfirmarea existenței,
participarea la drama sorții,
predestinată, desigur, din geneză,
geneză fără explicații îndepărtate,

cauzată de nevoia de sublim,
 perfecțiune, efemeritate,
 unde istoria mincinoasă
 inventează sinele dinlăuntrul organizării
 anxietății ca însuși visător al materiei,
 unde deprimarea cea mai mare este
 în special instabilitatea,
 minciuna istorică și imperfecțiunea.

Elegia a doua (Elegjia e dytë)
 (din ciclul: Elegiile ploii)

Ploaia sporește dezordinea zilelor de toamnă
 și micșorează spațiul dintre obiecte.
 Respirația apoasă a pământului
 încetinește gâfâitul timpului,
 încetoșat de compactarea norilor
 ce năvălesc pe covorul albastru
 al libertății, inaccesibilă tuturor.
 Haosul cer - pământ
 iese din propriile scopuri
 și întră în curte, în coridor,
 si chiar oriunde în casă,
 în forme răsucite, alunecoase,
 până când se retrage hoștește,
 adesea, fără a realiza,
 spre esența generală a existenței.
 Ploaia de toamnă sporește enigma fundamentală,
 dilema, conștientizarea pierderilor,
 limitează strălucirea orizonturilor
 în distanțe, firesc calculabile;
 sporește monotonia erodată
 a subiectului părăsit de mijloc și scop,
 obiect și acțiune,
 formă și semnificație,
 transformând ființa într-o formă vâscoasă,
 din păcate, de neînțeles.

Elegia a șasea (Elegjia e gjashtë)
 (din ciclul: Elegii de martie)

Dimineată.
 Este ora șase,
 a mai rămas o oră,
 minutele o iau înapoi
 ceasul a rămas fără inimă,

spiritul nu mai stă-n colivie,
 se mută cu grabă prin casă
 în vise somnoroase,
 iar peste pervaz își întinde capul
 o umbră curioasă.
 Ce poți face într-o singură oră?
 Să-i dăm încă zece minute,
 Douăzeci, douăzeci și unu...
 Nu mai mult!
 E ora pentru a opri ora!
 E timpul să oprim timpul!
 Umbra își extinde capul în cameră,
 deasupra patului privește,
 intră,
 se așază la picioare,
 apoi ajunge la cap...!
 Îngerul pământesc
 ridică cu disperare din umeri!
 Pe nesimțite,
 s-a făcut ora șapte!
 A fost ora cea mai scurtă a tuturor timpurilor!

Primăvară pe râuri (Pranvera e lumenjve)

Iarna se pierde în murmurul apelor
 ce curg pe pantele abrupte ale negrelor stânci.
 Pământul brun descoperit pe jumătate de zăpadă
 se destinde în fața oglinzii sparte
 a râurilor tulburi.
 Plante necunoscute caută clorofila
 prin tufișuri singuratice.
 Așa trebuie să fie și acum
 în această schimbare de anotimp,
 când ochiul privește în aerul greu
 al unui timp îndepărtat
 cu retina sură ieșită afară din zăpadă
 cu urechi astupate
 de acalmia tăcerii de iarnă.
 Copacii închiși la culoare
 drumeți tăcuți precum vikingii
 pășesc peste zăpadă legați unul de altul
 și așteaptă cu răbdare
 până când urcă primăvara pe râuri.
 Creaturi fără spirit obosesc însuflețind
 cimitirul alb al iernii
 care tocmai se ivește spre a se umple de viață.

Eufonii și mașinării davincene

Katya KELARO

Liviu Cîmpeanu
Elemente de estetică vocală
Dioramele cântului (I)

Parcurgând numele incluse într-o listă de cărți, scoase la licitație pe internet în toamna anului trecut, am reținut un titlu: *Elemente de estetică vocală* de Liviu Cîmpeanu, căutând imediat să intru în posesia cărții pentru a o putea răsfoi, și citind, să aflu lucruri noi despre arta și tehnica cântului. Îmi aminteam pe de o parte de anii de studenție, când lecturasem avid tot ce se publicase pe rafturile școlii despre frumusețea vocii omenеști și educarea ei, fiind nemulțumită de acele opuri care se limitau la a descrie structura și fiziologia aparatului vocal și nu intrau în ceea ce avea să constituie miezul preocupărilor mele cotidiene: construirea pe principii pedagogice a unui glas liric, așa după cum, odinioară, maeștrii din Cremona sculptau viori, viori al căror sunet trebuia să dăinuiască în memoria celor care avuseseră privilegiul de a le fi auzit.

Ideea unui cântec, a unei voci de legendă m-a urmărit mereu în căutările mele la catedră, multe din cursuri și seminarii purtând, onorific, titlul *atelier de ornamentică vocală*. În paralel cu modestele mele arderi scenice, am căutat să străbat acel labirint al științei

dinspre lut spre privighetoare, dincolo de metaforă fiind ascunse poate zeci de mii de ore de studiu atent, de lecturi repetate în înțelegerea și transmiterea celor mai renumite și eficiente tehnici, metode, rigori și excepții, meșteșuguri și nu în ultimul rând, taine, ale acestei arte. Oricât de insistenți suntem, ele nu se lasă a fi cunoscute foarte ușor, uneori avem sentimentul că le-am înțeles și practica ne demonstrează contrariul, alteori, când suntem aproape pe punctul de a renunța, de undeva, din miile de căutări și exerciții, vocalize și studii, explicații și demonstrații, construcții mentale și comenzi motorii își face apariția un sunet ca un *Lohengrin*, de o frumusețe aparte, pur și vertical precum măiastra lui Brâncuși, a cărui auzire ne mângâie secetele hume ale auzului și vine ca un picur, transformându-se mai apoi într-o ploaie care va ajunge departe, luând ca pe un covor fermecat, și partituri, și roluri, și om și carieră.

Poate că uneori nu suntem luteri, așa cum îmi place să spun, ci semănăm cu niște căutători de comori, săpăm neobosit, elaborăm planuri, dislocăm stânci, terasăm labirinturi, atât în modul în care construim palatul sonor, cât și în modul în care elaborăm popularea saloanelor creierului cu lecturi de filosofie, poezie de prim rang¹,

¹ Liviu Cîmpeanu-*Elemente de estetică vocală*, Editura Interferențe, București, 1975, pag. 28; Schumann: „Un cântăreț trebuie să-și tempereze

severitatea studiilor prin lectura marilor poeți și muzicieni.”

cu imaginea unor tablouri ale căror culori și forme, peisagii și oameni se vor topi în firul incandescent al unui ton, la care se adaugă parcurgerea celor mai importante scrieri despre arta cântului, monografiile ale marilor creatori și interpreți vocali. Din magma aceea fierbinte de carne și minte, vom zămisli un sunet *altfel* decât tot ce s-a spus, continuând tabelul lui Mendeleev cu elemente ale alchimiei empatice care nu se află înscrise decât în ceea ce noi proiectăm într-o zi, la întâlnirea cu publicul.

Dincolo de desfătare, meditația, dincolo de gând, emoția, o emoție aflată la întretăierea dintre inspirația divină, talent, naștere din crisalidă și primul zbor. Primul zbor departe și de unde, într-un fel, nu mai există întoarcere. Din punctul acela, *vioara* la care am trudit, a prins viață. Ea nu mai aparține nici profesorului, nici trunchiului din care a fost sculptată, se revendică pe sine pe cărările artei și din înalt. Din intuirea a tot ceea ce poate face mai bine spre a-și înțelege rostul existenței sale. Când viorile ies pe poarta academiei, îmi iau rămas bun ca un părinte. Recunosc, nici azi nu particip la cursurile de sfârșit ale unei promoții. Pentru că acolo e o parte din inima mea cea mai adâncă, fiecare vioară poartă, încrustat cumva sub epidermă, sigiliul meu orfevrice, de meșter, dintr-o mare de scoici și epave. Vioara are o viață scurtă, cât o corabie plecată în prima ei călătorie în larg. I-am spus cum să navigheze, dar nu o pot feri de stingere,

i-am spus să iubească acel fel unic de a se arăta publicului ca unei mulțimi pe care o poți sătura din cele cinci pâini și doi păștrăvi ai glasului și ai minții, și mai știu că fiecare, dar absolut fiecare om pe care l-am întâlnit și am construit împreună o bucată mai lungă sau mai scurtă povestea unei viori, a fost trimis anume să mă învețe, a fost mâna care m-a purtat spre o treaptă superioară de înțelegere, a urnit din mine munți de egoism și nepăsare, mi-a câștigat atenția și mi-a dat șansa să port toga și toiagul dascălilor dintâi, care, între pietre și mare, chemau la cunoaștere ieșirii din caverne, arătându-le soarele și mierea pe care o poate avea o minte cultivată în glas.

O astfel de abordare caleidoscopică și în același timp vizionară o propune în cartea sa Liviu Cîmpeanu, interpret, profesor de canto și pasionat de foniatrie, având, după mărturisirile celor evocați în volum, un studio experimental de reeducare vocală și solide cunoștințe medicale², structura monologurilor și dialogurilor răsfirându-se pe mai multe paliere, de la cel al operei, consemnând impresiile unor nume mari ale scenei lirice, cum ar fi Nicolae Herlea, Dinu Bădescu și Ion Stăvaru, la aserțiunile Marthei Kessler, specialistă în vocal-simfonic, la îndrumările lui Constantin Stroescu, școlit la Paris cu maestrul Duvernoy, apropiat al Paulinei Viardot Garcia, un nume de referință al pedagogiei liedului, spre cerințele vocalității în ansamblul de

² Liviu Cîmpeanu a studiat canto cu Dinu Bădescu, a fost inițiat în foniatrie și medicină, profesor de canto la Școala populară de Artă București, Conservatorul popular, acolo unde s-au format de-a lungul timpului mulți artiști români, cum ar fi George Crăsnaru, Marina Crilovici, Irina Săndulescu, Florin Farcaș (canto clasic), Dida Drăgan, Aura Urziceanu, Mirabela

Dauer, Monica Anghel (muzica ușoară), precum și Maria Ciobanu, Floarea Tănăsescu, Maria Dragomiroiu, Maria Butnaru, (muzica populară), îndrumând spre muzica profesionistă de la iubitori ai cantoului clasic (Ioan Stăvaru) până la pasionați ai muzicii populare și lăutărești (Panseluța Feraru).

operă și cel cameral, prin referințele date de Stelian Olariu și Marin Constantin, dirijori remarcabili de formațiuni corale.

Având ca fir conducător vocea, sub reflectorul fațetelor poliedrice de abordare, de la cântul clasic la cel modern și popular, prin distinsa interpretă Ioana Radu, spre vocea vorbită, vocea scenică a actorului de dramă, prin Dan Nasta, de comedie, cu Ion Luchian și Ciupi Rădulescu, de film prin Liviu Ciulei, la pledoaria elocventă a avocatului și până la evocarea sonorității lingvistice și figuri de mari oratori români, precum și a unora dintre cei mai muzicali scriitori ai noștri, al căror glas și iubire față de Euterpe s-au răsfrânt în melodicitatea versurilor și oralitatea stilului compozițional, regăsind evocați cu aura cantabilității, pe domnul Eminescu, Coșbuc, Creangă și Sadoveanu de către vocea inconfundabilă a Cellei Delavrancea, toate aceste mostre de sinceritate confesivă contribuind la cunoașterea aprofundată și respectul pentru mașinăria complicată care e glasul uman și față de o categorie aparte din nomenclatorul de profesii, profesionistul vocal. Dacă timpurile ar fi fost mai blânde cu oamenii, cred că din această carte nu ar fi lipsit confesiunile slujitorilor altarului, preoții și cantorii bisericești având și ei un cuvânt și o învățătură despre această artă.

Ceea ce impresionează plăcut în această carte e libertatea pe care a lăsat-o fiecărui invitat de a-și exprima personalitatea, de a-și expune micul discurs teoretic și practic, sub armura științei sau mantia aforismului, desprinzând, din acest mozaic cognitivo-

formativ asupra vocii și sunetului articulat, acele aspecte care unesc, punctând și particularitățile care oselesc o breaslă de alta, pe meșter de ucenic, pe cei chemați de cei nechemăți spre Muzică, fiind o masă rotundă, colocvială, întru discuțiuni libere despre Cuvânt și cuvântători, un țesut viu, care îndeamnă la cunoaștere și recunoaștere.

Decelând între zgomote și sunete, și între sunetele frumoase anumite *sunete tulburător de frumoase*, autorul își rezervă observații asupra cărora melomanii și muzicienii pot reflecta și confirma principiile estetice și metodele eficiente de educare a vocii, prin „cultivarea ortofoniei”, respectând caracteristicile genurilor și stilurilor vocale abordate, „al vorbirii scenice diferențiate” și îngrijirea vorbirii curente ca preocupări definitorii ale esteticii vocale, insistând asupra „studiului ortofonic, văzut drept mijloc propice dezvoltării și perfecționării”, ce va da în timp rezultate superioare față de situațiile în care vocea e întrebuințată doar în stare naturală, netrecută prin vămile șlefuitoare ale învățării. În calitate de pedagog, practician vocal și foniatru, autorul punctează cum „în cazul înzestrărilor minore nu se va ajunge la niciun rezultat valabil fără o pedagogie competentă și îndelung, dacă nu permanent, aplicată.”³

În Preambulul „Însemnări despre arta cântului”, subliniază că vocea umană în toate ipostazele ei de manifestare artistică, vorbită sau cântată, este un produs al culturii, al condiției care îl deosebește de glasul cu care au fost înzestrate alte specii cântătoare, trilurile sfirinxului filomelei sau stridulațiile greierilor fiind manifestări

³ Liviu Cîmpeanu-*Elemente de estetică vocală*, Editura Interferențe, București, 1975; pag. 6;

spontane ale instinctului lor natural, în timp ce glasul omenesc incumbă smulgerea conștientă și liberă din starea de neant în aceea de creație.

Între frumosul natural și frumosul artistic, vocea umană se supune, în drumul său spre absolut, educării, cultivării și perfecționării, e un produs și un fenomen. Educația derivă din conștiența limitelor și a imperfecțiunii, ce pot fi depășite prin perseverență și voință, estetica vocală fiind acel câmp magnetic al manevrelor pedagogice care descriu parcursul dintre darul natural către perfecțiunea artistică, iar acest tip de instrucție și cizelare presupune intervenția directă și mediată asupra funcției fonatorii, aducând cu sine un salt calitativ în însăși structura organului vocal, materie și spirit sonor autodepășindu-se. În cursul acestui proces „sunetele vocilor în studiu nu se vor aprecia numai din punctul de vedere a ceea ce sunt, ci mai ales a ceea ce ele trebuie să devină. Aceia care nu știu să asculte o voce prin prisma evoluției, dorind de la început realizarea saltului calitativ, fără a considera necesare acumulările cantitative, se dovedesc a fi nedialectici.”⁴

Urmărind atingerea cerințelor de „timbru, frecvență, justețe, intensitate, articulare-pronunție” la care adaugă indispensabila condiție a *infatigabilității vocale*, autorul consideră că *ortofonia* fiind metoda înscrisă în tradiția belcanto-ului, iar *prin ortofonie se ajunge la eufonie*. Cu răbdare, evitând a-și supraevalua posibilitățile vocale, zilnic exersând progresiv pentru fixarea și consolidarea *reflexelor ortofonice condiționate*, respectând în prima

fază a metodei doar vocalizarea în prezența și sub controlul profesorului „dexteritatea de a transforma coloana de aer în coloană sonoră, pe principiul unui acord pneumo-fonic, se bazează pe o respirație eupneică, pe un corect atac intercostal (izocron cu răspândire excentrică izozonală), pe o proporțională acomodare rezonanțială în cavitățile supra-glote”⁵, timbrul fiind rezultatul, mixtura optimă de aporturi rezonanțiale căci „sunetele bine plasate, explorând judicios claviatura somatică a rezonatorilor vocali, realizează natura adevăratului timbru al unei voci”⁶, obținând saltul dinspre o voce cu probleme timbrale și de impostatie spre una calitativă, dobândind flexibilitate și o paletă cromatică bogată, aplicată diferențiat, în funcție de genul și stilul muzical. Expresivitatea artistică autentică se împlinește doar pe fondul culorii impostatorii, definite prin *sintagma cântului în mască*, reunind optima funcționare a mecanismului „care constă în sprijinirea coloanei sonore pe diafragmă, appoggio, contracția întregii centuri abdominale fiind cu atât mai energice și elastice, cu cât vom avea de emis sunete cu o frecvență din ce în ce mai mare. Cu cât sunetele vor fi mai înalte, cu atât planurile rezonanțiale în care acestea se modelează, vor fi situate mai sus, (...), iar evoluția sunetelor pe scara impostatorie, în proiecție mai mult sau mai puțin verticală, va garanta un colorit omogen al vocii pe întregul ei diapazon”⁷, desființând diferențele de culoare ale sunetelor la trecerile dintre registre.

Un aspect binecunoscut profesionalistilor lirici, pe care vocea aucto-

⁴ Liviu Cîmpeanu-Elemente de estetică vocală, op.cit, pag.11;

⁵ *Idem*, pag.13

⁶ *Idem*, pag.14

⁷ *Ibidem*

rială îl explicitează, este legat de soluționarea sonorităților din zona de *trecere*, necesitatea acoperirii sunetelor ce depășesc registrul mediu, facilitând *acutul pe voce plină* „sonoritatea apărând, inevitabil, ușor întunecată în *pasaj* care, la limita frecvențială specifică glasului și tehnicii adoptate, poate fi rezolvat mai devreme sau mai târziu, în raport și de caracterul mai închis sau mai deschis al culorii vocalei pe care se lucrează”⁸, concentrarea sunetelor crescând progresiv spre acut fiind un aspect tehnic în concordanță cu tratatele de arta cântului - care văd în uniformizarea registrelor și obținerea unei culori omogene pe claviatura vocii - un scop al achizițiilor tehnice, crearea mecanismului impedenței întoarse pe laringe având nu doar rol fonator, ci și protector al coardelor vocale. O consecință, deloc neglijabilă, a acestei maniere de execuție, dincolo de amestecul culorilor tonale, e fundamentul tehnic al *legatoului*, axat, așa cum precizează autorul, pe sunetele izvorâte unele din altele și integrate în marea matrice a sonorităților calitative.

Un alt efect benefic ce decurge din acest stil de a cânta e folosirea la amplitudine maximă a cutiilor vibratorii, intrarea în deplină rezonanță a cavităților osoase ale corpului fiind condiționată și de survenirea unor „modificări calitative în însăși structura coardelor vocale, ca urmare a unei funcționări fonatorii evolute” și de dobândirea amplitudinii armonice a sunetului, vocea fiind purtată cu „ușurință la distanță și nu se va stinge repede, dându-ne senzația neobișnuită a detașării sunetelor de corp, ce se emancipează într-o tendință de viețuire independentă în spațiu.”⁹

Gradul de instrucție al profesionistului vocal trebuie să atingă stadiul în care simpla vizualizare a partituri, cu reprezentarea grafică a sunetelor să inducă, prin reflex condiționat, la crearea unei imagini sonore complexe, declanșând configurația motorie emiterii și proiectării sunetului în formula optimă, asociind stimulii vizuali cu cei auditivi cu efect tonic asupra laringelui iar proiectul sonor să incumbe atacul timbrat, cupolat, vibrant, încărcat de armonice, amplu și elastic, pe suportul coloanei de aer și cu un aspect luminos, plin de prospețime.

Cântul presupune intonarea exigentă și calitativă a sunetelor, dar și cunoașterea sistemelor fonetice ale repertoriului abordat, studiindu-le regulile de bază și principiile diriguitorii de rostire fonematică, în vederea inteligibilității pronunției, fermității și lejerității articulatorii, construind purtarea fluviului sonor pe suportul vocalelor și cantabilizând consoanele, șlefuiindu-le pe acestea din urmă astfel încât să devină pârgarii, trambuline, propulsând în față coloana de aer, traiectoria coloanei descriind un arc acustic, constituind un segment important al traiectului sonor, conducând prin automatism dinamic la elaborarea expresiei artistice finale.

Autorul precizează diferențele de articulare ale consoanelor și vocalelor în vorbire dar și în cânt, pledând pentru raporturile de conexiune și interdependență articulatorie în procesul de silabare a textului cântat, evidențiind o nouă omogenizare, de data aceasta nu de registre vocale, ci de zone articulatorii, omogenizare definită prin conceptul de *compensația*

⁸ *Ibidem*

⁹ *Idem*, op.cit, pag.16;

vocalelor. Pe principiul afinității dintre vocale și consoane, conturând omogenizarea sunetelor limbii cântate, apropierea și mixarea articulatorie devine cu atât mai mare, cu cât vizează suprapunerea fluidă peste curgerea coloanei de aer, neîntreruptă de trecerea de la o vocală la alta, sau de la o silabă la alta.

Pe tiparul general al vocalei *a*, sunt proiectate, modelate și reconfigurate celelalte vocale, astfel încât incisivitatea unora să preia din rotun-

jimea altora, iar catifelarea vocalelor închise să capete irizațiile aurifere ale vocalelor penetrante, sticloase. O observație pertinentă - „sunetele limbii în cânt, tind să-și păstreze același loc de articulare, mutabile fiind planurile din rezonatorii faciali la nivelul cărora, în funcție de mărimea frecvenței și imperativul celorlalte exigențe, putem obține armonicile corespunzătoare fiecărui sunet din diapazonul unei voci.”¹⁰

Nicolae Grigorescu – *Peisaj*

¹⁰ *Idem*, op.cit., pag. 21;

L-am revăzut pe Walter

Cu mare plăcere, enormă satisfacție. Convingându-mă încă o dată, recent, de calitățile sale la pult. E temeinic pregătit. Zdravăn experimentat. C-un avânt molipsitor. Puternic acaparant. Fructuos pe măsură. Mă uitam și la el, și la orchestră, întrepătrundere amplă descoperind. O comuniune radioasă întru slava celor aleși în program. Inspirat, Șostakovici și Wagner. Parcă durând o punte sonoră-ntre ruși și germani, semnificativ. Trainică, binevenită, nimerită, izbutită...

Walter Hilgers este neamț. Sexagenar zvelt și impunător. Pentru cei conduși, cert convingător. L-au urmat atent, nuanțat, fluent pe întreg

parcursu`. Sunând omogen, pregnant, onorant. Partiturile neetalând pentru ei greutatea la redat. I-am privit îndelung pe fiecare-n parte și n-am dibuit ezități. I-am simțit atrași, dăruți și uniți. O structură de monolit dovedindu-se clar. Revărsând spre noi energia și măreția din știine cu bucuria și armonia unora destoinici în muncă. Meticuloși, ini-moși, întrutotu` norocoși c-un astfel de dirigent. Care, pe deasupra, e și director artistic onorific la filarmonica lor ploieșteană. Căci da, la „găzari” făcui constatările astea. Succinte, desigur, dar meritate din plin. Sala „Ion Băciu”, gazdă potrivită arătându-se de când o știu dinlăuntru. Și sunt ceva ani...

Nemții la Sinaia

E-o bucurie de august s-ajung la ăst festival anual. Mândria stațiunii, de două decenii aproape. Datorat autorităților, da` realizat eclatant de Marin Cazacu. Cellist „capitalist”, prof universitar, știut național. Care l-a numit nimerit „Enescu și muzica lumii”. Închinându-l, pe bună dreptate, marelui compatriot, aducător de fală neamului său de peste un veac. Legat de orașu` montan pe vecie, cum bine se știe...

Din bunătățile festinului de sub cetini gustai ultima oară cântarea nemțească. A orchestrei naționale de tineret a Germaniei. Bundesjugendorchester, în original. Semicentenară, curând. Activă planetar. Cu siguranță, pepi-

nieră de „cadre” pentru ansamblurile de pretutindeni. Motiv să i se acorde respect și susținere clară la nivel de stat în patria sa permanent...

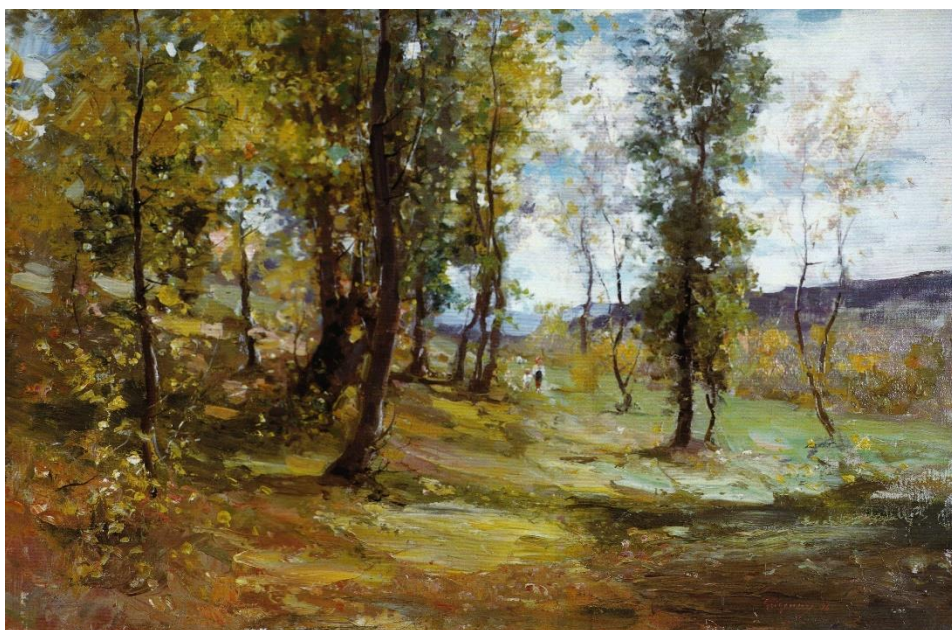
Are optzeci și ceva de juni. Minunați și talentați. Dăruți și devotați partiturii. Iscușiți pe instrumente mai dihai ca filarmoniștii noștri. Rodați și sudați ca un monolit. Entuziaști în efort, bucuroși la fel de succes. Vrednic instruiți și nversunați în muncă fără crâcnire. Numai ochi și urechi la gestu` dirijoral ferm și expresiv. De la münchenezul Elias Grandy venit potrivit. Tot tânăr și el, însă priceput. Melomani prezenți unanim socotindu-l pentru baghetă făcut. Are energie, o dozează

util, o transmite fertil și construiește sânguincios măreție. Onorându-i, în speță, pe Haydn, Bruckner, Hindemith, Messiaen, la superlativ. Da' și România, vădit...

Au fost știmate grele-n față, nimeni nu s-a poticnit. Concertul, împlinit arătându-se pân' la sfârșit. Ovații, justificat declanșând. În inimi pătrunzând, în minte rămânând. Pentru voința,

știința, puțința de a convinge că de la Ceruri muzica vine. Și nu e-n zadar când curge cu har, frumusețe, noblețe și note-ndrăznețe. Aș vrea, de aceea, să se întoarcă germanii la noi mintenaș. Avem de la ei a-nvăța uriaș. Ce-ar fi să-i cheme și alți edili? Ar da lovitura, neîndoios, punând la mandat ditamai folos...

Adrian SIMEANU

Nicolae Grigorescu – *Luminiș*

Andrei Strihan – munte al Thaliei

Bucur SERGHIE

**Motto: „Eu am crezut tot timpul
și cred și acum în viața fără moarte
a teatrului”.
(Andrei Strihan)**

Într-una din zilele ediției 2014 a Târgului de Carte „Gaudeamus”, era vineri 21 noiembrie, profesorul universitar doctor Titus Vîjjeu – distins om de cultură prahovean („născut la 1 august 1948 la Breaza, doctor în Cinematografie și Media, profesor la catedra de comunicare audio-vizuală a Facultății de Film din Universitatea națională de Artă teatrală și cinematografică, redactor-șef adjunct la Radio România Tineret, consilier pentru relații externe al Președintelui SRR, membru al Uniunii Scriitorilor din România” – cf. „Ghidului biobibliografic al scriitorilor din Radio”, 2004, pag. 384-385), mi-a oferit, cu un mișcător autograf, cartea domniei sale intitulată *O AVENTURĂ ESTETICĂ TÂRZIE CU ANDREI STRIHAN*, apărută la editura *Familia* din Tel-Aviv (Israel), ediția în limba română în 2014. Cartea strălucește atât printr-o captivantă hermeneutică precum și prin albumul fotografic care însoțește ampla desfășurare de Jurnale, Interviuuri și Amintiri – traseul existențial, spiritual și profesional al ilustrului Om de Teatru, Profesorul Universitar Doctor Andrei Strihan.

În 217 pagini, cartea ne înlesnește o memorabilă călătorie printr-o viață închinată Teatrului, a Maestrului

Andrei Strihan – personalitate a Culturii românești, care, la 13 aprilie 2014 a împlinit invidiabila și totodată admirabila vârstă de 90 de ani! Albumul de familie întregeste acest periplu memorialistic și estetic, cu câteva imagini care, alăturate textului, vor purta prin veacuri efigia strălucitului Ucenic Andrei Strihan la Curtea zeiței Thalia. Structurată în două părți – două epoci în emoționanta ei complementaritate, „Aventura târzie” a celor doi protagoniști edifică, luminează și întinde covorul auriu al recunoștinței generației discipolilor față de Magistrul lor. „Partea I. București – Tel Aviv, via Thalia”, cu patru „File de Jurnal” împărțite în „douăzeci și cinci de zile”, „Partea a II-a: Teatrul în conștiința critică a lui Andrei Strihan”, pe durata a cinci capitole întinsă și anume: „Jurnal”, „Puterea comicalului și comicul puterii”, „Sweet Remember”, „Întoarcerea lui Teodor Mazilu” și „Înaltă fidelitate”.

Emblematică operă despre Teatrul în România anilor comunismului, cu veroasa lui ascensiune spre „vârful” „iepocii lu’ Ceaușescu”, despre slujitorii Thalei, de la Liviu Ciulei la Eugen Ionescu, capodoperă a analizei retrospective a fenomenului teatral într-o Românie cu tragice sacrificii anti-comuniste, prin cele mai luminate și curajoase spirite ale ei, „Aventura” eminentului profesor și critic de teatru Andrei Strihan constituie o amplă și

expresivă desfășurare de meandre în coborâre și în urcuș prin labirintul dramaturgiei ideologizate, la urma urmelor, zadarnic, câtă vreme la rampele multor scene din București și din Paris, dictatura a fost cu necruțare pusă la stâlpii infamiei!

Etica teatrologului Andrei Strihan izvorăște din fiecare pagină a acestui uimitor „remember” thalic. Patru decenii petrecuți în viața dramaturgiei active românești, în sălile teatrelor, în amfiteatrele cu studenții, în redacțiile publicațiilor genului, într-un neistovit pro-domo etic și estetic, „curg” de-a lungul paginilor, printr-o deltă a demnității intelectuale, cu reflexe ale recunoștinței pentru geniul și curajul Teatrului românesc, în fluente străluciri. Una dintre mărturiile venerabilului Profesor de Teatru Andrei Strihan, puternic sonorizată sub condeiul dr. Titus Vâjeu, o desprind din finalul cărții de față, care sintetizează alcătuirea Galeriei de Aur a dramaturgiei jumătății a II-a a secolului XX. O aduc aici, din contextul capitolului „Ultima zi, ultima seară”, pentru relevanța evocării imprescriptibile: „În ceea ce mă privește, sunt bucuros că am putut să reiau în acest mod legături sufletești mai vechi sau mai noi cu Eugene Ionesco și Radu Beligan, cu Liviu Ciulei și Lucian Pintilie, cu Dinu Cernescu și Lucian Giurchescu, cu George Banu și Radu Penciulescu... Și nu în ultimul rând, cu Teodor Mazilu, de la a cărui dispariție se vor împlini la anul patru decenii și jumătate (jumătate din propria-mi viață!), un om cu care m-am certat și m-am împăcat, pentru a mă re-certa și re-împăca într-o luptă de idei sinceră și loială”:

Citită cu atenție, cartea devine o lectură pasionantă, o călătorie printre dramaturgii, actorii, regizorii și toată

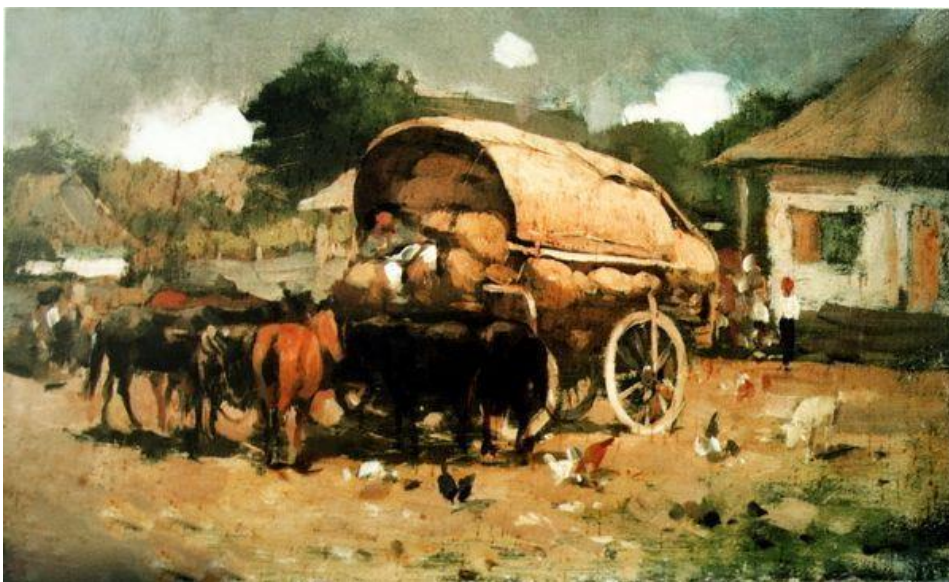
suflarea Teatrului în deosebi bucu-reștean, în viguroasa lor rezistență față de insațiabila spălare a creierelor mulțimilor „de la orașe și sate”, periplu al Luminării în plină Întunecare! Afinitățile – într-o ecuație a profesiilor perfectă, datorită egalității termenilor, de la crez la viziune și de la experiență la măiestrie – pulsează pretutindeni, între copertile „Aventurii” celor doi admirabili combatanți – profesorul și studentul în „arena” de odinioară a Thaliei, deloc „târzie”. Din contra. Am parcurs dialogurile și jurnalele distinșilor universitari Strihan și Vâjeu, ca și cum i-aș fi ascultat, privindu-i prin ferestrele memoriei și imaginației! Semn că întreaga „Aventura” are darul să se actualizeze mereu, prin a transpune lectorul într-un continuu timp prezent. Conversația domniilor lor pare, ajunsă la sfârșit, și un veritabil maraton al nativei aspirații a Teatrului la adevărata lui libertate.

Interviurile alternează cu articole publicate de dr. Titus Vâjeu, despre profesorul de Teatru dr. Andrei Strihan. Arta discursului capătă valențele elogiului aidoma soarelui străluminând zidul stâncos al Carpaților, dimineăta: „În analiza personajelor lui Caragiale, ca și în cea a altor mari dramaturgi – de la Ibsen la Cehov, de la Goldoni la Dürrenmatt ori de la Molière la Ionesco – Andrei Strihan demonstrează că „de la om pornește totul, căci omul este (poate fi) bestie și înger, inteligență și prostie, ură și dragoste, generozitate și ticăloșie”. Această scară caracterologică genera un complex al nuanțelor, pe care fostul nostru profesor de estetică a teatrului ni-l înfățișa răbdător și eficient pentru înțelegerea unei arte în care „tragicul se dezvăluie ca un moment necesar al comicului, iar comicul apare ca o

victorie a tragicului”. Adâncimea conștiinței omului de teatru Andrei Strihan este una autentică, dezvăluind esența: „Comicul exprimă libertatea interioară a individului, nevoia de a se cunoaște, de a-și înfrunta limitele, de a se întoarce la realitate, acceptându-și sau nu condiția umană”. Paradigma capătă dimensiuni defintorii ale prestantei profesii a teatrologului Andrei Strihan: „Doctor în filosofie (specialitatea estetică) el avea să contribuie în următorul sfert de veac la formarea multor generații de actori, de regizori de teatru și teoreticieni distingându-se printr-o eleganță comportamentală și printr-o „dicție” intelectuală ce atrăgea atenția auditoriului. Chiar dacă șefii săi direcți erau personalități mai degrabă politice decât cărturărești (mă gândesc la sobrii dogmatici Nicolae Moraru și Marcel Breazu), tânărul Andrei Strihan izbutea să spargă tiparele conformiste ale acestora prin maniera transparentă și

neosificată a dialogului cu studenții”. Portretul ilustrului său Profesor, fostul student i-l desenează cu simplitatea venerării, peste care lasă culorile vii ale ființării: « Amintirea tânărului „spărgător de gheață”, blond precum un zeu nordic, dotat cu umor și – mai ales cu impresionante cunoștințe în domeniu – era încă vie în sălile de curs ale Institutului, atunci când noi înșine deveneam studenții profesorului de estetică ce se eliberase de „controlul” ideologic abuziv al celor doi dascăli marxiști...»

„O aventură estetică târzie cu Andrei Strihan” - carte descrisă și povestită de Titus Vișeu, are puterea unui imens reflector adus cu toate becurile aprinse la maximum, peste epoca Teatrului românesc dinamitat de stalinizarea României – scena de pe care abia după 45 de ani au fost alungați „actorii” comandați de Gheorghiu Dej și Nicolae Ceaușescu!

Nicolae Grigorescu – *Căruță cu coviltir*

Poezie

Simona PETRIȘOR

LA REVEDERE, TE IUBESC

Tristețea este precum icebergul
care a lovit titanicul,
se ivește din întuneric și face ravagii.

E viforul cu patru picioare care mi-a despicat ființa
în nestemate și acum vrea să mă alunge din lumea sa.

Sunt suma amurgurilor care s-au revărsat
peste sufletul meu devreme:
zeița tinereții care transformă melancolia în artă,
necuvintele în cuvinte și gândurile în aurore.

Îmi smulg încet aripile și fug spre fericire:
La revedere, te iubesc, îți mulțumesc!

ÎNTÂMPLARE

Curge un acord de vioară
din inima oaselor:
sânge îmbibat de singurătate.

Neantul stă de veghe.
Hazardul, precum o furnică,
îi cutreieră spinarea rănită de
săgețile ascuțite ale concretului.

Glasul i se tocește de-atâta liniște
și spune într-o sclipire de orbite:
„Îmi auzi trupul cum suspină?”

Îi răspund:
„Sunt interlocutorul cu inima verzuie.
Mi-au crescut aripi din suspine:
ramură cu ramură spre raiul celui fără trup.”

PIETRE ARZÂND

Se topesc visuri în adâncuri,
– nemărginita flacără-a ființei –,
iar toposul se scurge-n adieri de gânduri.

Trec anotimpurile peste-aceste pietre statornice,
zvâcnind, viorii, sub genele mele.

Aievea, fuga scânteii aude zgomotul
clipei piezișe în
zvârcoliri de pași... devreme.

Clipesc în zare și văd infinitul,
însă pe unde trece fântâna sufletului în neîntință?

Ah, beția de cuvinte se reflectă în mare
și prinde conturul privirii căprii.

E tot ce concretul nu poate-nțelege:
poemul fără umbră într-un peisaj
de vară învelit în propriul său suflet.

DUMINICA DOARE

Zgomotul de la metrou
e imaginația mea rănită
de o talpă de lapte și miere.
E un circ continuu,
iar noi suntem actanți
la noi acasă,
secundă cu secundă,
înainte de moartea din fiecare seară.

Ea vine zilnic
în viețile noastre
făcând pact cu viața,
asumându-și marele
nostru eșec de peste zi
și aducând imaginea
de roboți inconstanți
în gândire...

Ființele paralele sunt umbre
cu ecou în suflet.

Ionelia POZMAC

dialect

vorbeai concav și murdar
 spărseseși oglinda cu degetele mele
 atât de puțin a durut
 îmi machiam pomeții cu sânge
 era atât de perfect și zdrobitor
 mi-am pus trifoilul pe umăr
 așa răcoritor era verdele
 dialectul tău îți șoptea priviri
 tăiam petalele cu unghiile
 apoi le aruncam pe față
 nocturna
 mereu proaspătă și documentată
 cotele ei jucate au fost clasate

apocopa

apocopa parchează diminutive
 în articole mânjite de noi
 scriam cu carnea de pe degete
 fiecare lacrimă ce plângea
 cădeam ca un tirbușon
 în fiecare sticlă de oceane
 vedeam toate atingerile scrijelite de umărul tău stâng
 iar omoplatul își fixa catrene de fanfară
 suna atât de visceral trosnitul femurului când ai plecat
 pașii sărutau pământul cu țipete
 căutam ca o nebună ciocolata caldă
 voiam ca fiecare strop să te înghețe
 pluteai ca o frunză cicatrizată
 erai în haos și voiai parcele de pomeți
 să-ți sprijini tarsienele
 găsește-mă în ultimul poem
 acolo praful mă îmbracă mereu în Iona

autoportret între moarte și liniște

ochii mei privesc pielea
 și vocea mea plânge
 în triunghi de zâmbete
 jocul de fotbal este elegant
 cu privirile mele
 arbitrul face o pauză
 când eu ridic mâna mea fragilă
 poemele dorm pe capul meu feminin și argotic
 în simple versete
 și tu? ce vezi tu în poemele mele?
 metamorfoza parfumului țipând caută
 liniștea pomeților
 gâtul face rime cu anii
 în adăpostul tabuurilor
 și culoarea vieții visează
 într-o carte de riduri

spleen

vocea ta plângea cu zâmbete
 bușteanul de la fereastră
 a ars cu el și ea
 pe partituri prăfuite
 tu cânti tardiv poeme
 și arzi trecutul în catrene
 suspini și fugi
 de ieri ai început să taci
 să cauți vise în parcuri și biblioteci
 trișezi cu tine
 amatorule de spleen

Florina UNGUREANU

Ars poetica

sunt very fashionable
port tristețe profundă
haute-couture
în culori decolorate
mă îmbracă suficient
cât să mi se vadă
sufletul

sadness is the new happiness!

Eterna poveste

ce femeie frumoasă am fost
până te-am cunoscut
m-ai sfâșiat
și mi-ai pierdut sufletul
a rămas în ploi
și-n frunze călcate în picioare
ce femeie frumoasă am fost
până când te-am iubit
mi-ai rupt inima în bucăți
și-am remodelat-o din flori uscate
are culoarea suferinței
ce femeie frumoasă am fost
dar muritoare
acum sunt eterna poveste...

Până la mine

toate femeile pe care le-ai
îmbrățișat până la mine
au fost doar încercări
eu sunt Cenușăreasa
brațelor tale

Guma de mestecat

mi-am aruncat sufletul pe fereastră
de prea multe ori
mi se părea inutil și mă încurca,
nu mă lăsa să te iubesc liber, primăvărată și mult

mi l-ai călcat în picioare
de prea multe ori
gumă de mestecat
aruncată pe stradă

o vreme l-ai purtat pe vârful bocancului
aproape fără să vrei.
apoi chiar te încurca, lipicios și folosit
te-ai șters de el cu scârbă
și cu grabă, reproșându-mi
tot mie că fac mizerie pe jos
până când am înțeles
că trebuie să mi-l adun cu grijă
și să-l pun undeva unde nu deranjează pe nimeni, mai ales pe tine

adică la locul lui.
așa, folosit și călcat.
îl oblojesc în fiecare zi
e al meu și mi s-a făcut brusc
milă de el

Peste curcubeu

iubito, te vreau pe cel mai înalt pod
să îmi rămâi fotografie pe retina ochilor
să îți sărut buzele pline,
de dor flămânde
să îți simt trupul peste curcubeu
să te am dincolo de nori
și să ne ucidem toate regretele
de sus,
de foarte sus

Didactica

Poezii pentru copii

Cristina TRUȚĂ

DEVENIRE ȘI SENS

În devenirea ta, copile drag, să știi
Nu cresc doar roze, crini și bucurii!
Învățătura este uneori amară.
Va trece timp până ce gustu-acesta o să-i piară

Dar, dacă-n vârf ești hotărât s-ajungi
Spre a culege roadele-i prea dulci,
Multe urcușuri, să străbați, îți cere,
Pentru-a gusta din fagurii de miere.

Nimic nu vine de la sine, fără zbucium!
Chemarea conștiinței tale e un bucium
Care preschimbă în om mare un ins mic.
Căci, fără trudă, nu ajungi nimic!

Voința ta e prima forță și putere.
Vei învăța să lupți cu tot ce viața îți cere.
Va câștiga suprema bătălie cu furtuna
Cel hotărât; și nici acela, totdeauna...

Furtuna schimbătoare e-a celor ce se plâng
Că n-au primit nimic și strigă „vreau să-nving”!
Tu nu-ți găsi refugiul în calda resemnare...
Ridică-te, ca Phoenix, și zboară către soare!

Dă sens vieții tale! Gândește înțelept!
Fii bun cu tine însuși, mereu cinstit și drept,
Ca, orice bucurie, s-o poți sculpta în stâncă
Și pe nisip, în valuri, tu, deznădejdea, aruncă!

În devenirea ta ca OM, să-nveți să știi
Să-ți schimbi tristețile în bucurii.
Și mulțumit vei fi mereu de tine,
Schimbându-ți viața în mai bine!

CĂLĂTORIE ÎN UIMITOAREA LUME A POVEȘTILOR

Poveștile-s frumoase, dragii mei!
La gura sobei calde, ori spuse sub un tei,
Cu har istorisite de bunicuți duiosî,
Citite-n prag de seară, pentru copii frumoși.

Cu farmec nevăzut, te-mbie la visare.
Cum să nu-ți fie dragi și să nu-ți placă, oare?
Citiți-le cu har! O lume vă așteaptă
Să o descoperiți ușor, treaptă cu treaptă.

Eroii din poveste-s reprezentanți de seamă
Ai răului din lume și-ai binelui din ea.
În orice întâmplare, finalul te îndeamnă
Să faci mereu doar bine, oriunde te-ai afla!

Căci binele învinge și-astâmpără furtuna:
Toți Feți-Frumoșii-aleargă pe cai înaripați,
Doboară zmei, salvează și Soarele, și Luna.
Oricine dă de greu, de ei vor fi salvați!

Nu doar copilăria e vârsta de poveste!
În suflet, orice vârstă ne lasă amintiri...
Dar, ne-ntrecută-n farmec, copilăria este
Suprema bucurie a purelor iubiri.

CLASA ALBINUȚELOR

(acrostih)

Culegem tot nectarul de pe flori,
L-adăpostim în stup cu hărnicie.
Abinele se-ajută, sunt surori,
Sunt strâns-unite-n stup, cu bucurie.
Acum începe iar în calendar

Alt an, purtând speranțele-tezaur.
La fiecare va aduce-n dar
Bunăvoință,-nțelepciune, aur.
Iar lângă noi, veghează iubitoare,
Neobosită și mereu atentă,
Ursită, o regină lucrătoare,
Tinând în mâini vrăjita ei baghetă.

E minunat! Câtă magie știe,
Lăsând ca-n timpul lecției de zbor
Orice albină, veselă să fie,
Rodind tot stupu-n văzul tuturor!

CLASA STELUȚELOR

(acrostih)

Cred că ne știți: STELUȚELE ISTETE.
La noi, e armonie și blândețe.
Am apărut pe bolta înstelată
Să luminăm grădina fermecată.
Acum, spre cerul vieții-ncet urcăm,

Să strălucim și să vă bucurăm!
Tot ce e-n jurul nostru-i voioșie,
Ențelepciune, pace armonie,
Lumină, gânduri bune, fericire!
Urcăm, simțim, trăim doar în iubire.
Țintim spre țeluri mari, nenumărate,
E-adevărat, vrem să le-atingem, toate!
La școală ne simțim mereu acasă.
O mamă bună, blândă și frumoasă
Rămâne steaua noastră norocoasă!

FLUTURAȘUL

Sub cerul norilor pufoși, albastru,
 A poposit un fluture măiastru.
 A dat ocol grădinii înflorite,
 Mi-a dăruit doar clipe fericite!

M-am tot mirat de aripile-i moi...
 Și m-am rugat să stea mai mult la noi!
 S-a odihnit pe flori de liliac
 Eu, admirându-l după bunu-mi plac,

Mi-am spus că ziua toată l-aș privi
 Cum cată loc spre a se odihni.
 Căci trupușorul lui firav, frumos,
 S-a așezat pe albul mătăsos

Dintr-un ștergar cusut pentru hodină.
 I-am dat iubire, el mi-a dat lumină.
 Pe-acest prieten drag și-adevărat,
 Într-un album l-am imortalizat.

PLOUĂ!

O familie de nori
 Ne trimite, de cu zori,
 Stropi mărunți și reci de rouă:
 Iată, a-nceput să plouă!

Norișorul buclucaș
 A stropit, din furtunaș,
 Pomii. Florile-n grădină
 Își ridică, prin tulpină

Seva dulce, hrănitoare.
 Ca o binecuvântare.
 Mama și tăticul-nor
 Au pornit un dans ușor.

Legănați de vânt, zâmbesc
 Și-amândoi călătoresc,
 Ajungând, ușor,ușor,
 Să-ntâlnească un alt nor.

Vântul, indisciplinat,
 Azi, volanul... a-ncurcat.
 De aceea, nor cu nor,
 Se mai și ciocnesc ușor!

Și-uite-așa, începe ploaia!
 Ca să nu îmi ude foaia,
 Am deschis umbrela, eu.
 Ce frumos!... Un curcubeu!

Evenimente

Ziua de 31 ianuarie 2019 s-a încheiat cu spectacolul de teatru, **Pescărușul** (adaptare după A. Cehov), oferit slătinenilor de către Asociația Culturală Olt Artis Slatina, jucat pe scena Centrului Cultural Eugen Ionescu, avându-i în distribuție printre alții pe: Tony Dincă (cel care de altfel semnează regia și adaptarea scenică a spectacolului), Corina Dașoveanu, Eva Moiese, Ionela Mateșică ș.a.

Seria spectacolelor găzduite de Centrul Cultural Eugen Ionescu a continuat în luna februarie cu piesele: **Nimic nu-mi scapă**, în regia lui Gelu Nicolae și realizat de către asociația culturală ACDE Slatina, avându-i în distribuție pe: Cătălina Tatomir, Elena Cujbă, Luminița Secu, Nelu Cristea, Remus Iordache, Gelu Nicolae și Ionuț Niță; **Totul despre femei** (de Miro Gravan, traducerea – Mihaela Balint), o producție Center Inter Art, în regia lui Felix Crainicu și avându-le ca protagoniste pe: Crina Lință, Corina Dănilă și Adriana Titieni. În luna martie, publicul slătinean s-a reîntâlnit cu plăcere cu **Titanic Vals** (de Tudor Mușatescu), interpretat de actorii Pro-

art Slatina 2010, în regia lui Nicu Popa; **Cum se face 2 – Funerăliile doamnei Popoiu**, regia și scenografia – Octavian Strunilă, spectacol oferit slătinenilor cu ocazia Zilei Mondiale a Teatrului, eveniment completat de Salonul de artă fotografică Oltul Etnografic.

Interludica, a cincea ediție, a fost evenimentul lunii aprilie organizat în parteneriat cu Primăria municipiului Slatina, Asociația Culturală Center Inter Art și Centrul Cultural Eugen Ionescu, în cadrul căruia a avut loc vernisarea unei expoziții de artă fotografică pusă la dispoziție de Asociația Internațională de Artă Fotografică „Euro Foto Art” din Oradea. Au avut loc două lansări de carte (ediții bilingve româno-engleze), prezentate de Andrei PĂUNESCU: volumul „ContraDicție” (ContraDiction) semnat de scriitorul Daniel IONIȚĂ din Noua Zeelandă și volumul „Cântarea Cântărilor” (Song of Songs) semnat de George SMARANDACHE din Slatina, urmate de un recital poetic susținut de actrița Daniela NANE și un recital muzical susținut de cantautorul Nicu ALIFANTIS.

Biblioteca Județeană „Ion Minulescu” Slatina a găzduit în perioada februarie – mai, vernisaje, acțiuni culturale și activități educative, iar dintre cele mai importante amintim: Vernisaj „Slatina ca un măștișor” – In memoriam Traian Zoroliu, custode Iohana Popescu (27 februarie), „Maestru și discipol” (Salonul de primăvară, ediția a V-a), expoziție de lucrări din tabăra plastică pentru copii, eveniment organizat și susținut de Centrul Județean de Cultură și Artă Olt, care a oferit câștigătorilor diplome și premii.

Ziua Internațională a Francofoniei a debutat cu două concursuri județene: recitări de poezie pe tema „SOUVENIRS”, coordonator profesor, Emilia Andrei și eseuri, poezie, desene „Și eu sunt francofon”, coordonator profesor, Enache Mădălina.

Ziua Mondială a teatrului a fost marcată prin interpretări artistice de către elevii școlilor din întreg județul.

Simpozion Național Eugen Ionescu – prima sută de ani, ediția a X-a, având-o ca invitat special pe Mihaela Albu - poetă, prozatoare, critic și istoric literar, profesor universitar doctor la Universitatea din Craiova, care a susținut comunicarea intitulată „EUGÈNE IONESCO: EXILUL ROMÂNESC ȘI LIMBA ROMÂNĂ” și a prezentat revista „ANTILETHE”.

Biblioteca municipală „Virgil Carianopol” din Caracal și-a premiat câștigătorii concursului de creație literară „Castelul cu povești”, ajuns la a VII-a ediție și tot aici s-au desfășurat diverse activități ale cluburilor de lectură, pe care biblioteca municipală Virgil Carianopol le organizează și de asemenea a fost lansată invitația pentru participarea la festivalul – concurs național de poezie „Virgil Carianopol”,

ediția a 24-a, ce va avea loc în perioada 24 - 25 mai 2019, la Caracal.

Lansările de carte nu au lipsit din peisajul cultural slătinean și au avut loc după cum urmează: In memoriam Nicolae Truță – 70 de ani, volumul „Poezii alese”, recenzate de scriitorul Paul Aretzu, lansare desfășurată la Muzeul Județean Olt și precedată de vernisajul expoziției de pictură a artistului plastic Marcel Duțu, denumită, „Pentru Nae”(9 februarie); scriitorul Varujan Vosganian, „Despre statuia comandorului” (28 februarie – Galeria Artis din cadrul Muzeului Județean Olt); profesorul și scriitorul Constantin Voinescu, „Din vorbă-n vorbă, noime și obârșii” (martie – Școala Eugen Ionescu, Slatina); jurnalistul și scriitorul Dumitru Sârghie, „În ordinea iubirii” (martie – Parlamentul României, Sala Ion Rațiu).

În cadrul Centrului de Documentare și Informare din comuna Tufeni, profesorul și scriitorul C. Voi-

nescu le-a prezentat revista Oltart, precum și trilogia: *Like gramatica, aGramatica și Din Vorbă-n vorbă* – noime și obârșii, elevilor participanți la evenimentul intitulat: „Întâlnire cu un scriitor” (aprilie – 2019).

Poezii George Nina Elian și Oana Glasu au recitat din creațiile lor lirice.

Și tot la Tufeni, la Liceul Tehnologic a avut loc vernisajul expoziției „Unde sunt cei care nu mai sunt”, organizată în colaborare cu Muzeul Național de Istorie a României și Muzeul Memoriei, la care publicul a putut admira macheta unei tranșee, manechine îmbrăcate în uniforma militară a armatei române, germane etc., din Primul Război Mondial.

O minunată ispravă culturală a Editurii Hoffman: reeditarea monografiei lui George Poboran!

„În ședința Societății Geografice, ținută în sala Senatului în zilele de 22 și 23 februarie 1903, sub președinția M.S.Regelui.

D-l G.I. Lahovary, secretarul general al Societății..., într-o frumoasă cuvântare, făcând o dare de seamă asupra mersului societății, între altele a zis: În cursul anului trecut au apărut la noi mai multe scrieri geografice de mare interes. Între altele, este și Istoricul orașului SLATINA, de d-l G. Poboran, Institutor, - o scriere foarte interesantă, care coprinde multe notițe istorice asupra orașului lui Vintilă Vodă.”

(Redacția)